

รายงานความก้าวหน้าการติดตาม การปฏิรูปประเทศด้านสังคม

เรื่อง

การคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์และการจัดทำ
ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์กลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ.

ของคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก
เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

สำนักกรรมการ ๓
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

(สำเนา)

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

ที่ สว (กมธ ส) ๐๐๑๙ / (ร ๖๓)

วันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๓

เรื่อง รายงานความก้าวหน้าการติดตามการปฏิรูปประเทศด้านสังคม เรื่อง การคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์และ
การจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์กลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ.

กราบเรียน ประธานวุฒิสภา

ด้วยในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๗ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันอังคารที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่ประชุมได้ลงมติตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๘ วรรคสอง (๑๓) ซึ่งคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา เป็นคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาคณะหนึ่ง มีหน้าที่และอำนาจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ กระทำกิจการ พิจารณาขอเสนอข้อเท็จจริงหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งประสานกับองค์กรภายในประเทศ ต่างประเทศ ประชาคมภายในประเทศและนานาชาติ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับแนวทางการร่วมมือเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส การส่งเสริมศักยภาพของชุมชนด้านการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ การคุ้มครองและดูแลผู้ยากไร้ การส่งเสริมความเสมอภาคและขจัดกาเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ต่อบุคคล การส่งเสริมและพัฒนาสวัสดิการสังคม การเสริมสร้างพลังทางสังคม การสร้างหลักประกันความมั่นคง และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยโดยรวม พิจารณาศึกษาติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปัจจุบันกรรมการคณะนี้ ประกอบด้วย

๑. นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์

๒. พลตรี โอสถ ภาวิไล

๓. นางเพ็ญพักตร์ ศรีทอง

๔. นายกิตติศักดิ์ รัตนวราหะ

๕. นางทัศนียา ยุกานนท์

๖. พลเอก ไพชยนต์ คำตันเจริญ

๗. นางผาณิต นิติทัณฑ์ประภาศ

๘. นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

๙. หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล

ประธานคณะกรรมการ

รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง

รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง

รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม

เลขาธิการคณะกรรมการ

โฆษกคณะกรรมการ

ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ

ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

๑๐. นายพีระศักดิ์...

๑๐. นายพีระศักดิ์ พอจิต	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๑. นางประยูร เหล่าสายเชื้อ	กรรมการ
๑๒. นายปรีชา บัววิรัตน์เลิศ	กรรมการ
๑๓. นายมณฑิธร บุญตัน	กรรมการ
๑๔. นายยุทธนา ทัพเจริญ	กรรมการ
๑๕. พลเอก วลิต โรจนภักดี	กรรมการ
๑๖. นายอำพล จินดาวัฒนะ	กรรมการ

บัดนี้ คณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษาและติดตามการปฏิรูปประเทศ ด้านสังคม เรื่อง การคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์และการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์ กลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวต่อวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๘

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบและนำเสนอรายงานของคณะกรรมการต่อที่ประชุม วุฒิสภาต่อไป

(ลงชื่อ) วัลลภ ตังคณานุรักษ์

(นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์)

ประธานคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน

สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวภิรมย์ นิลทัพ)

ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก

เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส

กลุ่มงานคณะกรรมการการพัฒนาสังคมฯ

สำนักกรรมการ ๓ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

โทรศัพท์ ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๒๕ - ๖

โทรสาร ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๒๖

ชนยา พิมพ์

ธรรมรัตน์/ชนยา ทาน

ภิรมย์ ตรวจ

คณะกรรมการการพัฒนาระบบ และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี

ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์
ประธานคณะกรรมการ

พลตรี ไอสถ ภาวิไล
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่หนึ่ง

นางเพ็ญพักตร์ ศรีทอง
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่สอง

นายกิตติศักดิ์ รัตนวราหะ
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่สาม

พลเอก ไพชยนต์ คำตันเจริญ
โฆษกคณะกรรมการ

นางทัศนာ ยูวานนท์
เลขานุการคณะกรรมการ

นางมานิต นิตินันท์ประภาศ
ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ

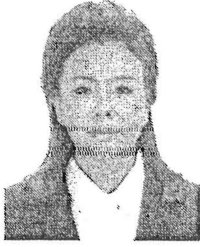
หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล
ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ

นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ

นายพีระศักดิ์ พอจิต
ที่ปรึกษาคณะกรรมาธิการ

นางประยูร เหล่าสายเชื้อ
กรรมการ

นายปรีชา บัววิรัตน์เลิศ
กรรมการ

นายมนเจียร บุญตัน
กรรมการ

นายยุทธนา ทัพเจริญ
กรรมการ

พลเอก วลีต โรจนักดิ์
กรรมการ

นายอำพล จินดาวัฒนะ
กรรมการ

คณะอนุกรรมการติดตามการปฏิรูปด้านสังคม กิจการผู้สูงอายุและสังคมสูงวัย

นางเพ็ญพักตร์ ศรีทอง
อนุกรรมการและที่ปรึกษา

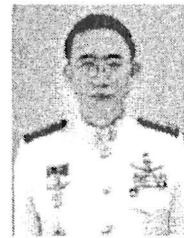
นายอำพล จินดาวัฒนะ
ประธานคณะอนุกรรมการ

นายยุทธนา ทัพเจริญ
รองประธานคณะอนุกรรมการ
คนที่หนึ่ง

นางจารุณันท์ อึ้งภากรณ์
รองประธานคณะอนุกรรมการ
คนที่สอง

นายณัฐเมศรี เรืองพิชัยพร
อนุกรรมการ

นายดารนัย อินสว่าง
อนุกรรมการ

ศ.ธรรมศักดิ์ พงศ์พิชญาматы
อนุกรรมการ

พลเอก บุญลือ วงษ์ท้าว
อนุกรรมการ

นายประกาศิต กายะสิทธิ์
อนุกรรมการ

นางสาววรัญญา เตียวกุล
อนุกรรมการ

นางกรรณิการ์ บรรเทงจิตร
อนุกรรมการ
และเลขานุการ

นางสาวบุษยรัตน์ กาญจนดิษฐ์
อนุกรรมการและ
ผู้ช่วยเลขานุการ

รายงานความก้าวหน้าการติดตามการปฏิรูปประเทศด้านสังคม
เรื่อง การคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์และการจัดทำ
ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์กลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ.
ของคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ
คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

ด้วยในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๗/๒๕๖๒ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันอังคารที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๒ ที่ประชุมวุฒิสภาได้ลงมติตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๘ วรรคสอง (๑๓) โดยมีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ กระทำกิจการ พิจารณาสืบหาข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งประสานกับองค์กรภายในประเทศ ต่างประเทศ ประชาคมภายในประเทศและนานาชาติ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับแนวทางความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส การส่งเสริมศักยภาพของชุมชนด้านการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ การคุ้มครองและดูแลผู้ยากไร้ การส่งเสริมความเสมอภาคและขจัดกาเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล การส่งเสริมและพัฒนาสวัสดิการสังคม การเสริมสร้างพลังทางสังคม การสร้างหลักประกัน ความมั่นคง และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยโดยรวม พิจารณาศึกษา ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

บัดนี้ คณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษาและติดตามการปฏิรูปประเทศด้านสังคม เรื่อง การคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์และการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์กลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวต่อวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๘ ดังนี้

๑. การดำเนินงานของคณะกรรมการ

คณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษา ดังนี้

๑.๑ คณะกรรมการได้มีมติมอบหมายให้คณะอนุกรรมการติดตามการปฏิรูปด้านสังคม กิจการผู้สูงอายุและสังคมสูงวัย ทำหน้าที่พิจารณาศึกษา ซึ่งอนุกรรมการคณะนี้ประกอบด้วย

๑) นางเพ็ญพักตร์ ศรีทอง	อนุกรรมการและที่ปรึกษา
๒) นายอำพล จินดาวัฒนะ	ประธานคณะอนุกรรมการ
๓) นายยุทธนา ทัพเจริญ	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๔) นางจารุพันธ์ อึ้งภากรณ์	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สอง

๕) นายณัฐเมศวร์ เรืองพิชัยพร	อนุกรรมการ
๖) นายคารนัย อินสว่าง	อนุกรรมการ
๗) ศาสตราจารย์จรรยาศักดิ์ พงศ์พิชญาภรณ์	อนุกรรมการ
๘) พลเอก บุญลือ วงษ์ท้าว	อนุกรรมการ
๙) นายประกาศิต ภาวะสิทธิ์	อนุกรรมการ
๑๐) นางสาววรัญญา เตียวกุล	อนุกรรมการ
๑๑) นางกรรณิการ์ บรรเทงจิตร	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๒) นางสาวบุษยรัตน์ กาญจนดิษฐ์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

๑.๒ ที่ประชุมคณะกรรมการฯ ได้มีมติแต่งตั้ง นางสาวภิรมย์ นิลทัพ นิตกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานคณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภา และนางธนยา สิงห์มณี นิตกรชำนาญการ กลุ่มงานคณะกรรมการพัฒนาสังคมฯ ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการฯ ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๘๗

๒. วิธีการพิจารณาศึกษา

๒.๑ คณะกรรมการฯ มอบหมายให้คณะอนุกรรมการติดตามการปฏิรูปด้านสังคม กิจการผู้สูงอายุและสังคมสูงวัย ดำเนินการพิจารณาศึกษาและติดตามการปฏิรูปประเทศด้านสังคม เรื่อง การคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์และการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์กลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ.

๒.๒ คณะกรรมการฯ ได้ดำเนินการโดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูลข้อเท็จจริง ดังนี้

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

๑) นายสุจินต์ ตระการรัตน์สันติ	รักษาการในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญ
ปฏิบัติการผู้ช่วยเลขาธิการ
ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัด
ชายแดนภาคใต้
๒) นายรพี โล่ชัยยะกุล	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
รักษาการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านยุทธศาสตร์
ความมั่นคง
๓) นางสาวมณฑนา มาศมาลัย	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
ชำนาญการพิเศษ
๔) นางสาวฐิติรัตน์ เชื้อพุทธ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
๕) นายนรินทร์ เวโรจน์วิวัฒน์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
๖) นางสาวมิรันตี ปุ๋งบางกะดี	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
๗) นางสาวอรุณกมล เรือนภู	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

- ๑) นายอนันต์ ดนตรี รองอธิบดีกรมพัฒนาสังคม
และสวัสดิการ
- ๒) นางมนธิรา ธาราเวชรักษ์ นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ
- ๓) นางสาวนิโลบล เยี่ยมแสงทอง นักสังคมสงเคราะห์

กระทรวงมหาดไทย

กรมการปกครอง

- ๑) นายธีรภัทร มีอารีย์ ผู้อำนวยการส่วนนิติการงานทะเบียน
- ๒) นางสาวบุญสม ขุนทอง หัวหน้ากลุ่มงานมาตรฐาน
และระเบียบการทะเบียนบุคคล
ไม่มีสัญชาติไทยและสัญชาติ

กระทรวงวัฒนธรรม

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

- ๑) นายอภิรักษ์ ธรรมเสนา รักษาการหัวหน้ากลุ่มงานสื่อสาร
ความรู้และเครือข่ายสัมพันธ์
- ๒) นายเจษฎา เนตะวงศ์ นักวิชาการ
- ๓) นายชนาธิป ทองจันทร์ นักวิชาการ
- ๔) นางสาวนิชาภา อินทะอุด นักวิชาการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นางนฤมล อรุโณทัย อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยสังคม

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

- ๑) นายอัญญะรัฐ เองฉ้วน ที่ปรึกษาสำนักงานคณะกรรมการ
สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ๒) นางสาวกุลภัสสรณ์ คัมภีร์ญาณนท์ นักวิชาการสิทธิมนุษยชนชำนาญการพิเศษ
- ๓) นายภาณุพงศ์ คงสมบูรณ์ นักวิชาการสิทธิมนุษยชนปฏิบัติการ

คณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ กลุ่มชาติพันธุ์

และผู้มีความหลากหลายทางเพศ สภาผู้แทนราษฎร

นายสุรพงษ์ กองจันทึก เลขานุการคณะกรรมการ
เพื่อพิจารณาศึกษาด้านผู้สูงอายุ ผู้พิการ
และกลุ่มชาติพันธุ์ ในคณะกรรมการ
กิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ
ผู้พิการ กลุ่มชาติพันธุ์ และผู้มีความ
หลากหลายทางเพศ สภาผู้แทนราษฎร

คณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะ และวัฒนธรรม วุฒิสภา

๑) นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ประธานคณะอนุกรรมการ

๒) นายสุวิธาน พัฒนาไพรวลัย อนุกรรมการ

มูลนิธิชุมชนไทย

นางปรีดา คงแป้น

เลขาธิการมูลนิธิชุมชนไทย

๒.๓ การศึกษาข้อมูล เอกสารวิชาการ เอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่อสารสนเทศต่าง ๆ ข้อเท็จจริง กฎหมาย ระเบียบ เอกสารจากหน่วยงาน เอกสารวิชาการ บทความ รายงานวิจัยต่าง ๆ และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งผลการพิจารณาศึกษาที่มีความถูกต้อง ชัดเจน และมีรายละเอียดสมบูรณ์มากที่สุด

๒.๔ การลงพื้นที่ศึกษาดูงานเมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๓ ณ ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านดอยช้างป่าแป๋ ตำบลบ้านพลู อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน

๒.๕ คณะอนุกรรมการติดตามการปฏิรูปด้านสังคม กิจการผู้สูงอายุและสังคมสูงวัย ได้มอบหมายให้ นางนฤมล อรุโณทัย นายอภิรักษ์ ธรรมเสนา และนางกรรณิการ์ บรรเทิงจิตร โดยมี นายอำพล จินดาวัฒนะ เป็นหัวหน้าคณะทำงานกร่างรายงานความก้าวหน้าการติดตามการปฏิรูปประเทศด้านสังคม เรื่อง การคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์และการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์กลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ.

๓. ผลการพิจารณาศึกษา

คณะกรรมการพิจารณาขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาและความก้าวหน้าการติดตามการปฏิรูปประเทศด้านสังคม เรื่อง การคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์และการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์กลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. โดยคณะกรรมการได้มอบหมายให้คณะอนุกรรมการติดตามการปฏิรูปด้านสังคม กิจการผู้สูงอายุและสังคมสูงวัย ดำเนินการพิจารณาศึกษากรณีดังกล่าว ซึ่งคณะกรรมการได้พิจารณารายงานของคณะอนุกรรมการด้วยความละเอียดรอบคอบแล้ว และได้มีมติให้ความเห็นชอบกับรายงานดังกล่าว โดยถือเป็นรายงานการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการ

จากการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการจึงขอเสนอรายงานการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการ โดยมีรายละเอียดตามรายงานทำนองนี้ เพื่อให้วุฒิสภาได้พิจารณา หากวุฒิสภาให้ความเห็นชอบด้วยกับผลการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการ ขอได้โปรดแจ้งไปยังคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาและดำเนินการตามแต่จะเห็นสมควรต่อไป ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนสืบไป

(นายอำพล จินดาวัฒนะ)

ประธานคณะอนุกรรมการติดตามการปฏิรูปด้านสังคม

กิจการผู้สูงอายุและสังคมสูงวัย

ในคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี

ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

บทสรุปผู้บริหาร

รายงานความก้าวหน้าการติดตามการปฏิรูปประเทศด้านสังคม

เรื่อง การคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์และการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์กลุ่มชาติพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นกลุ่มชนที่มีความสืบเนื่องทางประวัติศาสตร์กับสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตกาล มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง โดยอาศัยตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ จำนวน ๗๐ กลุ่ม มีประชากรรวมประมาณ ๖,๑๐๐,๐๐๐ คน หรือร้อยละ ๘.๖๘ ของประชากรทั้งประเทศ จำแนกพื้นที่ตามลักษณะการตั้งถิ่นฐานได้ ๔ ลักษณะ คือ กลุ่มตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูงหรือชนชาวเขา กลุ่มตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่ราบ กลุ่มชาวเลและกลุ่มอาศัยในป่า วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยมีความหลากหลาย มีวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันไปโดยสภาพเศรษฐกิจ - สังคม ตามจารีตประเพณีเป็นการปรับตัวเข้ากับธรรมชาติและสภาพภูมิสังคมที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ โดย “กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง” หรือชนชาวเขาจะตั้งถิ่นฐานตามแนวเทือกเขาบนพื้นที่สูงทางภาคเหนือ เป็นสังคมเกษตรกรรมที่พึ่งอาศัยป่าเป็นหลัก “กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่ราบ” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ที่มีวิถีการดำรงชีวิตกลมกลืนกับคนไทยทั่วไป มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมเมืองมากขึ้นแต่ยังคงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตนเองอยู่ สำหรับ “กลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานตามหุบเขาหรือชายฝั่งทะเล” เรียกว่า ชาวเล มีวิถีชีวิตอยู่ทั้งบนเกาะและในท้องทะเล มีอาชีพประมงเป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มเล็กที่ชอบอาศัยในป่า ดำรงชีวิตด้วยการพึ่งพิงกับธรรมชาติ

สถานการณ์ปัจจุบัน กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยที่เผชิญปัญหาที่หลากหลาย บางกลุ่มชาติพันธุ์มีวิถีวัฒนธรรมที่โดดเด่น แต่มีสถานะที่เปราะบาง หลายภาคส่วนจึงร่วมกันผลักดันแนวนโยบายในการคุ้มครองกลุ่มที่อยู่ในสถานะเสี่ยงดังกล่าว และนโยบายรัฐบาลที่แถลงโดย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ระบุว่า จะมุ่งเน้นการพัฒนา สร้างความเข้มแข็งจากฐานราก และการยอมรับและเคารพในประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยระบุถึงร่างกฎหมายสำคัญ ๑๖ ฉบับ ที่คณะรัฐมนตรีจะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ซึ่ง “กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์” เป็น ๑ ในกฎหมายที่สำคัญ ๑๖ ฉบับดังกล่าวด้วย

ซึ่งเรื่องดังกล่าวสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ในเรื่อง “การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม” รวมทั้งแผนแม่บทเรื่องพลังทางสังคม และแผนการปฏิรูปประเทศด้านสังคม เรื่อง “ระบบสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง”

เมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ เครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ได้ยื่นหนังสือต่อคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา เพื่อให้พิจารณาผลักดันร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. คณะกรรมการจึงได้ศึกษาและจัดทำรายงานฉบับนี้ขึ้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศด้านสังคม เรื่อง การคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์และการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์กลุ่มชาติพันธุ์ โดยอธิบายลำดับความเป็นมาของเรื่อง ประเด็นสำคัญเพื่อพิจารณา และข้อเสนอสำคัญ ๔ ประการ คือ

๑) ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นกฎหมายส่งเสริมสิทธิทางวัฒนธรรม ที่จะพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ให้มีความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของ “พลังสังคม”

๒) ควรนำหลักการและกรอบการจัดทำกฎหมายที่ปรากฏในรายงานฉบับนี้เป็นกรอบร่างกฎหมาย ประกอบด้วย ๕ หมวด ดังนี้

หมวดแรก คือ บททั่วไป ประกอบด้วย ขอบเขตและความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ สิทธิของชาวกลุ่มชาติพันธุ์ หน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์

หมวดที่สอง การส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย การจัดทำข้อมูลและบันทึกประวัติศาสตร์ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ การกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองสิทธิในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ การคุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ และการจัดทำธรรมนูญของเขตพื้นที่คุ้มครองสิทธิในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

หมวดที่สาม ระบุถึงคณะกรรมการส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์และสมาชิกพัฒนาวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีส่วนขององค์ประกอบ อำนาจและหน้าที่คณะกรรมการ สมาชิกพัฒนาวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ สำนักงานส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

หมวดที่สี่ การเพิกถอนพื้นที่ทับซ้อนพื้นที่การส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

หมวดที่ห้า กองทุนส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ และท้ายสุดคือบทกำหนดโทษ

๓) เห็นด้วยกับการที่รัฐบาลมอบหมายให้กระทรวงวัฒนธรรมเป็นหน่วยงานหลักจัดทำร่างกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักการและประเด็นสำคัญที่ปรากฏอยู่ในรายงานฉบับนี้ คือ คุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ส่งเสริมการจัดการตนเองบนฐานวัฒนธรรม และสร้างความเสมอภาคบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ทั้งนี้ ร่างกฎหมายดังกล่าวควรเสนอต่อรัฐสภาโดยเร็ว เพื่อให้ทันเวลาที่กำหนดไว้ในแผนและขั้นตอนการปฏิรูปประเทศด้านสังคม

๔) ควรปรับชื่อร่างพระราชบัญญัติ เป็น “ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริม คุ้มครอง และอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ.”

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	ก
บทที่ ๑ ความก้าวหน้าของแผนการปฏิรูปประเทศด้านสังคม เรื่องการคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์	๑
๑.๑ ความสำคัญของเรื่องและลำดับความเป็นมาของเรื่องความคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์	๑
๑.๒ ความเป็นมาของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ.	๘
๑.๓ ความพยายามในการผลักดันร่างพระราชบัญญัติส่งเสริม และอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ.	๑๓
บทที่ ๒ ประเด็นสำคัญเพื่อพิจารณาในการเตรียมร่างพระราชบัญญัติส่งเสริม และอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ.	๒๓
๒.๑ ประเด็นเรื่องนิยาม ขอบเขต และการกำหนด/จำแนกกลุ่มชาติพันธุ์	๒๓
๒.๒ ประเด็นเรื่องข้อห่วงใยในความมั่นคงของชาติ	๒๔
๒.๓ ประเด็นเชิงนโยบาย เรื่องกฎระเบียบ และข้อกำหนดของรัฐที่ไม่เอื้อต่อการคุ้มครอง ส่งเสริม และอนุรักษ์กลุ่มชาติพันธุ์	๒๕
๒.๔ ประเด็นเรื่องการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมที่กว้างขวาง	๒๖
บทที่ ๓ บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๒๘
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก : สารสำคัญของมติคณะรัฐมนตรี ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ เรื่องการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล	
ภาคผนวก ข : สารสำคัญของมติคณะรัฐมนตรี ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓ เรื่อง แนวนโยบายในการฟื้นฟู วิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง	
ภาคผนวก ค : แนวคิดเขตวัฒนธรรมพิเศษ	
ภาคผนวก ง : การดำเนินงานกำหนดพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษ	
ภาคผนวก จ : เรื่องพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในงานสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ	
ภาคผนวก ฉ : โครงร่างเนื้อหาพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ.	

สารบัญ (ต่อ)

ภาคผนวก ช : - ตัวอย่างรูปธรรมของเขตวัฒนธรรมพิเศษ

- พื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและกะเหรี่ยง

ภาคผนวก ซ : สภาชนเผ่าพื้นเมือง

ภาคผนวก ฌ : ข้อเสนอของชนเผ่าพื้นเมือง ๒๕๖๒

ภาคผนวก ญ : - รายงานคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก

เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

- รายงานที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการและเลขานุการประจำคณะกรรมการ

- รายงานคณะอนุกรรมการ

บทที่ ๑

ความก้าวหน้าของแผนการปฏิรูปประเทศด้านสังคม เรื่องการคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์

๑.๑ ความสำคัญของเรื่องและลำดับความเป็นมาของเรื่องความคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์

ประเทศไทยมีชาติพันธุ์ มากกว่า ๗๐ กลุ่มชาติพันธุ์^๑ มีประชากรรวมประมาณ ๖,๑๐๐,๐๐๐ คน หรือร้อยละ ๙.๖๘ ของประชากรประเทศ (แผนการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๐) จำแนกพื้นที่ตามลักษณะการตั้งถิ่นฐานได้ ๔ ลักษณะ คือ กลุ่มตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูงหรือ ชนชาวเขา กลุ่มตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่ราบ กลุ่มชาวเลและกลุ่มอาศัยในป่า วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย มีความหลากหลาย มีวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันไป โดยสภาพเศรษฐกิจ สังคม ตามจารีตประเพณี เป็นการปรับตัวเข้ากับฐานทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิสังคมที่ตั้งถิ่นฐานอยู่โดย “กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง” หรือชนชาวเขาจะตั้งถิ่นฐานตามแนวเทือกเขาบนพื้นที่สูงทางภาคเหนือ เป็นสังคมเกษตรกรรมที่พึ่งอาศัยป่าเป็นหลัก “กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่ราบ” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ที่มีวิถีการดำรงชีวิตกลมกลืนกับคนไทยทั่วไป มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมเมืองมากขึ้น แต่ยังคงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตนเองอยู่ สำหรับ “กลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานตามหุบเขาหรือชายฝั่งทะเล” เรียกว่า ชาวเล มีวิถีชีวิตอยู่ทั้งบนเกาะและในท้องทะเล มีอาชีพประมงเป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มเล็กที่ซบอาศัยในป่า ดำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์และเก็บของป่า

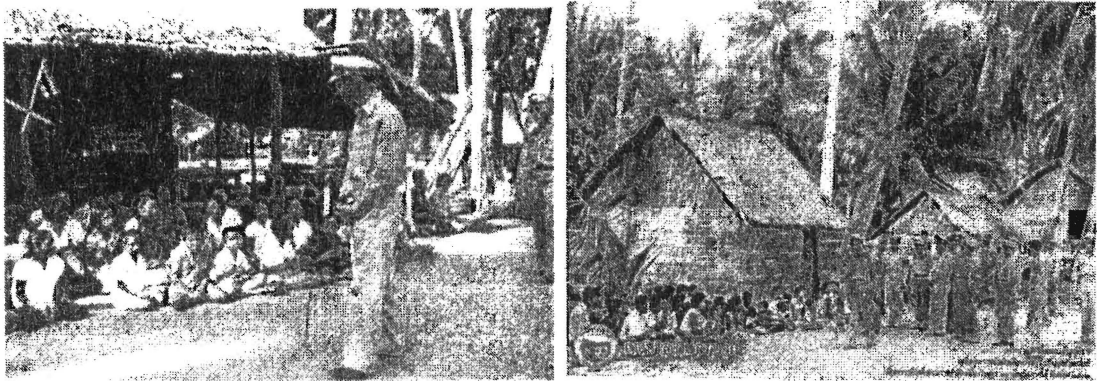
ทั้งนี้ กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยเผชิญปัญหาที่หลากหลาย (สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านสังคม ๒๕๕๙) แบ่งออกได้เป็น (๑) ปัญหาด้วยภาพลักษณ์ ซึ่งถือเป็นรากฐานปัญหาที่ส่งผลกระทบทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต้องเผชิญกับปัญหาอื่น ๆ ทั้งนี้ เพราะกลุ่มชาติพันธุ์ถูกมองด้วยภาพลักษณ์ที่เป็นอคติ ๓ ประการ ได้แก่ ภาพลักษณ์ของคนต่างด้าวไม่ใช่คนไทย ทั้งที่จริงแล้วกลุ่มชาติพันธุ์ต่างอาศัยอยู่ในแผ่นดินไทย มาเป็นเวลาช้านาน ภาพลักษณ์ของผู้ค้ายาเสพติด อันเป็นภาพลักษณ์ที่สืบเนื่องจากสถานการณ์ความมั่นคง

^๑ การแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ใช้เกณฑ์การแบ่งกลุ่มเป็น ๒ แนวทางด้วยกัน คือ แนวทางแรก การแบ่งกลุ่มตามชื่อเรียกที่กลุ่มชาติพันธุ์ใช้เรียกตนเอง ปัจจุบันศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ใช้เกณฑ์นี้ในการแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ได้ ๗๐ กลุ่มชาติพันธุ์ (สนใจดูฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์

<https://www.sac.or.th/databases/ethnic-groups/ethnicGroups>) แนวทางที่สอง การแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์โดยนักวิชาการซึ่งใช้หลักเกณฑ์การแบ่งจากตระกูลภาษาและประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ปัจจุบันสถาบันวิชาการ เช่น สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหิดล แบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ได้ ๕๖ กลุ่มชาติพันธุ์

ของประเทศเพื่อนบ้านที่ทำให้ภาพลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ถูกเข้าใจว่าเป็นผู้ค้ายาเสพติด ภาพลักษณ์การทำลายป่าไม้ด้วยความไม่เข้าใจในวิถีเกษตรกรรมและภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงที่มีวิถีการทำไร่หมุนเวียนซึ่งต้องมีกระบวนการเผาไร่และการริดไม้กิ่ง ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าเป็นการทำไร่เลื่อนลอย และกลายเป็นภาพจำทำให้กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงถูกมองด้วยอคติว่าเป็นผู้ทำลายป่า

จากภาพอคติที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๓ ประการดังกล่าว ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาต่อกลุ่มชาติพันธุ์ในด้านอื่น ๆ อีก ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) ปัญหาการจัดการทรัพยากร ซึ่งในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มยังไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งถือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิต (๒) ปัญหาสุขภาพ ปัจจุบันยังมีกลุ่มชาติพันธุ์อีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย อันส่งผลต่อปัญหาที่ (๓) ปัญหาการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน ในฐานะพลเมืองไทยและ (๔) ปัญหาการสูญเสียอัตลักษณ์ โดยเฉพาะภาษาและวัฒนธรรม ที่แม้ดูเหมือนจะเป็นปัญหาเชิงวัฒนธรรม หากแต่การสูญเสียอัตลักษณ์ส่งผลอย่างสำคัญต่อความสามารถในการจัดการตนเองของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานภูมิปัญญาและวัฒนธรรม เพราะการสูญเสียอัตลักษณ์เท่ากับการสูญเสียองค์ความรู้และภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้ในอดีตจากที่กลุ่มชาติพันธุ์มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้บนฐานภูมิปัญญา กลับต้องมีสถานภาพเป็นผู้พึ่งพิงที่ไม่มีความสามารถในการจัดการตนเองได้เพราะสูญเสียภูมิปัญญาของตนไป

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
เสด็จเยี่ยมราษฎรหมู่บ้านชาวเลราไว๋ จังหวัดภูเก็ต เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๐๒

สภาพปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวตลอดระยะเวลายาวนาน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะการพัฒนาชนกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ที่พระองค์ทรงเรียกชนชาวเขาว่า “เป็นคนไทยแต่อยู่บนเขา” พระองค์ได้พระราชทานความช่วยเหลือในการสงเคราะห์และพัฒนาในด้านต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่อง

ตลอดรัชสมัยพระองค์ทรงเป็น “ผู้ให้” อย่างไม่เคยเลือกปฏิบัติ ด้วยพระราชปณิธานที่ทรงต้องการให้ “เพื่อนมนุษย์” ได้อยู่ดีมีสุข ด้วยทรงเชื่อมั่นอย่างแรงกล้าว่า การช่วยเหลือเขาก็ไม่ต่างจากการช่วยเหลือตัวเราเอง ดังเช่นพระราชดำรัสที่ได้พระราชทานในโอกาสที่ทรงเยี่ยมคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๗ ความว่า

“เรื่องที่จะช่วยชาวเขาและโครงการเขานั้น มีประโยชน์โดยตรงกับชาวเขาเพื่อที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวเขามีความเป็นอยู่ดีขึ้น สามารถที่จะเพาะปลูกสิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นรายได้กับเขาเอง ที่มาโครงการนี้ จุดประสงค์อย่างหนึ่งก็คือมนุษยธรรม หมายถึง ให้ผู้ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารสามารถที่จะมีความรู้และพียงตัวมีความเจริญได้ อีกอย่างหนึ่งก็เป็นเรื่องช่วยในทางที่ทุกคนเห็นว่าควรจะช่วยเพราะเป็นปัญหาใหญ่ ก็คือปัญหาเรื่องยาเสพติด ถ้าสามารถช่วยชาวเขาปลูกพืชที่เป็นประโยชน์บ้าง เขาจะเลิกปลูกยาเสพติด คือ ฝิ่น ทำให้นโยบายการระงับการปราบปรามการปลูกฝิ่นและการค้าฝิ่นได้ผลดี อันนี้ก็เป็นผลอย่างหนึ่ง

ผลอีกอย่างหนึ่งซึ่งสำคัญมากก็คือ ชาวบ้านตามทิวี่ เป็นผู้ที่ทำการเพาะปลูกโดยวิธีที่จะทำให้บ้านเมืองของเราไปสู่หายนะได้ โดยที่ถางป่าและปลูกโดยวิธีที่ไม่ถูกต้อง ถ้าพวกเราทุกคนไปช่วยเขาก็เท่ากับช่วยบ้านเมืองให้มีความดี ความอยู่ดีกินดี และปลอดภัยได้อีกทั่วประเทศ”

นอกจากแนวพระราชดำรัสดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในสถานการณ์ที่กลุ่มชาติพันธุ์ในฐานะคนที่อยู่ในพื้นที่ป่ามาก่อนที่กฎหมายป่าสงวนและประกาศเขตป่าอนุรักษ์ของกรมป่าไม้ไปทับซ้อนที่ชาวบ้านที่ได้อยู่อาศัยมาก่อน พระบาทสมเด็จพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีพระราชดำรัส เรื่อง “คนกับป่า” ใจความตอนหนึ่งว่า

“ในป่าสงวนฯ ซึ่งทางราชการได้ขีดเส้นว่าเป็นป่าสงวนหรือป่าจำแนก แต่เมื่อเราขีดเส้นไว้ประชาชนก็อยู่ในนั้นแล้ว เราเอากฎหมายป่าสงวนฯ ไปบังคับคนที่อยู่ในป่าที่ยังไม่ได้สงวนทีหลังโดยขีดเส้นบนกระดาษก็ยังดูชอบกลอยู่ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นเมื่อขีดเส้นแล้ว ประชาชนที่อยู่ในนั้น ก็กลายเป็นผู้ฝ่าฝืนกฎหมายไป ถ้าดูในทางกฎหมายเขาก็ฝ่าฝืน เพราะว่าตรามาเป็นกฎหมายโดยชอบธรรม แต่ว่าถ้าตามธรรมชาติ ใครเป็นผู้ทำผิดกฎหมาย ก็ผู้ที่ขีดเส้นนั่นเอง เพราะว่าคนที่อยู่ในป่านั้น เขาอยู่มาก่อน เขามีสิทธิในทางเป็นมนุษย์ หมายความว่าทางราชการบุกรุกบุคคล ไม่ใช่บุคคลบุกรุกกฎหมายบ้านเมือง”

(จากประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาท ที่พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ อันเกี่ยวกับกฎหมาย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๙ - ๒๕๒๙ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และธนาคารทหารไทย จำกัด (จัดพิมพ์)

กระแสพระราชดำรัสอันเกี่ยวเนื่องกับการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงพระราชปณิธานที่ทรงมุ่งมั่นจะพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยให้มีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตดีขึ้น เป็นวิเทโศบายในการสร้างความมั่นคงของมนุษย์เพื่อเป็นรากฐานความมั่นคงของชาติ จวบจนรัชสมัย

ปัจจุบันพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระปฐมบรมราชโองการพระราชทานอารักขาแก่ประชาชนชาวไทยความว่า “เราจะสืบสาน รักษา และต่อยอด และครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งอาณาราษฎรตลอดไป” แสดงให้เห็นถึงพระราชปณิธานที่ทรงจะสืบสาน รักษา และต่อยอดแนวทางของพระบรมชนกนาถ ในการครองแผ่นดิน โดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขของอาณาประชาราษฎร์ทุกหมู่เหล่าในแผ่นดินไทย

จากแนวทางการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว หน่วยราชการไทยหลายหน่วยได้นำแนวพระราชดำริดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของกลุ่มชาติพันธุ์มีวิถีวัฒนธรรมที่โดดเด่น แต่มีสถานะที่เปราะบางจากผลกระทบของนโยบายการพัฒนาและเผชิญปัญหาที่หนักหน่วงกว่ากลุ่มอื่น ๆ เช่น กลุ่มชาวเลและกลุ่มกะเหรี่ยงหลายภาคส่วนจึงร่วมกันผลักดันแนวนโยบายในการคุ้มครองกลุ่มที่อยู่ในสถานะเสี่ยง ๒ กลุ่มนี้ผ่านมติคณะรัฐมนตรี ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ ว่าด้วยแนวนโยบายการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล (ภาคผนวก ก) และมติคณะรัฐมนตรี ฉบับวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓ (ภาคผนวก ข) ว่าด้วยแนวนโยบายการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง

มติคณะรัฐมนตรีทั้งสองฉบับนี้เสนอโดยกระทรวงวัฒนธรรม จึงมีข้อจำกัดในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับพันธกิจของกระทรวงอื่น ๆ โดยเฉพาะในปัญหาที่หนักหน่วงต้องอาศัยการประสานและทำงานจริงจัง โดยหลายหน่วยงาน เช่น ปัญหากรรมสิทธิ์ในที่ดิน ปัญหาพื้นที่ทำกิน ปัญหาสถานะบุคคล เป็นต้น

หลังจากที่มีมติคณะรัฐมนตรีที่ก้าวหน้า ๒ ฉบับดังกล่าวแล้ว ก็ยังมีแผนแม่บทที่ครอบคลุมและผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง เช่น “แผนแม่บทการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย” (พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๐) จัดทำโดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีการระบุว่แผนแม่บทนี้เน้นการคุ้มครองสิทธิกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย เพื่อการพัฒนาความเป็นอยู่พัฒนาอาชีพและรายได้ พัฒนาคนและคุณภาพชีวิตคน รวมทั้งเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในระดับบริหารของกระทรวงก็มิได้มีการสนับสนุนแผนแม่บทนี้ต่อ ทั้งที่หลักการและเหตุผลของแผนมีความชัดเจนและเป้าประสงค์ครอบคลุมเรื่องการยกระดับชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านสังคม จึงได้นำประเด็นปัญหากลุ่มชาติพันธุ์มาศึกษาและรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจัดทำข้อเสนอการปฏิรูปเพื่อส่งเสริมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เข้มแข็งกรณีกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล โดยได้เสนอแนวทางการแก้ไข ดังนี้

๑) เร่งรัดการขับเคลื่อนมติคณะรัฐมนตรีว่าด้วยการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล วันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ โดยเสนอให้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการขึ้นมาใหม่เพื่อทำหน้าที่แทนชุดที่สิ้นสภาพลง โดยให้มีผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ (แม่ทัพภาค ๔) เป็นประธาน เนื่องจากในระยะเวลาที่ผ่านมาได้เป็นหน่วยงานกลางในการดูแลและแก้ไขปัญหา และมีผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) เป็นเลขานุการ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมชุมชนชาติพันธุ์ร่วมเป็นกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวมีบทบาทหน้าที่ในการเสนอนโยบาย แผนงาน ให้คำแนะนำ ให้การสนับสนุน และร่วมกันค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหา อุปสรรค แนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล

๒) คณะกรรมการฯ จัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยยกเรื่องปัญหาที่อยู่อาศัย พื้นที่สาธารณะและจิตวิญญาณของชุมชนมาเป็นอันดับแรก และในระหว่างที่มีการฟ้องคดีต้องให้มีหน่วยงานที่ดูแลเรื่องการคุ้มครอง รวมทั้งช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบปัญหาอย่างทันที่ สำหรับปัญหาที่สำคัญอันดับที่สอง คือ การทำมาหากินที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิม ปัญหาอันดับที่สาม คือ สถานะทางทะเบียนราษฎรและปัญหาอันดับที่สี่ คือ การศึกษาและสาธารณสุข

๓) ผลักดันการพัฒนาพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ชาวเล โดยกำหนดพื้นที่นำร่องการดำเนินงานเขตคุ้มครองทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล และขยายผลไปยังกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เช่น ชุมชนชาวอุรักลาโว้ย บ้านสังกะอู เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ และชุมชนกะเหรี่ยงที่ได้ประกาศพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษนำร่องใน ๔ พื้นที่

ทั้งนี้ นักวิชาการได้ให้ข้อสังเกตว่า พื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษยังขาดแนวนโยบายการพัฒนาที่ชัดเจนหากเทียบกับเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ นอกจากนี้ สิทธิชุมชนและแนวปฏิบัติที่เป็นไปตามจารีตยังไม่ได้รับการรับรอง เพราะกระบวนการควบคุมดูแลยังอยู่ภายใต้กฎหมาย ทั้งที่บางชุมชนได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพด้านการอนุรักษ์

๔) ทบทวนและผลักดันการขับเคลื่อนแผนแม่บทการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย (พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๐) ที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พัฒนาขึ้น โดยกระบวนการมีส่วนร่วมมาใช้เพื่อคุ้มครองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์

ทั้งนี้ ในรายงานฉบับดังกล่าวมีข้อเสนอแนะว่า ประเด็นกลุ่มชาติพันธุ์เป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจระดับสากล ประเทศไทยมีแนวคิดและแนวทางแก้ปัญหาเรื่องนี้ที่ดีและหลากหลายรูปแบบวิธีการได้แก่ กรณีคนไทยพื้นที่สูง กรณีชุมชนกะเหรี่ยง เป็นต้น โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ การสร้างสังคมไม่ทอดทิ้งกัน ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมให้กับคนทุกหมู่เหล่า การแก้ไขปัญหาดังกล่าว นอกจากเป็นการแก้ปัญหาระยะสั้นแล้ว ยังจะนำไปสู่การปฏิรูประบบที่ส่งเสริมให้ชุมชนฐานรากของสังคมมีความเข้มแข็ง

ในระยะยาว รัฐบาลจึงควรให้ความสำคัญดำเนินการให้เป็นรูปธรรม นอกจากจะทำให้สังคมสงบสุขแล้ว ยังจะทำให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับและชื่นชมจากนานาประเทศอีกด้วย

ภาคีเครือข่ายที่เห็นความสำคัญเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมไทย ได้พยายามผลักดันเรื่องนี้สู่โครงสร้างกฎหมายสูงสุดของประเทศ และทำให้การปกป้องคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นวาระที่สำคัญของประเทศ กระทั่งต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บรรจุเรื่องนี้ไว้ใน มาตรา ๗๐ ที่ระบุว่า “รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข ไม่ถูกรบกวน ทั้งนี้ เท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ หรือสุขภาพอนามัย”

นอกจากมาตรา ๗๐ แล้ว ยังมีมาตราที่เกี่ยวข้องโดยตรงอีก ๓ มาตรา ดังนี้

มาตรา ๒๗ ไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา ฯลฯ

มาตรา ๔๓ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิอนุรักษ์พื้นฟูหรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามรวมทั้งจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน ฯลฯ

มาตรา ๕๗ รัฐต้องอนุรักษ์พื้นฟู ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและ ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงาม รวมทั้งอนุรักษ์คุ้มครอง บำรุงรักษาพื้นฟูบริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการ ฯลฯ

ต่อมามีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๖๕ ซึ่ง ๑ ใน ๖ ด้านของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี คือ “การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม” โดยเน้นการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเอง และการจัดการตนเองเพื่อสร้างสังคมคุณภาพ

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี มีแผนแม่บทจำนวน ๒๓ ฉบับ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือแผนแม่บทเรื่องพลังทางสังคม โดยมีหลักคิดว่าการเสริมสร้างพลังทางสังคมจะเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จ รวมทั้งเป็นกลไกที่จะทำให้การดำเนินงานยุทธศาสตร์ชาติในด้านต่างๆ บรรลุวัตถุประสงค์ได้

นอกจากแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี แล้ว ยังมีแผนการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ ซึ่งกำหนดให้มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติเร่งด่วน ๑๖ ฉบับ ภายใต้แผนการปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ สังคม มีเรื่องการปฏิรูประบบสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเอง จัดการตนเอง

และทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ได้ หนึ่งในร่างพระราชบัญญัติเร่งด่วนเพื่อการสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง คือ “ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์” โดยกำหนดให้มีการจัดทำกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งมีระยะเวลาในการดำเนินการในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๓

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี ต่อรัฐสภา โดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒ ได้กล่าวถึงนโยบายหลัก ซึ่งมีรายละเอียดรวมไปถึงการพัฒนาสร้างความเข้มแข็งจากฐานราก และการยอมรับและเคารพในประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ อีกทั้งยังย้ำถึงร่างกฎหมายที่สำคัญ ๑๖ ฉบับ ที่คณะรัฐมนตรีจะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยมี “กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์” เป็นหนึ่งในนั้นด้วย โดยได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในภาคผนวกของเอกสารคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี

นอกจากนโยบายระดับรัฐในประเทศแล้ว ยังมีภาคีสันติสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมหลายฉบับส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงเกี่ยวกับเรื่องความคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ คือ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights - ICESCR) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination - CERD) และนอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้รับรองปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง (United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples - UNDRIP) อีกด้วย

สรุปความเป็นมาของการคุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ด้านความมั่นคง และด้านการสร้าง โอกาสและความเสมอภาคทางสังคม				
พ.ศ. ๒๕๕๓ มติคณะรัฐมนตรี ฟื้นฟูวิถีชีวิต กลุ่มชาติพันธุ์ ชาวเล และ กะเหรี่ยง	พ.ศ. ๒๕๕๙ ข้อเสนอสภา ปฏิรูปประเทศ ด้านสังคม เพื่อส่งเสริมกลุ่ม ชาติพันธุ์เข้มแข็ง	พ.ศ. ๒๕๖๐ รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย มาตรา ๗๐ “สิทธิกลุ่ม ชาติพันธุ์”	พ.ศ. ๒๕๖๑ แผนการปฏิรูป ประเทศด้านสังคม ประเด็นปฏิรูปที่ ๔ สร้างเสริมชุมชน เข้มแข็ง	พ.ศ. ๒๕๖๒ คำแถลงนโยบาย รัฐบาล การจัดทำ กฎหมายเร่งด่วน ๑๖ ฉบับ

ที่มา : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), เอกสารประกอบการประชุม
ของคณะอนุกรรมาธิการติดตามการปฏิรูปด้านสังคม กิจการผู้สูงอายุ
และสังคมสูงวัย วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๓

๑.๒ ความเป็นมาของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ.

ความเป็นมาของการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. มีความสืบเนื่องมาจากมติคณะรัฐมนตรีว่าด้วยแนวนโยบายการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ และแนวนโยบายการฟื้นฟูวิถีชีวิตกะเหรี่ยง ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓ ได้ระบุแนวคิดเรื่อง “เขตวัฒนธรรมพิเศษ” (ภาคผนวก ค) คือ สำหรับชาวเลนั้นให้มีการ “พิจารณากำหนดพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษที่เอื้อต่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะสังคมวัฒนธรรมจำเพาะ” ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองพื้นที่ทางวัฒนธรรมไว้ไม่ให้ถูกละเมิดหรือเมื่อมีกรณีพิพาทให้ชะลอการขับไล่หรือรื้อถอนบ้านเรือนในชุมชน รวมทั้งให้มี “การสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย ด้วยการจัดทำโฉนดชุมชนเพื่อเป็นเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษสำหรับกลุ่มชาวเล โดยให้มีการพิสูจน์สิทธิในที่อยู่อาศัยของชุมชนผ่านภาพถ่ายทางอากาศและด้วยวิธีอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เอกสารสิทธิ แต่เพียงอย่างเดียว”

สำหรับชาวกะเหรี่ยงมีการระบุให้ “กำหนดพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง โดยมีพื้นที่นาร่อง” “ส่งเสริมสนับสนุนและยอมรับการใช้ประโยชน์ในพื้นที่และการจัดการของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม เช่น การออกโฉนดชุมชน” และ “ส่งเสริมและยอมรับระบบไร่หมุนเวียนซึ่งเป็นวิถีวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงที่เอื้อต่อการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและวิถีชีวิตพอเพียง รวมทั้งผลักดันให้ระบบไร่หมุนเวียนของชาวกะเหรี่ยงเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม”

มติคณะรัฐมนตรีฯ ในเรื่องของเขตวัฒนธรรมพิเศษ ทำให้เกิดการขับเคลื่อนทางสังคมโดยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะชุมชนกะเหรี่ยงและชุมชนชาวเล ซึ่งได้ใช้มติคณะรัฐมนตรีฯ เป็นจุดอ้างอิงในการทำงาน โดยได้เสนอบางชุมชนให้เป็นเขตวัฒนธรรมพิเศษและพยายามสร้างตัวอย่างเชิงรูปธรรม เพื่อแสดงให้เห็นวิถีวัฒนธรรมที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสอดคล้อง และยังรวมถึงจัดการตนเองและผ่อนปรนการดูแลปกป้องทรัพยากรของภาครัฐ เช่น การร่วมสร้างแนวกันไฟโดยนวัตกรรมจากภูมิปัญญาของชุมชน (ภาคผนวก ง)

ต่อมาภาคีภาคประชาสังคมและวิชาการได้พยายามผลักดันเรื่องเขตวัฒนธรรมพิเศษ โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) และมีการปรับคำจาก “เขตวัฒนธรรมพิเศษ” มาเป็น “พื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรม” เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นและสอดคล้องกับเป้าหมายของการปกป้องคุ้มครองกลุ่มวัฒนธรรมที่เปราะบาง เรื่องนี้ได้กลายเป็นประเด็นสำคัญการประชุมของสมัชชาสุขภาพในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ จึงมีหัวข้อประชุมเรื่องพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ (ภาคผนวก จ)

หลังจากนั้นศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มูลนิธิชุมชนไท และภาคีเครือข่าย ได้จัดการปรึกษาหารือเพื่อยกระดับมติคณะรัฐมนตรีฯ ทั้งสองฉบับให้เป็น

ร่างพระราชบัญญัติพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรม และมีการจัดประชุมระหว่างผู้แทนชุมชนและภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อกำหนดประเด็นมาเตรียมโครงสร้างเนื้อหา กฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายส่งเสริมสิทธิทางวัฒนธรรม โดยมีสาระสำคัญให้รัฐคุ้มครองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์โดยจัดทำเป็นพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรม

ต่อมาเพื่อให้ร่างพระราชบัญญัตินี้มีเนื้อหาที่ครอบคลุมมากขึ้น ไม่เน้นเฉพาะเรื่องพื้นที่วัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว จึงมีการปรับเปลี่ยนชื่อเป็น “ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ.” โดยมีสถานภาพเป็นกฎหมายส่งเสริมสิทธิทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ได้มีเป้าหมายที่จะให้สิทธิพิเศษแก่กลุ่มชาติพันธุ์ หากแต่เป็นกฎหมายที่มุ่งส่งเสริมสิทธิทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์โดยเน้นการคุ้มครองวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตามหลักสิทธิทางวัฒนธรรม อันเป็นหลักพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ หลักการสำคัญของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ประกอบไปด้วยหลักการที่สำคัญ ๓ ประการ คือ

ประการแรก คุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรม อันหมายถึง การให้ความคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ในการเลือกดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมของตนโดยไม่ถูกคุกคามหรือถูกเลือกปฏิบัติ จากเดิมที่กลุ่มชาติพันธุ์ถูกมองในฐานะที่เป็น “คนชายขอบ” เกิดปัญหาอคติทางวัฒนธรรมที่เกิดจากความไม่เข้าใจวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต้องถูกละเมิดสิทธิในด้านต่างๆ ส่งผลให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทางวัฒนธรรมที่อาจเป็นรากฐานความรุนแรงในสังคมไทย ดังนั้นการให้การคุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรมจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการรักษาดุลยภาพทางสังคม

ประการที่สอง ส่งเสริมการจัดการตนเองบนฐานวัฒนธรรม ที่เน้นให้ส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีความสามารถใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการจัดการตนเองหรือมีความสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ในการจัดการปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ จากเดิมที่เน้นการให้การสงเคราะห์กลุ่มชาติพันธุ์ในฐานะที่เป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต้องสูญเสียความสามารถในการจัดการตนเอง มาเป็นการเสริมศักยภาพให้กลุ่มชาติพันธุ์มี “พลัง” ในการจัดการตนเองบนฐานภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแนวทางของการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่จะเป็นพื้นฐานในการสร้างความมั่นคงให้กับประเทศ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ด้านความมั่นคง ในประเด็นการสร้างกลไกภาคประชาชนในการเสริมความมั่นคงของชาติ

ประการที่สาม สร้างความเสมอภาคบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มุ่งลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำที่กลุ่มชาติพันธุ์ในฐานะคนชายขอบต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ในแง่นี้การมีพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์จึงถือเป็นแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติในเป้าหมายที่ ๑๐

การลดความเหลื่อมล้ำ ภายใต้หลักการของความเสมอภาคที่มีแนวทางในการจัดสรรทรัพยากรที่สอดคล้องกับศักยภาพของคนที่มีความหลากหลาย

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ได้จัดทำโครงร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. ประกอบด้วย ๕ หมวด (ภาคผนวก ฉ) ดังนี้

หมวดแรก คือ บททั่วไป ประกอบด้วย ขอบเขตและความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ สิทธิของชาวกลุ่มชาติพันธุ์ หน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์

หมวดที่สอง การส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย การจัดทำข้อมูลและบันทึกประวัติศาสตร์ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ การกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองสิทธิในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ การคุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ และการจัดทำธรรมนูญของเขตพื้นที่คุ้มครองสิทธิในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

หมวดที่สาม ระบุถึงคณะกรรมการส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์และสมัชชาพัฒนาวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีส่วนขององค์ประกอบ อำนาจและหน้าที่คณะกรรมการ สมัชชาพัฒนาวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ สำนักงานส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

หมวดที่สี่ การเพิกถอนพื้นที่ทับซ้อนพื้นที่การส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

หมวดที่ห้า กองทุนส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

หมวดที่หก บทกำหนดโทษ

ประเด็นสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ในร่างพระราชบัญญัติฯ

๑. ไม่เหยียดหยาม สร้างความเกลียดชัง หรือเลือกปฏิบัติทางชาติพันธุ์

๒. สิทธิอนุรักษ์ และส่งเสริมภูมิปัญญา วัฒนธรรม

๓. สิทธิจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

๔. สิทธิในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานและสิทธิมนุษยชน

๕. สิทธิได้รับการส่งเสริมในการมีส่วนร่วม

๖. สิทธิในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานและสิทธิมนุษยชน

๗. สิทธิในการจัดการพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม พื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำกิน พื้นที่ทางวัฒนธรรมและ

จิตวิญญาณ

๘. สิทธิและเข้าถึงการคุ้มครองทางกฎหมาย

ร่างพระราชบัญญัติฯ นี้ มีเป้าหมายที่สำคัญและสอดคล้องกับพันธกิจของรัฐบาลไทยหลายประการ คือ

๑. เพื่อให้มีการส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ และให้มีนโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๐ นอกจากนั้น ยังมีมาตราอื่น ๆ

ที่เกี่ยวข้อง เช่น มาตรา ๔๓ “บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ฟื้นฟูหรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ” และมาตรา ๕๗ “รัฐต้องอนุรักษ์ฟื้นฟู ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและ ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ”

๒. เพื่อให้สอดคล้องกับข้อตกลงระหว่างประเทศที่รัฐบาลไทยได้รับรองไว้ เช่น อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination หรือ CERD) และปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของชนเผ่าพื้นเมือง (United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples หรือ UNDRIP)

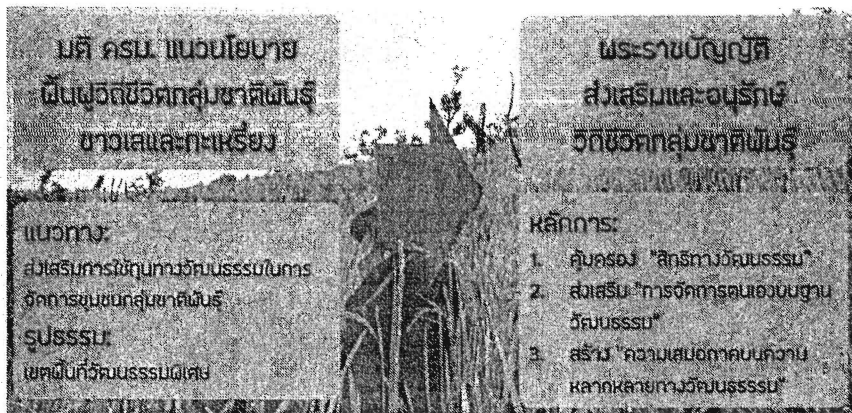
๓. เพื่อให้เป็นกฎหมายที่มีอำนาจบังคับใช้กับทุกภาคส่วน ไม่จำกัดเฉพาะบางกระทรวงเช่นที่ปรากฏในมติคณะรัฐมนตรีฯ และเพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐทำงานได้สะดวกคล่องตัวมากขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีความเข้าใจเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์และวัฒนธรรมว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับสังคมพหุวัฒนธรรมของไทย

๔. เพื่อให้มีกฎหมายที่คุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย ไม่เฉพาะแต่กลุ่มกะเหรี่ยงและชาวเลเท่านั้น โดยกฎหมายนี้มุ่งที่การปกป้องคุ้มครองวัฒนธรรมพร้อมกับการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิต การสนับสนุนให้กลุ่มชาติพันธุ์มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับรัฐ โดยอาศัยหลักการและภูมิปัญญาดั้งเดิมที่เคยอยู่อาศัยและทำกินอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ

๕. เพื่อสนับสนุนหลักการเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะเรื่อง “สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน” (SDG #๑๖ Peace, justice, strong institutions) อันจะเป็นตัวอย่างอันดีให้แก่สังคมโลก

สำหรับการดำเนินงานเพื่อจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ และกระบวนการในการขับเคลื่อนร่างพระราชบัญญัตินี้ รัฐบาลได้มอบหมายให้ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) หรือ ศมส. เป็นหน่วยงานเจ้าภาพในการทำงาน เนื่องจากมีฐานะเป็นหน่วยงานวิชาการที่ทำงานด้านชาติพันธุ์โดยตรง มีข้อมูลและประสบการณ์การทำงานกับเครือข่ายชาติพันธุ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติฯ ในแง่การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมหลายภาคส่วนในการรับฟังความคิดเห็นและจัดทำร่าง

ความเป็นมาของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

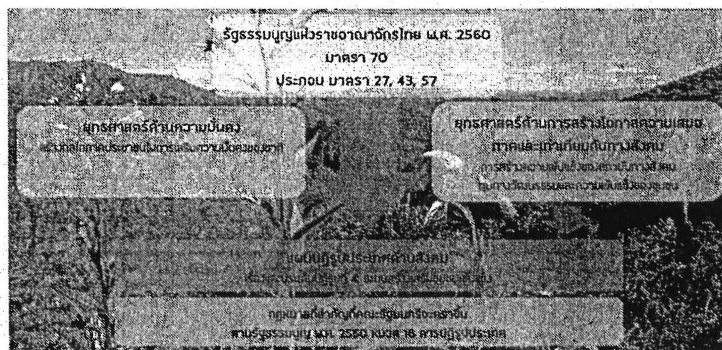
ที่มา : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), แหล่งเดิม.

เป้าหมายของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

1	2	3	4	5
ได้อำนาจเงินและ แนวปฏิบัติของกรม การส่งเสริมและ คุ้มครองวิถีชีวิต มาคนับดูตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา 70 ประคับ มาตรา 43 มาตรา 57	เงินสองล้านบาท มีโครงการภายใต้ โครงการ เช่น ERD UNOHP	เพื่อให้เจ้าของกิจ งานได้สะดวก ประกาศตาม ชาติ หรือ ชาติพันธุ์ วัฒนธรรมว่าเป็น องค์ประกอบสำคัญ สำหรับสังคม หนึ่งวัฒนธรรม	เพื่อคุ้มครองและ ส่งเสริมการฟื้นฟู คุณภาพชีวิต การสนับสนุนให้ ชาติพันธุ์ ร่วมอยู่ใน วิถีชีวิต ในฐานวัฒนธรรม	เพื่อสนับสนุน ความหลากหลาย วัฒนธรรม เช่น การจัดการ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ไม่เพียง แต่การฟื้นฟู ชีวิต

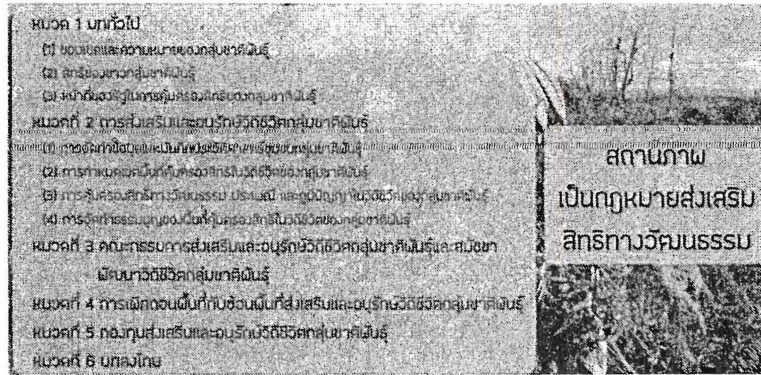
ที่มา : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), แหล่งเดิม.

ความสำคัญของร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

ที่มา : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), แหล่งเดิม.

กรอบร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ.

ที่มา : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), แหล่งเดิม.

๑.๓ ความพยายามในการผลักดันร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ.

การดำเนินงานและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว เดิมกำหนดให้แล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ แต่เนื่องจากสถานการณ์การระบาดของไวรัสโควิด - ๑๙ จึงเกิดการทบทวนการทำงาน และด้วยเหตุที่การดำเนินงานจะต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อให้ร่างพระราชบัญญัติฯ มีความสมบูรณ์มากที่สุด คณะกรรมการปฏิรูปประเทศจึงได้มีมติให้ปรับแผนเรื่องร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ไปจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๖๕ และในการติดตามความคืบหน้าของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มีกลไกติดตามอยู่หลายส่วน ดังนี้

๑. ฝ่ายรัฐบาล

๑.๑ มีการตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาเพื่อสังคมที่เป็นธรรมโดยมีนายวิษณุ เครืองาม เป็นประธานคณะกรรมการ ซึ่งได้ติดตามความคืบหน้าในการดำเนินการมาโดยตลอด (กลุ่มงานคณะกรรมการพัฒนาสังคมฯ, ๒๕๖๓)

๑.๒ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ซึ่งเป็นหน่วยงานในกำกับกระทรวงวัฒนธรรม ได้ดำเนินการ ดังนี้

(๑) จัดประชุมระดมความคิดเห็นจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานรัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ ในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ โดยได้รวบรวมความคิดเห็นและสามารถประมวลเป็นข้อเสนอเบื้องต้นในการจัดทำร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว กาจัดเวทีเสวนาเกี่ยวกับการจัดทำกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

(๒) จัดงานวันรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล จัดงานสถาปนาพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษ บ้านดอยช้างป่าแป๋ (ตำหลู่เก่อซอ) เป็นต้น

(๓) จัดประชุมวางแผนศึกษาและถอดบทเรียนพื้นที่ชุมชนชาติพันธุ์จัดการตนเอง
กะเหรี่ยงบ้านภูเหม็น ตำบลทองหลาง อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี

(๔) ประชุมวางแผนกับทางสภาชนเผ่าพื้นเมืองในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์

(๕) ดำเนินโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการฟื้นฟู
วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน ๔ โครงการ ได้แก่ ๑) โครงการถอดบทเรียนพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษ
ตามมติคณะรัฐมนตรี ๒๕๕๓ ๒) โครงการถอดบทเรียนการจัดการองค์กรชุมชนเพื่อการบริหารจัดการพื้นที่
เขตวัฒนธรรมพิเศษ ๓) โครงการนัยสำคัญของพื้นที่คุ้มครองต่อวิถีชีวิตของผู้คน พรรณพืช พันธุ์สัตว์ และ
ภูมิทัศน์ทางชีวภาพ ๔) โครงการวิจัยนโยบายชาติพันธุ์เปรียบเทียบ (Comparative Ethnic Policies)
ยังอยู่ระหว่างดำเนินการ ซึ่งจะแล้วเสร็จตามกำหนดระยะเวลาในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓

ปัจจุบันได้มีการประกาศเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษนำร่อง ๔ พื้นที่

(๑) บ้านห้วยหินลาดใน อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย

(๒) บ้านมอวาคี อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่

(๓) บ้านเลตองคุ อ.อุ้มผาง จ.ตาก

(๔) ต.โล้ว อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี

เขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษขยายผล ๕ พื้นที่

(๑) บ้านแม่อุ้มพายใต้ ต.แม่โก อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน

(๒) บ้านแม่จอก ต.ป่าแป๋ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่

(๓) บ้านขุนแม่หยอด ต.แม่ศึก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

(๔) บ้านสันดินแดง ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

(๕) บ้านสบลาน ต.สะเมิงใต้ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่

เขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษตามนโยบายสำนักนายกรัฐมนตรี ๒ พื้นที่

(๑) ชุมชนบ้านกลาง ต.บ้านดง อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง

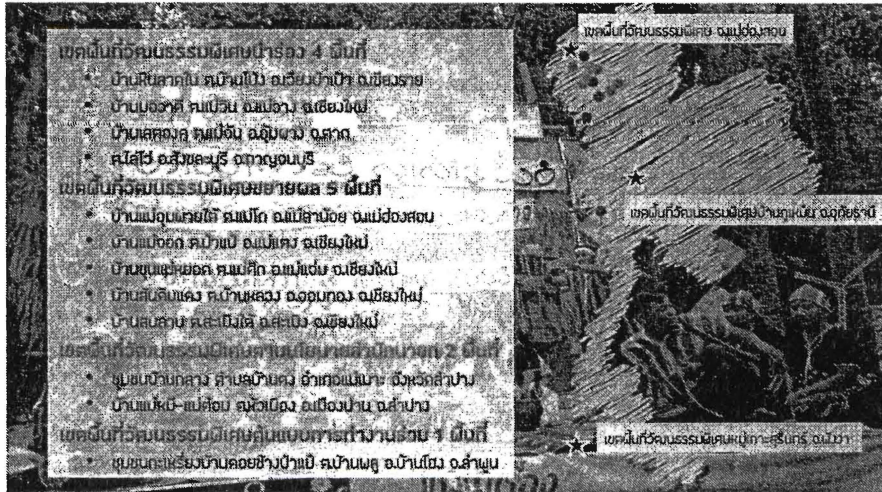
(๒) บ้านแม่หมี-แม่ต๋อม ต.หัวเมือง อ.เมืองปาน จ.ลำปาง

เขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษต้นแบบการทำงานร่วม ๑ พื้นที่

- ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านดอยช้างป่าแป๋ ต.บ้านพลู อ.บ้านโฮ่ง จ.ลำพูน

ทั้งนี้ แผนการดำเนินงานต่อไปของคุณฯ จะได้ขยายเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ
จังหวัดแม่ฮ่องสอน เขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษบ้านภูเหม็น จังหวัดอุทัยธานี เขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษหมู่เกาะ
สุรินทร์ จังหวัดพังงา ต่อไป

เขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ

ที่มา : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), แหล่งเดิม.

๑.๓ สภาความมั่นคงแห่งชาติ ได้ปรับปรุงแผนส่งเสริมการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๔ ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

๑.๔ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้พยายามผลักดันให้กลุ่มคนดังกล่าวได้รับสิทธิที่เท่าเทียมกับคนไทยมากขึ้นและให้การดูแลกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง โดยการจัดตั้งศูนย์พัฒนาราชกรบนพื้นที่สูง สังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

๑.๕ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นประธานคณะกรรมการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในที่อยู่อาศัยพื้นที่ทำกิน พื้นที่ทางจิตวิญญาณของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล และชาวกะเหรี่ยง ได้จัดประชุมคณะกรรมการชุดดังกล่าวเมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ โดยที่ประชุมได้เสนอสถานการณ์ปัญหาเรื่องที่ดินของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ และเสนอให้มีการพัฒนาพื้นที่นาร่องการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานและกลุ่มชาติพันธุ์ในการประกาศเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ เพื่อยกระดับให้เป็นพื้นที่รูปธรรมที่แสดงให้เห็นถึงกลไกการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา โดยเสนอพื้นที่นาร่อง ๓ พื้นที่ ประกอบด้วย (๑) ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านดอยช้างป่าแป๋ ตำบลบ้านพลู อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน (๒) ชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านภูเหม็น อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี (๓) ชุมชนชาวมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์ อำเภอครบุรี จังหวัดพังงา ทั้งนี้ เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ นายพดล พลเสน ผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะผู้แทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม ได้เดินทางไปร่วมเป็นประธานเปิดงานสถาปนาเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษชุมชนกะเหรี่ยง บ้านดอยช้างป่าแป๋ ตำบลบ้านพลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (นายพนพล พลเสน)
เปิดเวทีสถาปนาพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษ บ้านดอยช้างป่าแป๋ (ตำบลดอย)
ตำบลบ้านพลู อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

อย่างไรก็ดีสำหรับบทบาทของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันรัฐมนตรีได้มอบหมายให้นายพนพล พลเสน ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำหน้าที่กำกับดูแลนโยบายการแก้ไขปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีการมอบนโยบายอย่างเป็นทางการในการเตรียมความพร้อมสถาปนาเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษระดับจังหวัด ณ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๖๓ โดยเสนอให้มีการพัฒนาแนวทางการทำงานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ในการจัดการตนเองบนฐานวัฒนธรรม เพื่ออยู่ร่วมกับป่าและส่งเสริมบทบาทของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ในการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่า ตามวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ถือเป็นความก้าวหน้าที่สำคัญในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ฝายนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ได้เข้ามามีบทบาทโดยตรง

๒. ฝ่ายสภาผู้แทนราษฎร มีคณะกรรมการธิการที่ได้ดำเนินการติดตามและสนับสนุนการขับเคลื่อนงาน
ดังนี้

๒.๑ คณะกรรมการธิการกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ กลุ่มชาติพันธุ์
และผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาศึกษาด้านผู้สูงอายุ ผู้พิการ และ

กลุ่มชาติพันธุ์ ได้พิจารณาและจัดทำรายงานการพิจารณาศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย ซึ่งอยู่ระหว่างการเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร อีกทั้งคณะกรรมการการได้พิจารณาจัดทำร่างกฎหมายดังกล่าว โดยในเบื้องต้นกำหนดให้มี ๔๘ มาตรา ๔ หมวด

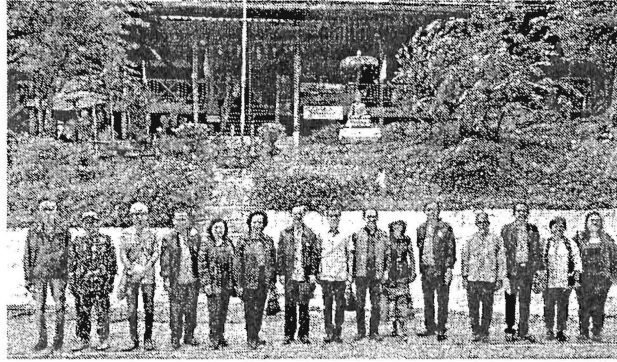
๒.๒ คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาและแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการลอบประทุษร้ายประชาชน ได้ร่วมกับศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จัดสัมมนาเรื่อง "สถานการณ์สิทธิชนเผ่าพื้นเมือง/ชาติพันธุ์ และความคุ้มครองทางกฎหมายระหว่างวันที่ ๑๐ - ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๓ โดยมีข้อสรุปจากงานเสวนาดังกล่าวในการร่วมกันผลักดันร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งนี้มีข้อเสนอให้กระบวนการร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน อีกทั้งในปัจจุบันคณะกรรมการวิสามัญดังกล่าวอยู่ในระหว่างการจัดทำรายงานสถานการณ์ปัญหาสิทธิกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยเพื่อเสนอสภาผู้แทนราษฎร

๓. ฝ่ายวุฒิสภา มีคณะกรรมการที่ได้ดำเนินการติดตามการขับเคลื่อนงาน ดังนี้

๓.๑ คณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส โดยคณะอนุกรรมการติดตามการปฏิรูปด้านสังคม กิจการผู้สูงอายุและสังคมสูงวัย ซึ่งมีหน้าที่และอำนาจติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับด้านสังคม โดยการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. ปรากฏอยู่ในแผนการปฏิรูปประเทศด้านสังคมในประเด็นปฏิรูปที่ ๔ : ระบบสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งคณะอนุกรรมการได้ดำเนินการติดตามจากรายงานความคืบหน้าในการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศที่คณะรัฐมนตรีเสนอต่อรัฐสภาทุกสามเดือนตามมาตรา ๒๗๐ ของรัฐธรรมนูญ รายงานสรุปผลการดำเนินการประจำปีตามแผนปฏิรูปประเทศและตามยุทธศาสตร์ชาติ นอกจากนี้คณะอนุกรรมการได้เชิญคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมให้ข้อมูล ได้แก่ สภาความมั่นคงแห่งชาติ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คณะอนุกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม ในคณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะ และวัฒนธรรม วุฒิสภา ภาควิชาการและเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ และวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๓

ทั้งนี้ คณะอนุกรรมการได้พิจารณาแล้วเห็นว่าร่างกฎหมายดังกล่าวมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ จึงได้เสนอให้ประเด็นดังกล่าวเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วนที่ควรดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านสังคม

นอกจากนี้ คณะอนุกรรมการ ติดตามการปฏิรูปด้านสังคม กิจการผู้สูงอายุและสังคมสูงวัย ได้ลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม ณ บ้านดอยช้างป่าแป๋ ตำบลบ้านพลู อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๓ ด้วย

ทั้งนี้ นายอำพล จินดาวัฒนะ สมาชิกวุฒิสภา และประธานคณะอนุกรรมการติดตามการปฏิรูปด้านสังคม กิจการผู้สูงอายุและสังคมสูงวัย ได้ตั้งกระทู้ถามนายกรัฐมนตรี เรื่อง “การจัดทำกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์” โดยนายอิทธิพล คุณปลื้ม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ผู้ได้รับมอบหมายให้ตอบกระทู้ถาม เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ตอบชี้แจงว่า

“เมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๓ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้ลงนามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ (ฉบับที่ ๒) จำนวน ๑๓ คณะ เพื่อดำเนินการขับเคลื่อนแผนการปฏิรูปประเทศให้เป็นรูปธรรม ซึ่งรัฐบาลได้มีนโยบายเรื่องการทำนุบำรุง ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายเพื่อรองรับ การส่งเสริมและคุ้มครองประชาชนทุกกลุ่ม ซึ่งประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์ ๗๐ กลุ่ม แบ่งเป็น ๑) กลุ่มชาติพันธุ์ ชาวเขา และ ๒) กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล จำนวน ๖,๑๐๐,๐๐๐ คน หรือ ร้อยละ ๑๐ ของประชากรทั้งประเทศ ดังนั้น การปฏิรูปประเทศด้านสังคมจึงได้กำหนดให้มีการตราพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่ม

ชาติพันธุ์ พ.ศ. โดยรัฐบาลมอบหมายให้ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) หน่วยงานในกำกับ กระทรวงวัฒนธรรมรับผิดชอบในการขับเคลื่อนงานกลุ่มชาติพันธุ์ในด้านต่าง ๆ ทั้งการจัดทำองค์ความรู้ วิชาการ การสัมมนา การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับอาชีพ และการจัดทำร่างพระราชบัญญัติ ดังกล่าว ซึ่งขณะนี้กฎหมายอยู่ระหว่างการดำเนินการยกร่าง โดยศูนย์ฯ ได้ตั้งงบประมาณในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ เพื่อดำเนินการยกร่างกฎหมาย ทั้งนี้ ที่ประชุมคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านสังคมเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ได้ปรับปรุงตัวชี้วัดโดยกำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ภายใน ปี พ.ศ. ๒๕๖๕ ส่วนการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนั้น ได้มีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็น จากกลุ่มชาติพันธุ์ไปแล้ว จำนวน ๑๐ ครั้ง โดยมีการพิจารณาประเด็นทางวิชาการ ดังนี้

๑. นิยามความหมายของคำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” ซึ่งในเบื้องต้นมีความเห็นว่า หมายถึง (๑) กลุ่มคนที่ยังคงมีวิถีชีวิตของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ (๒) มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ และ (๓) มีความเสี่ยงต่อการที่จะสูญหายทางวัฒนธรรมที่เป็นวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตามกระแสโลกาภิวัตน์
๒. ประเด็นนโยบายด้านความมั่นคงกับความหลากหลายของประชากร
๓. ประเด็นนโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการอนุรักษ์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่มีความเสี่ยงจะสูญหายของกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ต้องมีความสมดุลระหว่างกัน เนื่องจากส่วนใหญ่ กลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ หรือพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์
๔. ประเด็นด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่และเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งอาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์มีหลากหลาย เช่น การปลูกและผลิตกาแฟคั่ว รวมถึงการพัฒนาวิถีชีวิตของกลุ่ม ชาติพันธุ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ชุมชนกะเหรี่ยงคอยาว ชุมชนชาวมอแกน ชุมชนชาวจีน

ทั้งนี้ จะจัดการรับฟังความคิดเห็นให้เสร็จสิ้นภายในเดือนตุลาคม ๒๕๖๓ เพื่อนำความคิดเห็นมาประกอบการยกร่างพระราชบัญญัติให้แล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ และดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๗ รับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ ให้แล้วเสร็จภายในเดือนมีนาคม ๒๕๖๔ เพื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา และส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจร่างพระราชบัญญัติ และเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาพิจารณา ซึ่งคาดว่าจะประกาศในราชกิจจานุเบกษาได้ภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๕

สำหรับข้อเสนอแนะที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็นที่ผ่านมาประกอบด้วย ๑) สิทธิอนุรักษ์ และส่งเสริมภูมิปัญญา ๒) การสร้างความเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ ๓) สิทธิจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตตามวัฒนธรรม ๔) สิทธิได้รับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ๕) สิทธิได้รับการส่งเสริมและมีส่วนร่วม ๖) การเข้าถึงสิทธิพื้นฐานและสิทธิมนุษยชน ๗) สิทธิการจัดการพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม พื้นที่ทำกิน พื้นที่อยู่อาศัย และพื้นที่ทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณ ๘) การเข้าถึงสิทธิการคุ้มครองทางกฎหมาย

อนึ่ง ร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวได้กำหนดให้มี ๖ หมวด คือ

หมวดที่ ๑ บททั่วไป ประกอบด้วยขอบเขตและความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ หน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์

หมวดที่ ๒ การส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย การจัดทำข้อมูลและบันทึกประวัติศาสตร์ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ การกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองสิทธิในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ การคุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ และการจัดทำธรรมนูญของเขตพื้นที่คุ้มครองสิทธิในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

หมวดที่ ๓ การตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์และสมาชิกพัฒนาวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานคณะกรรมการ

หมวดที่ ๔ การเพิกถอนพื้นที่ทับซ้อนพื้นที่การส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

หมวดที่ ๕ กองทุนส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

หมวดที่ ๖ บทกำหนดโทษ”

นอกจากนี้ รัฐบาลจะแก้ไขเพิ่มเติมชื่อร่างพระราชบัญญัติ เป็นร่างพระราชบัญญัติส่งเสริม คุ้มครอง และอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. ตามข้อสังเกตของสมาชิกวุฒิสภาผู้ตั้งกระทู้ถามด้วย

๓.๒ คณะกรรมาธิการการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำมีคณะอนุกรรมาธิการศึกษา เสนอแนะ การแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำด้านสังคมได้พิจารณาข้อเสนอของเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยื่นต่อคณะกรรมาธิการแล้ว โดยเห็นด้วยในหลักการและเห็นควร

ประสานให้คณะอนุกรรมการติดตามการปฏิรูปด้านสังคม กิจการผู้สูงอายุและสังคมสูงวัย เป็นหลักในการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าว

๓.๓ คณะกรรมการการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม มีคณะอนุกรรมการด้านศิลปะและวัฒนธรรม ทำหน้าที่ติดตามการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับกระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งที่ผ่านมาคณะอนุกรรมการชุดนี้ได้ประสานขอข้อมูลความคืบหน้าและรายละเอียดการขับเคลื่อนมติคณะรัฐมนตรี ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ และ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓ และความเป็นมาและความคืบหน้าของการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อติดตามผลการดำเนินงานและได้เชิญผู้แทนศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ชี้แจงความก้าวหน้าและสถานการณ์การจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ในวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ โดยกำหนดให้รายงานความก้าวหน้าการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ทุก ๓ เดือน

๔. ฝ่ายประชาสัมพันธ์และกลุ่มชาติพันธุ์ มืองค์กร มูลนิธิ และชุมชนชาติพันธุ์ที่ติดตาม รวมทั้งแลกเปลี่ยนข้อมูลและดำเนินงานสื่อสารสาธารณะเพื่อการรับรู้เรื่องร่างพระราชบัญญัตินี้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยสื่อมวลชนได้ให้ความสำคัญและประชาสัมพันธ์ประเด็นดังกล่าวผ่านสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสและสื่อออนไลน์ ทั้งนี้ เครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ได้ยื่นหนังสือต่อคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา และคณะกรรมการการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ วุฒิสภา เมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ เพื่อให้ผลักดันร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. และศูนย์ศึกษาความเป็นธรรม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พร้อมด้วยคณะทำงานการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสุขภาวะของประชากรกลุ่มเฉพาะ ได้ยื่นเรื่องให้ติดตามการปฏิรูปเกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาวะของกลุ่มผู้มีปัญหาสถานะทางทะเบียน แรงงานข้ามชาติและผู้ติดตาม

หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม นักวิชาการ และเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ ได้ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ประสบกับปัญหาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยได้ตระหนักเห็นว่าการจัดร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. จะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ให้ดีขึ้น ดังนั้น วุฒิสภาซึ่งมีหน้าที่สำคัญในการติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ จึงเห็นควรสนับสนุน เร่งรัด ผลักดันให้มีกฎหมายดังกล่าวโดยเร็วต่อไป

เครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ได้ยื่นหนังสือต่อคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการและผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา และคณะกรรมการการแก้ปัญหาความยากจน และลดความเหลื่อมล้ำ วุฒิสภา เมื่อวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

บทที่ ๒

ประเด็นสำคัญเพื่อพิจารณาในการเตรียมร่างพระราชบัญญัติส่งเสริม และอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ.

การเตรียมรายละเอียดเพื่อสนับสนุนร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. มีประเด็นที่ต้องพิจารณาศึกษาเพิ่มเติมและรับฟังความคิดเห็นเพื่อหาข้อสรุปหลายประเด็น ดังนี้

๒.๑ ประเด็นเรื่องนิยาม ขอบเขต และการกำหนด/จำแนกกลุ่มชาติพันธุ์

เป็นที่ทราบกันดีว่าประเทศไทยมีความหลากหลายเรื่องวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ แต่การกำหนดนิยามและการจัดจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic groups) ยังไม่มีความชัดเจนและยังไม่มีข้อตกลงร่วมที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ประกอบกับคำต่าง ๆ ที่ใช้ก็ยังคงมีความซ้อนเหลื่อมกันและมีนัยความหมายต่างกัน เช่น ชนกลุ่มน้อย ชนพื้นเมือง ชนเผ่าพื้นเมือง ชนเผ่า ชนพื้นเมือง ชนพื้นถิ่น ฯลฯ ทั้งนี้ แตกต่างจากคำว่า “กะเหรี่ยง” และ “ชาวเล” ซึ่งมติคณะรัฐมนตรีกำหนดไว้ เพราะเป็นชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยที่มีความเฉพาะ ไม่มีข้อสงสัยอื่น ๆ ตามมา

ในเชิงวิชาการ คำว่า “ชาติพันธุ์” เป็นคำที่มีนิยามหลากหลาย เลื่อนไหล ไม่ตายตัว ยิ่งไปกว่านั้น การที่ชุมชนหรือผู้คนจะนิยามว่าตนเองหรือชุมชนเป็นชาติพันธุ์ใดก็ยังคงมีความยืดหยุ่นและเลื่อนไหล

ในทางตรงกันข้าม ในเชิงกฎหมาย คำศัพท์ต่าง ๆ ที่ใช้จำเป็นต้องมีนิยามที่ชัดเจน ตายตัว และเป็นที่ยอมรับในระดับหนึ่งเพื่อที่จะไม่ก่อให้เกิดการตีความที่แตกต่างหลากหลาย เรื่อง “กลุ่มชาติพันธุ์” จึงเป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องค้นหาและรับฟังความคิดเห็นอย่างรอบด้านก่อนที่จะกำหนดนิยามและนำมาใช้ในร่างพระราชบัญญัติ เพราะหากใช้ในความหมายกว้าง ก็จะกว้างขวางเกินไปจนกระทั่งรวมกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหมดในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นไทยเชื้อสายจีน ไทยเชื้อสายอินเดีย หรือไทยเชื้อสายอื่น ๆ แต่หากใช้ในความหมายแคบเกินไปก็จะไม่ครอบคลุมกลุ่มที่กฎหมายนี้มีเจตนารมณ์จะปกป้องคุ้มครองและส่งเสริม รวมทั้งจะไม่รองรับสถานการณ์ที่อาจจะเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต

จากการศึกษาและรับฟังความคิดเห็นเบื้องต้น การเป็น “กลุ่มชาติพันธุ์” ที่จะกำหนดนิยามในร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มีหลักในการพิจารณา ๕ ประการ กล่าวคือ

(๑) เป็นกลุ่มคนหรือชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ใดหรือบริเวณใดต่อเนื่องมาอย่างยาวนาน มีการอยู่อาศัย และการทำมาหากินที่พึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่นั้น รวมทั้งมีวิถีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่เน้นความยั่งยืน

(๒) มีการสืบทอดแบบแผนทางวัฒนธรรม ภาษา และขนบประเพณี

(๓) มีสำนึกในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ และในระดับบุคคล มีการระบุตัวตนชัดเจนว่าเป็นสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์

(๔) เป็นกลุ่มที่มีประชากรจำนวนน้อยท่ามกลางประชากรหลักในประเทศ

(๕) เป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการสูญหาย/เสียหายทางภาษาและวัฒนธรรม หรือได้รับผลกระทบจากนโยบายการพัฒนา หรือนโยบายการอนุรักษ์ในพื้นที่

นอกจากคำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” แล้ว ยังมีอีกคำหนึ่งที่สำคัญ คือคำว่า “ชนเผ่าพื้นเมือง” (Indigenous Peoples) เนื่องจากคำนี้ถูกระบุในปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง ซึ่งรัฐบาลไทยได้รับรองปฏิญญานี้ แต่ในขณะเดียวกันรัฐบาลไทยก็ประกาศว่าประเทศไทยไม่มี “ชนเผ่าพื้นเมือง” ดังนั้นประเด็นเรื่องนิยาม ขอบเขต และการกำหนด/จำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ และการนิยามคำอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงกันจึงเป็นเรื่องสำคัญก่อนที่จะมีการจัดทำรายละเอียดร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ.

๒.๒ ประเด็นเรื่องข้อห่วงใยในความมั่นคงของชาติ

หน่วยงานที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติมีข้อห่วงใยเรื่องการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับร่างพระราชบัญญัตินี้ ข้อควรพิจารณา คือ จะดำเนินการอย่างไรเพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ในขณะเดียวกัน ควรคำนึงด้วยว่าร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้จะคงเอกลักษณ์วัฒนธรรมไว้ โดยไม่เป็นการทำลายคุณภาพของวัฒนธรรมที่ยั่งยืนและไม่เป็นการกระทบสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ การจัดทำพระราชบัญญัติฉบับนี้จึงต้องดำเนินการอย่างละเอียดรอบคอบว่า มีจุดมุ่งหมายในประเด็นเรื่องใดบ้าง เช่น การคงอัตลักษณ์วัฒนธรรมสำหรับกรณีที่ชนเผ่าได้รับผลกระทบด้านต่าง ๆ ฯลฯ (กลุ่มงานคณะกรรมการการพัฒนาสังคมฯ, ๒๕๖๓)

สภาชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทยเองก็ได้เคยพิจารณาคำนิยามเพื่อหาทางออกเกี่ยวกับการกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน และเห็นว่าในกรณีที่ทางรัฐบาลมีข้อห่วงใยว่า “หากให้สิทธิพิเศษแก่กลุ่มเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคง ดินแดน และทรัพยากรธรรมชาติของประเทศหรือไม่อย่างไร” นั้น กลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองไม่ได้ต้องการสิทธิพิเศษเหนือผู้อื่น เพียงแต่ต้องการสิทธิที่เท่าเทียมผู้อื่นเท่านั้น (กลุ่มงานคณะกรรมการการพัฒนาสังคมฯ, ๒๕๖๓)

หลักการที่จะช่วยเสริมความมั่นคงของมนุษย์และชุมชนนั้นปรากฏอยู่ใน ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม โดยยุทธศาสตร์นี้ระบุถึงการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม ทูทางวัฒนธรรมและความเข้มแข็งของชุมชน หากยึดตามหลักการนี้ ร่างพระราชบัญญัติ

ส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์จะเป็นกลไกที่สำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีความเสมอภาคและเท่าเทียม

ความมั่นคงของมนุษย์และสังคมเป็นพื้นฐานสำคัญของความมั่นคงของชาติ เพราะความมั่นคงในชีวิตการมีคุณภาพชีวิตที่ดี อยู่อาศัยในสังคมที่เป็นธรรม จะเป็นสิ่งบ่มเพาะความมั่นคงของชาติและการอยู่ร่วมกันเป็นชาติ ซึ่งเป็นการนิยามความมั่นคง “จากล่างขึ้นบน” (เอกสารของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านสังคม เรื่อง “ข้อเสนอการปฏิรูปเพื่อส่งเสริมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เข้มแข็ง กรณีกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล” ๒๕๕๙)

หน่วยงานที่ดูแลความมั่นคงของชาติ คือสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ มีแผนการพัฒนาพื้นที่เพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๔) โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับผู้คน ชุมชน และวัฒนธรรม อาทิ ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างศักยภาพและภูมิคุ้มกันของคน ชุมชน และพื้นที่เป้าหมาย ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงด้วยมิติวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการโดยสันติวิธี ฯลฯ ซึ่งก็แสดงให้เห็นว่าความมั่นคงของชาติผูกโยงกับความมั่นคงของมนุษย์และความเป็นชุมชนอย่างแยกไม่ออก

กล่าวโดยสรุปแล้ว ข้อห่วงใยในเรื่องความมั่นคงแห่งชาติเป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องมีการจัดประชุมกลุ่มย่อย เพื่อปรึกษาหารือในข้อที่มีความห่วงกังวลของฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยยึดหลักการที่ว่าร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ควรส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความมั่นคงปลอดภัยของกลุ่มชาติพันธุ์พร้อมๆ ไปกับทำให้เกิดความเป็นปึกแผ่นทางสังคม โดยที่ไม่ได้ยึดเอาหลักความมั่นคงของรัฐแบบ “บนลงล่าง” เช่นที่เคย

๒.๓ ประเด็นเชิงนโยบาย เรื่องกฎระเบียบ และข้อกำหนดของรัฐที่ไม่เอื้อต่อการคุ้มครอง ส่งเสริม และอนุรักษ์กลุ่มชาติพันธุ์

ประเด็นนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้หมติคณะรัฐมนตรีทั้งเรื่องวิถีชีวิตชาวเลและกะเหรี่ยงไม่ได้นำไปถือปฏิบัติอย่างเต็มที่เพื่อแก้ไขปัญหา อาทิ มีชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์หลายชุมชนอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ภายหลังมีการประกาศเป็นพื้นที่อนุรักษ์ ในข้อเท็จจริงชุมชนควรจะมีสิทธิที่จะอยู่อาศัยและทำมาหากินในพื้นที่ดังเดิมนั้น แต่ในทางปฏิบัติหน่วยงานยึดถือเอาพระราชบัญญัติของกระทรวงที่มีพันธกิจด้านการอนุรักษ์เป็นที่ตั้ง จึงทำให้เกิดข้อขัดแย้งและไม่สามารถจะหาทางออกที่เหมาะสมได้

เอกสารของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านสังคม (๒๕๕๙) ระบุว่าแนวนโยบายเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษนั้นขับเคลื่อนไปได้อย่างรวดเร็ว และมีแนวนโยบายการสนับสนุนงบประมาณที่ชัดเจนในทางกลับกัน แนวนโยบายเรื่องเขตวัฒนธรรมพิเศษกลับไม่ได้รับความสนใจ ทั้งที่หลายชุมชนได้พิสูจน์เรื่องการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจนเป็นที่ประจักษ์ในระดับนานาชาติแล้ว

ชุมชน ภาคประชาสังคม และภาควิชาการมีความพยายามที่จะสร้างรูปธรรมตัวอย่างของพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษ หรือเขตคุ้มครองทางวัฒนธรรม เพื่อเป็นพื้นที่นำร่องให้มีการบริหารหรือเรื่องการบริหารจัดการร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ เรื่องการศึกษา เรื่องการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ ฯลฯ หลายชุมชนมีความพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะยืนยันเรื่องศักยภาพในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยที่ใช้ทุนทรัพย์และทุนแรงงานจากชุมชนเองในการดำเนินงาน (ภาคผนวก ข และ 101World ๒๕๖๓)

กรณีดอยช้างป่าแป๋ จังหวัดลำพูน เป็นกรณีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชนในการป้องกันไฟป่าอย่างกระตือรือร้นโดยชาวบ้านเป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก การประกาศพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษได้รับการรับรองเชิงพฤตินัยโดยการเข้าร่วมงานของผู้ช่วยรัฐมนตรีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูน กรณีชุมชนดอยช้าง – ป่าแป๋ ถือว่าเป็นกรณีพิเศษ เพราะรัฐยังไม่มีนโยบายสนับสนุนชุมชนเช่นนี้อย่างถาวรในปัจจุบัน แต่ละชุมชนต้องลุกขึ้นมาพิสูจน์ตนเองและประกาศพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ โดยใช้ทรัพยากรและแรงจากชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น ประเด็นเชิงนโยบาย เรื่องกฎระเบียบ และข้อกำหนดของรัฐที่ไม่เอื้อต่อการคุ้มครอง ส่งเสริม และอนุรักษ์กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องมีการบริหารหรือหาทางออกเพื่อที่จะลงรายละเอียดให้ร่างพระราชบัญญัตินี้สามารถจะนำไปใช้ในการสนับสนุนกลุ่มชาติพันธุ์และสร้างสังคมที่เสมอภาคได้อย่างจริงจัง ไม่ใช่ทำให้เกิดข้อขัดแย้งเรื่องนโยบายและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังเช่นที่เกิดขึ้นในกรณีของมติคณะรัฐมนตรีว่าด้วยเรื่องวิถีชีวิตชาวเลและกะเหรี่ยง

๒.๔ ประเด็นเรื่องการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมที่กว้างขวาง

ชุมชน ภาคประชาสังคม และภาควิชาการ เห็นว่าการมีกฎหมายที่ให้ทั้งการคุ้มครองและการส่งเสริมกลุ่มชาติพันธุ์เป็นเรื่องสำคัญ แต่ในขณะเดียวกัน กระบวนการมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นและจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์เป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งกว่า เพราะในภาพรวมแล้วกลุ่มชาติพันธุ์ครอบคลุมผู้คนจำนวนมาก ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ก็มีความหลากหลายและรุนแรงแตกต่างกัน เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำมีปัญหาการสูญเสียภาษาและวัฒนธรรม ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลมีปัญหาทั้งเรื่องการสูญเสียภาษาและวัฒนธรรม สูญเสียที่ดินที่ทำกิน การเป็นชายขอบทั้งทางด้านสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ เป็นต้น

หน่วยงานหลักในการดำเนินการเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ คือ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ได้ประสานการทำงานกับเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ เครือข่ายวิชาการ

หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง และภาคประชาสังคม และได้ทำงานร่วมกับสภาชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย (โปรดดูภาคผนวก ข) ซึ่งมีสมาชิก ๓๘ กลุ่มชาติพันธุ์และมีการจัดตั้งสภาชนเผ่าพื้นเมืองขึ้น รวมทั้งจัดการงานเฉลิมฉลองวันสากลชนเผ่าพื้นเมืองเป็นประจำทุกปี ในแต่ละปีก็มีข้อเสนอยื่นต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือเสนอต่อรัฐ อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอนี้มักจะไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร (โปรดดูภาคผนวก ฉ)

ที่ผ่านมา สภาชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทยได้จัดกระบวนการร่างพระราชบัญญัติที่สำคัญอีกฉบับหนึ่งคือ “ร่างพระราชบัญญัติสภาชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย พ.ศ.” ซึ่งเน้นที่โครงสร้างและกลไกของสภาชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองในการเชื่อมประสานและมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและติดตามการทำงานเรื่องที่เกี่ยวข้อง สภาชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทยและคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย (คปก.) ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติสภาชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทยต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อพิจารณาในปี พ.ศ. ๒๕๕๘

สำหรับประเด็นเรื่องการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมที่กว้างขวางนั้น ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ร่วมกับองค์กรภาคีจะเป็นหน่วยประสานและจัดจูงรับฟังความคิดเห็นและปรึกษาหารือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้นหาแนวทางการเสนอร่างพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับว่าจะเป็นการเสนอให้มีกฎหมายสองฉบับแยกจากกันเพื่อให้มีความชัดเจนในเรื่องนโยบายภาพรวมของกลุ่มชาติพันธุ์กับนโยบายการส่งเสริมกลไกในรูปของสภาชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองดังกล่าว หรือจะพิจารณาควรรวมทั้งสองฉบับเข้าด้วยกัน เพื่อลดความซ้ำซ้อนและเป็นประโยชน์ในการขับเคลื่อนและผลักดันกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์

บทที่ ๓

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

การจัดทำพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ อยู่ในประกาศแผนปฏิรูปประเทศด้านสังคม เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ ๔ : ระบบสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง กิจกรรมที่ ๔ ส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๐ และดำเนินการให้เป็นรูปธรรม ขั้นตอนที่ ๒ จัดทำพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๗๐ ผู้รับผิดชอบหน่วยงานหลัก กระทรวงวัฒนธรรม โดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) เป้าหมาย ชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้รับการคุ้มครองและมีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจ ตัวชี้วัด มีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์

ทั้งนี้ การผลักดันให้มีการจัดทำพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ อยู่ในประกาศแผนปฏิรูปประเทศ มาจากกระบวนการผลักดันของเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและกะเหรี่ยง ที่ต้องการยกระดับแนวนโยบายพื้นฟูวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล ตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ และแนวนโยบายพื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓ ขึ้นเป็นพระราชบัญญัติ มีความพยายามในการผลักดันตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยเสนอเป็นพระราชบัญญัติพื้นที่คุ้มครองวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีสาระสำคัญให้รัฐคุ้มครองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์โดยจัดทำเป็นพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรม แต่เมื่อมีการประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็น จึงปรับชื่อเป็นพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ โดยยังคงบรรจุสาระสำคัญเกี่ยวกับพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรมไว้

สำหรับการเสนอให้กระทรวงวัฒนธรรม โดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) เป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ เครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ได้เสนอจากเงื่อนไขสำคัญ ๒ ประการ คือ

๑) กระทรวงวัฒนธรรมเป็นผู้เสนอแนวนโยบายพื้นฟูวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและกะเหรี่ยงตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ โดยมีศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ทำหน้าที่เป็นเลขานุการในคณะกรรมการอำนวยการพื้นฟูวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและกะเหรี่ยง และในคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์หลายคณะ

๒) ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) มีฐานะเป็นหน่วยงานวิชาการที่ทำงานด้านชาติพันธุ์ โดยตรง มีข้อมูลและประสบการณ์การทำงานกับเครือข่ายชาติพันธุ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการจัดทำ ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ในเรื่องของการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม

ความสำคัญ

การจัดทำพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นแนวคิดที่ก้าวหน้าอย่างยิ่ง ของรัฐบาลชุดนี้ที่ให้ความสำคัญการคุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยให้ได้รับ สิทธิในฐานะพลเมืองของชาติ และการส่งเสริมความหลากหลายในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงความสำคัญเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์มีความ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ ยุทธศาสตร์ชาติ และแนวนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลใน ๔ ประการ ดังนี้

ประการแรก การจัดทำพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ สอดคล้องกับ แนวนโยบายแห่งรัฐที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๗๐ รัฐพึงส่งเสริมและให้ความ คุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิม ตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข ไม่ถูกรบกวน ทั้งนี้ เท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม อันดีของประชาชน หรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ หรือสุขอนามัย ประกอบกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ มาตรา ๔๓ และ มาตรา ๕๗ การจัดทำร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้จึงมีความสำคัญและถือเป็น แนวนโยบายแห่งรัฐที่รัฐบาลจะต้องเร่งรัดให้มีการตรากฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิต กลุ่มชาติพันธุ์เพื่อคุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรมของชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ตามรัฐธรรมนูญ

ประการที่สอง พระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ทั้งในยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างกลไกภาคประชาชนในการเสริม ความมั่นคงของชาติ การมีพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ถือเป็นกลไกหนึ่ง เนื่องจากอยู่ในแผนสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็งที่จะเป็นรากฐานให้เกิดความมั่นคงของรัฐ ขณะเดียวกัน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม โดยมีประเด็น ในการสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมและความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งการจัดทำ พระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ถือเป็นกลไกที่สำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีความเสมอภาคและเท่าเทียม

ประการที่สาม การจัดทำพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นการ ดำเนินงานตามแผนปฏิรูปประเทศด้านสังคม ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการปฏิรูปประเทศภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ดังนั้นความสำคัญของการจัดทำพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ จึงเป็นการแสดง

ให้เห็นถึงความก้าวหน้าที่เป็นรูปธรรมของสังคมไทยในการปฏิรูปประเทศให้สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนภายใต้วิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” กล่าวคือ เป็นการสร้างพลังให้กลุ่มชาติพันธุ์มีความเข้มแข็งเป็นฐานสำคัญของการสร้างความมั่นคงของชาติ บนฐานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งการส่งเสริมภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ก็เป็นการสร้างความมั่งคั่งให้ทุนทางวัฒนธรรมของชาติ ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน

ประการสุดท้าย จากความสำคัญทั้งสองประการข้างต้นของการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ รัฐบาลชุดปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์โดยกำหนดเป็นนโยบายหลัก ๑๒ ด้าน ในด้านที่ ๓ การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ๓.๔ สร้างความรู้ ความเข้าใจชนบทรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน ยอมรับและเคารพในประเพณี วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์และชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายในลักษณะพหุสังคมที่อยู่ร่วมกัน โดยสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศควบคู่กับการส่งเสริมและสร้างสรรค์งานศิลปวัฒนธรรมที่เป็นสากล เพื่อการเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลก และในด้านที่ ๗ การพัฒนาสร้างความเข้มแข็งจากฐานราก ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างฐานเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง และที่สำคัญรัฐบาลชุดปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ โดยให้เป็นร่างกฎหมายที่สำคัญที่คณะรัฐมนตรีจะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ โดยระบุไว้ในภาคผนวก ๑ ของเอกสารคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒

ข้อเสนอแนะ

๑. การจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี แผนและขั้นตอนการปฏิรูปประเทศ ด้านสังคม และนโยบายของรัฐบาล เป็นกฎหมายเชิงบวกที่มีผลต่อการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ให้มีความสามารถในการจัดการตนเองบนฐานภูมิปัญญาและวัฒนธรรม รวมทั้งมีความสามารถที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของ “พลังสังคม” รัฐบาลจึงควรเร่งรัดเสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวต่อฝ่ายนิติบัญญัติโดยเร็ว เพื่อให้การตรากฎหมายแล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนดไว้ในแผนและขั้นตอนการปฏิรูปประเทศ

๒. กรอบความคิดหลัก ประเด็นสำคัญ หลักการและเหตุผล และร่างกรอบการจัดทำกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและอนุรักษ์กลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้จัดทำไว้สำหรับยกร่างกฎหมายนั้นเหมาะสมแล้ว ควรใช้เป็นกรอบยกร่างกฎหมายโดยเร็วต่อไป

๓. การที่รัฐบาลโดยกระทรวงวัฒนธรรม ที่มีศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) เป็นเจ้าภาพหลักในการจัดทำพระราชบัญญัติฉบับนี้เหมาะสมดีแล้ว เนื่องจากมีความคล่องตัวในการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนได้เป็นอย่างดี เพื่อสร้างความเข้าใจและแรงสนับสนุนจากทุกฝ่าย ให้กฎหมายสำเร็จโดยใช้ข้อมูลทางวิชาการ ภูมิปัญญา และพลังความร่วมมือของทั้งสังคมผสมผสานเข้าด้วยกัน

๔. ควรปรับชื่อร่างพระราชบัญญัติ เป็นร่างพระราชบัญญัติส่งเสริม คຸ້ມກອງ และอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. เพื่อให้ครอบคลุมสาระสำคัญทั้ง ๓ ด้าน

บรรณานุกรม

หนังสือ

กลุ่มงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการและกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส.

(๒๕๖๓). บันทึกการประชุมคณะกรรมการติดตามการปฏิรูปด้านสังคม กิจการผู้สูงอายุและสังคมสูงวัยในคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการและกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส. วุฒิสภา ครั้งที่ ๘/๒๕๖๓, วันพุธที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๓, ณ ห้องประชุม หมายเลข ๒๕๐๑ ชั้น ๒๕ อาคารสุขประพฤติ กรุงเทพมหานคร.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) กระทรวงวัฒนธรรม. (๒๕๖๓). รายงานความก้าวหน้าการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์. รายงานเสนอต่อคณะกรรมการติดตามการปฏิรูปด้านสังคม กิจการผู้สูงอายุและสังคมสูงวัยในคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการและกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส.

สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านสังคม. (๒๕๕๙). รายงานเรื่องข้อเสนอการปฏิรูปเพื่อส่งเสริมชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เข้มแข็ง กรณีกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล.

สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์

กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดภูเก็ต. “รอยพระบาทบนผืนทราย พระบารมี

แผ่ไพศาล...บนดินแดนไข่มุกอันดามัน”. สืบค้นจาก https://poc.phuket.go.th/pokpong/file_data/02.pdf

เอ ไอเอ็มเอ็น (A IMN). ๒๕๖๓. “ค่านถอด ร่าง พ.ร.บ. ชาติพันธุ์ฯ พ้นแผนปฏิรูปประเทศ”.

สืบค้นจาก <https://imnvoices.com/ค่านถอด-ร่าง-พ-ร-บ-ชาติพันธุ์/>

101World. ๒๕๖๓. “เขตวัฒนธรรมพิเศษ ‘ดอยช้างป่าแป๋’ เมื่อผู้คนส่งเสียงถึงรัฐว่าเรามีตัวตน”.

สืบค้นเมื่อ ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๓, จาก <https://www.the101.world/doi-chang-parpae/>

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. ๒๕๖๒. คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี ต่อรัฐสภา

โดยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒.

สืบค้นจาก https://www.thaigov.go.th/uploads/document/66/2019/07/pdf/Doc_20190725085640000000.pdf

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

- สารสำคัญของมติคณะรัฐมนตรี ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓
เรื่องการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล

สาระสำคัญของมติคณะรัฐมนตรี ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ เรื่องการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล

สาระสำคัญของเรื่อง

กระทรวงวัฒนธรรมรายงานว่า

๑. ปัจจุบันมีชุมชนชาวเลใน ๕ จังหวัดทางฝั่งทะเลอันดามัน รวมกันประมาณ ๑๐,๐๐๐ คน ชาวเลส่วนใหญ่อยู่อาศัยบริเวณเกาะหรือชายฝั่งทะเลจึงได้รับผลกระทบจากสึนามิมากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่ที่ตั้งและลักษณะของชุมชนบวกกับแรงปะทะของคลื่น ภายหลังเหตุการณ์สึนามิเรื่องราวของชาวเลเป็นที่รับรู้มากขึ้น เพราะการนำเสนอของสื่อมวลชน และมืองค์กร หน่วยงาน มูลนิธิต่าง ๆ เข้าไปช่วยเหลือและทำงานกับกลุ่มนี้ สาธารณชนให้ความสนใจในวิถีวัฒนธรรมชาวเลมากขึ้นทำให้ชาวเลมีภาพลักษณ์ดีขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน ปัญหาที่สะสมมานาน ได้แก่ ปัญหาเรื่องที่ดินและการทำมาหากินกลับมีความรุนแรงและเข้มข้นขึ้นทั้งที่เป็นผู้อยู่อาศัยและทำมาหากินในบริเวณเกาะและชายฝั่งอันดามันมานาน แต่ชาวเล ส่วนใหญ่กลับพบว่าผืนดินที่เคยอยู่อาศัยและทำมาหากิน รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติได้ถูกจับจองครอบครองหรือประกาศเป็นพื้นที่คุ้มครอง ทำให้การทำมาหากินยากลำบากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการไม่ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายและไม่ได้รับบริการพื้นฐาน เช่น สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิในการเดินทางออกนอกพื้นที่ ฯลฯ และปัญหาการขาดความมั่นใจและภูมิใจในวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมซึ่งทำให้เกิดปัญหาด้านจิตใจและสังคมตามมา

๒. กระทรวงวัฒนธรรมได้ดำเนินการขับเคลื่อนการฟื้นฟูวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชาวเลให้ยั่งยืนด้วยการบูรณาการการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ชุมชนและรากฐานทางวัฒนธรรมชาวเลมีความเข้มแข็งทั้งในการดำรงชีวิตและการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิม โดยแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมเป็นประธาน ผู้แทนจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้ว่าราชการจังหวัดกระบี่ พังงา ภูเก็ต ระนอง และสตูลเป็นกรรมการ และผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) เป็นกรรมการและเลขานุการ

๓. คณะกรรมการอำนวยการฯ ได้มีการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒ ซึ่งที่ประชุมได้พิจารณาปัญหาอันเป็นวิกฤตสำคัญที่มีผลกระทบต่อ การดำเนินวิถีชีวิตชาวเลที่มีภูมิสำเนาในบริเวณจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ ระนอง และสตูล ที่ประกอบด้วย 5 ปัญหาหลัก ดังนี้

- ๓.๑ ปัญหาเรื่องที่ทำกินและที่อยู่อาศัย
- ๓.๒ ปัญหาเรื่องให้การศึกษาแก่ชาวเลรวมทั้งการจัดทำหลักสูตรการศึกษาท้องถิ่น
- ๓.๓ ปัญหาเรื่องฟื้นฟูวิถีชีวิตวัฒนธรรมดั้งเดิมรวมทั้งการพัฒนาท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง
- ๓.๔ ปัญหาเรื่องส่งเสริมสุขภาพและบริการสาธารณสุข
- ๓.๕ ปัญหาเรื่องจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชน

คณะกรรมการอำนวยการฯ จึงได้มีมติให้มีการบริหารจัดการแบบบูรณาการในระดับจังหวัด โดยให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลระดับจังหวัด 5 จังหวัด คือ จังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ ระนอง และสตูล ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ส่วนราชการและหน่วยงาน

ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนชาวบ้านเป็นกรรมการ และวัฒนธรรมจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ เพื่อทำหน้าที่ฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลที่กำลังเสื่อมถอยลงอย่างรวดเร็วทั้ง ๕ จังหวัด

4. คณะอนุกรรมการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลทั้ง ๕ จังหวัด ได้ดำเนินการช่วยเหลือชาวเลและได้เสนอมาตรการต่าง ๆ มายังกระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งคณะกรรมการการอำนวยการฯ ได้รวบรวมข้อเสนอแนะและมาตรการต่าง ๆ ตามที่ คณะอนุกรรมการดังกล่าวเสนอ และกำหนดมาตรการในการฟื้นฟูและช่วยเหลือชาวเล ประกอบด้วยมาตรการฟื้นฟูระยะสั้นและมาตรการฟื้นฟูระยะยาว ดังนี้

4.1 มาตรการการฟื้นฟูระยะสั้น ดำเนินการภายในระยะเวลา ๖-๑๒ เดือน

4.2 มาตรการการฟื้นฟูระยะยาว ดำเนินการภายในระยะเวลา ๑-๓ ปี

มติคณะรัฐมนตรีว่าด้วยการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓

๑. มาตรการฟื้นฟูระยะสั้น ดำเนินการภายใน ๖-๑๒ เดือน	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
๑.๑ การสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย ด้วยการจัดทำโฉนดชุมชนเพื่อเป็นเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษสำหรับกลุ่มชาวเล โดยให้มีการพิสูจน์สิทธิในที่อยู่อาศัยของชุมชนผ่านภาพถ่ายทางอากาศและด้วยวิธีอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เอกสารสิทธิแต่เพียงอย่างเดียว และให้แต่งตั้งอนุกรรมการแก้ไขปัญหาที่ดิน เพื่อการพิสูจน์ที่ดิน ชุมชนชาวเลเป็นการเฉพาะ	กระทรวงมหาดไทย (มท.) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.)
๑.๒ การให้ชาวเลสามารถประกอบอาชีพประมง หาทำทรัพยากรตามเกาะต่าง ๆ ได้ และเสนอผ่อนปรนพิเศษในการประกอบอาชีพประมงที่ใช้อุปกรณ์ดั้งเดิมของกลุ่มชาวเลในการเข้าไปทำมาหากินในพื้นที่อุทยานและเขตอนุรักษ์อื่น ๆ และกันพื้นที่จอด ซ่อมเรือ เส้นทางเข้า-ออกเรือ เนื่องจากส่วนมากทับซ้อนพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว มีความขัดแย้งกันเป็นระยะ รวมถึงการควบคุมเขตการทำประมงอวนลากและอวนรุนให้เป็นไปตามข้อตกลงอย่างแท้จริง (รुकล้ำเขตประมงชายฝั่ง)	ทส. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กษ.)
๑.๓ การช่วยเหลือด้านสาธารณสุขเพื่อฟื้นฟูสุขภาพสำหรับผู้ได้รับผลกระทบจากการประกอบอาชีพหาปลา/ดำน้ำทำให้เกิดโรคน้ำหนึบ และการมีปัญหาด้านสุขภาพ	กระทรวงสาธารณสุข (สธ.)
๑.๔ การช่วยแก้ปัญหาสัญชาติในกลุ่มชาวเลที่ไม่มีบัตรประชาชน	มท.
๑.๕ การส่งเสริมด้านการศึกษาแก่เด็กและสนับสนุนทุนการศึกษาอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับจัดตั้งการศึกษาพิเศษ/หลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน เนื่องจากเด็กชาวเลออกจากโรงเรียนก่อนจบการศึกษาภาคบังคับ	กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.)
๑.๖ การแก้ปัญหาอคติทางชาติพันธุ์และให้มองชาวเลอย่างมีศักดิ์ศรีมีความเป็นมนุษย์	วธ.
๑.๗ การส่งเสริมด้านภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเลและสนับสนุนงบประมาณจัดกิจกรรมต่อเนื่อง เช่น ส่งเสริมให้มีโรงเรียนสอนภาษา วัฒนธรรมในชุมชน ส่งเสริมให้มีการสอนศิลปวัฒนธรรมชาวเลในหลักสูตรสามัญส่งเสริมชมรมท้องถิ่นในโรงเรียน เช่น ชมรมภาษา ชมรมร้องเง็ง	วธ. ศธ.

๑. มาตรการฟื้นฟูระยะสั้น ดำเนินการภายใน ๖-๑๒ เดือน	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
ส่งเสริมการใช้สื่อที่หลากหลาย สื่อบุคคล สื่อพื้นบ้าน สื่อสมัยใหม่ ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน เป็นต้น	
๑.๘ ชุมชนที่มีกลุ่มองค์กรที่เข้มแข็งอยู่แล้ว ขอให้ภาครัฐดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และส่งเสริมชุมชนให้เกิดกิจกรรมที่มีความต่อเนื่อง	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)
๑.๙ การจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมการทำงานของเครือข่ายชาวเล ให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมและให้มีงบประมาณส่งเสริม "วันนัดพบวัฒนธรรมชาวเล" เพื่อจัดกิจกรรมและการพบปะแลกเปลี่ยน (ในเดือนพฤศจิกายนของทุกปี) โดยขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยชุมชนขอเป็นหลักในการจัดกิจกรรมดังกล่าว	พม. วธ.
๒. มาตรการการฟื้นฟูในระยะยาว ดำเนินการภายใน ๑-๓ ปี	หน่วยงานรับผิดชอบ
๒.๑ พิจารณากำหนดพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษที่เอื้อต่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะสังคมวัฒนธรรมจำเพาะ	ทส.มท.พม.ศธ.วธ.

ภาคผนวก ข.

- สาระสำคัญของมติคณะรัฐมนตรี ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓
เรื่อง แนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง

มติ ครม. 3 สิงหาคม 2553

เรื่อง แนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง

คณะรัฐมนตรีเห็นชอบตามที่กระทรวงวัฒนธรรม (วธ.) เสนอดังนี้

1. เห็นชอบหลักการแนวนโยบายและหลักปฏิบัติในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง
2. มอบหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำแนวนโยบายและหลักปฏิบัติในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงไปปฏิบัติ ดังนี้

..1 มาตรการฟื้นฟูระยะสั้น ดำเนินการภายใน 6 - 12 เดือน

ประเด็น	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
I. อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม	1.1 ส่งเสริมและสนับสนุนชาวกะเหรี่ยงในเรื่องอัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ (Ethnic identity) และวัฒนธรรมกะเหรี่ยงว่าเป็น ส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชาติที่มีความหลากหลาย	<ul style="list-style-type: none">• วธ.• กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.)• กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)
	1.2 ส่งเสริมสังคมให้มีความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันแบบ พหุวัฒนธรรม โดยให้เรียนรู้อัตลักษณ์วัฒนธรรมของกลุ่ม ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง	<ul style="list-style-type: none">• วธ.• พม.

2. การจัดการทรัพยากร	2.1 ยุติการจับกุมและให้ความคุ้มครองกับชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่เป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่อยู่ในพื้นที่ข้อพิพาทเรื่องที่ทำกินในพื้นที่ดั้งเดิม	<ul style="list-style-type: none"> • กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) • กระทรวงมหาดไทย (มท.)
	2.2 จัดตั้งคณะกรรมการ หรือกลไกการทำงานเพื่อกำหนดเขตพื้นที่ในการทำกิน การอยู่อาศัย และการดำเนินวิถีชีวิตตามวัฒนธรรม (Demarcation Committee/Mechanism) เพื่อจัดการข้อพิพาทการใช้ประโยชน์หรือการถือครองพื้นที่ของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงกับหน่วยงานรัฐซึ่งมีองค์ประกอบนอกเหนือจากองค์ประกอบของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนผู้มีส่วนได้เสีย นักวิชาการ และ ผู้ปฏิบัติงานทางด้านวิถีวัฒนธรรม และสิทธิมนุษยชน ตลอดจนนักมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา โดยกำหนดอำนาจหน้าที่มุ่งเน้นการส่งเสริมแนวทางการจัดการความขัดแย้งในเชิงสร้างสรรค์ (Constructive Dialogue)	<ul style="list-style-type: none"> • ทส. • มท. • คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ • เครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม • กระทรวงยุติธรรม (ยธ.)
	2.3 ส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนบนพื้นที่สูง เช่น การรักษาความหลากหลายของการสร้างพันธุ์พืช การสร้างความมั่นคงทางอาหาร การสร้างความสมดุลของนิเวศผ่านกระบวนการระบบไร่มนเวียน	<ul style="list-style-type: none"> • ทส. • มท. • กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กษ.)
3. สิทธิในสัญชาติ	3.1 มีมติคณะรัฐมนตรีให้ชาวกะเหรี่ยงที่ได้รับบัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย (บัตรประจำตัวบุคคลบนพื้นที่สูงและบัตรสำรวจชุมชนบนพื้นที่สูงเดิม) ที่อพยพเข้า	<ul style="list-style-type: none"> • มท. • สำนักงานสภาความมั่นคง

	<p>ตั้งแต่ วันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2528 สามารถขอเป็นคนต่างด้าวมีถิ่นอยู่ถาวรในประเทศไทย และได้รับใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว ส่วนบุตรที่เกิดในประเทศไทยให้สามารถขอสัญชาติไทยตามกฎหมายสัญชาติ มาตรา 7 ทวิ ได้ ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายประมาณ 40,000 คน</p>	
	<p>3.2 เร่งรัดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาการขอเป็นคนต่างด้าวมีถิ่นที่อยู่ถาวรในประเทศไทยและได้รับใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าวรวมทั้งบุตรที่เกิดในประเทศไทยขอสัญชาติไทยตามกฎหมายสัญชาติ มาตรา 7 ทวิ ที่ได้ยื่นเรื่องขอเป็นเวลานานแล้ว</p>	<ul style="list-style-type: none"> • รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
<p>4. การสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม</p>	<p>4.1 ส่งเสริมศูนย์วัฒนธรรมชุมชน โดยเชื่อมโยงและสอดคล้องกับวิถีชีวิตกับฐานคิดดั้งเดิม ให้เป็นศูนย์วัฒนธรรมที่มีชีวิต</p>	<ul style="list-style-type: none"> • วธ. โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด • สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ โดย ศูนย์บูรณาการไทยสายใยชุมชน • เครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
	<p>4.2 สนับสนุนงบประมาณในการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมชุมชน และการทำกิจกรรมของกลุ่มเครือข่ายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง</p>	<ul style="list-style-type: none"> • วธ. • พม.
<p>5. การศึกษา</p>	<p>5.1 ให้ชุมชนมีส่วนในการกำหนดหลักสูตรการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม รวมทั้งสามารถจัดการศึกษาได้ด้วยตนเอง และส่งเสริมการจัดการศึกษาโดย</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ศธ.

	ท้องถิ่น เช่น งบประมาณ	
	5.2 พัฒนาศักยภาพผู้บริหารการศึกษา ครู คนในท้องถิ่น เช่น กรรมการโรงเรียนให้สามารถจัดการศึกษาได้ด้วยตนเอง โดยการฝึกฝนอบรมและศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง และปรับระบบการบริหารของโรงเรียนให้เกิดความเหมาะสมกับชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> • ศธ.
	5.3 สนับสนุนทุนการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาขาที่จำเป็นในการพัฒนาชุมชน เช่น ด้านสาธารณสุข	<ul style="list-style-type: none"> • มท. • ศธ. • กระทรวงสาธารณสุข (สธ.)

..2 มาตรการฟื้นฟูระยะยาว ดำเนินการภายใน 1 - 3 ปี

ประเด็น	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ
1. การจัดการทรัพยากร	1.1 เพิกถอนพื้นที่ที่รัฐประกาศเป็นพื้นที่ป่าไม้ อนุรักษ์ป่าสงวนซึ่งทับซ้อนกับที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่มีข้อเท็จจริงจากการพิสูจน์อย่างเป็นทางการแล้วว่าได้อยู่อาศัย ดำเนินชีวิตและใช้ประโยชน์ในที่ตั้งกล่าวมาเป็นเวลานาน หรือก่อนที่รัฐจะประกาศกฎหมาย หรือนโยบายทับซ้อนพื้นที่ดังกล่าว	<ul style="list-style-type: none"> • ทส.
	1.2 ส่งเสริมและยอมรับระบบไร่หมุนเวียนซึ่งเป็นวิถีวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงที่เอื้อต่อการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและวิถีชีวิตพอเพียง รวมทั้งผลักดันให้ระบบไร่	<ul style="list-style-type: none"> • ทส. • กษ.

	หมื่นเวียนของชาวกะเหรี่ยงเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม	<ul style="list-style-type: none"> • วธ.
	1.3 ส่งเสริมเกษตรพอเพียงหรือเกษตรทางเลือกที่ไม่ใช่เกษตรเชิงเดี่ยวหรือเกษตรเชิงอุตสาหกรรม	<ul style="list-style-type: none"> • กษ. • ทส. • มท.
	1.4 ส่งเสริมสนับสนุนและยอมรับการใช้ประโยชน์ในพื้นที่และการจัดการของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม เช่น การออกโฉนดชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> • มท. • ทส.
2. สิทธิสัญชาติ	จัดสรรงบประมาณรายหัวตามหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าให้ชาวกะเหรี่ยงที่ได้จัดทำประวัติและมีสิทธิอาศัยในประเทศไทยเช่นเดียวกับคนไทยทั่วไป	<ul style="list-style-type: none"> • สำนักงานหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าแห่งชาติ (สปสช.)
3. การสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม	กำหนดพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโดยมีพื้นที่นาร่อง เช่น <ul style="list-style-type: none"> • 3.1 บ้านห้วยหินลาดใน ตำบลบ้านโป่ง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย • 3.2 ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี • 3.3 บ้านหนองมณฑา (มอวาคี) ตำบลแม่วีน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ • 3.4 บ้านเลตองค ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก 	<ul style="list-style-type: none"> • ทส. • มท. • พม. • ศธ. • วธ.
4. การศึกษา	4.1 ปรับระบบการสอบบุคคลากรครู โดยการส่งเสริมให้ทุนแก่กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มกะเหรี่ยงใหม่มากขึ้น เพื่อให้สามารถกลับไปทำงานยังชุมชนของตนเอง หากเป็นครูกลุ่มชาติพันธุ์อื่นจะต้องสามารถพูดภาษาของกลุ่มชาติ	<ul style="list-style-type: none"> • ศธ.

	<p>พันธู์ นั้น ๆ ได้ หรือพร้อมที่จะเรียนรู้ภาษาของกลุ่มชาติพันธู์นั้น</p>	
	<p>4.2 รัฐจะต้องผ่อนปรนเงื่อนไขกำหนดคุณวุฒิด้านการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการการสอนและถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ และภาษาของท้องถิ่นนั้น โดยเฉพาะครูที่สอนในระดับเด็กเล็กจนถึงชั้นประถมศึกษา</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ศธ. • วธ.
	<p>4.3 ส่งเสริมนโยบาย "พหุภาษา" เพื่อให้เกิดการยอมรับและเข้าใจในภาษาพูดและภาษาเขียนของกลุ่มชาติพันธู์กะเหรี่ยง เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในความแตกต่างทางชาติพันธู์</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ศธ. • วธ.
	<p>4.4 ปรับเปลี่ยนรูปแบบของโรงเรียนให้เกิดความเหมาะสมกับชุมชน เช่น ปรับเป็นโรงเรียนสาขาโดยไม่ยุบโรงเรียนไม่ว่าชุมชนแห่งนั้นมีขนาดเล็กหรือใหญ่ และส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาท้องถิ่นผ่านการร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน นักวิชาการ องค์กรอิสระ เพื่อพัฒนาหลักสูตรแบบบูรณาการทั้งทางด้านภาษาและวัฒนธรรม</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ศธ.

ภาคผนวก ค.

- แนวคิดเขตวัฒนธรรมพิเศษ

แนวคิดเขตคุ้มครองทางวัฒนธรรมเพื่อกลุ่มชาติพันธุ์
โดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทำไมควรจะต้องมีเขตคุ้มครองทางวัฒนธรรมเพื่อกลุ่มชาติพันธุ์?

ในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มที่มีวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่พึงพิงทรัพยากรธรรมชาติ มีวิถีคิดที่ไม่เหมือนกับสังคมใหญ่ กำลังประสบปัญหาคล้ายคลึงกันคือการกลายเป็นกลุ่มชายขอบ ขาดความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ถูกกีดกันออกจากสิทธิในการใช้และเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ ถูกผลักเข้าสู่กิจกรรมที่ผิดกฎหมาย และต้องทำงานที่เสี่ยงอันตราย ขาดความมั่นใจและภูมิใจในวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิม และถูกดูแคลนจากบุคคลที่ไม่เข้าใจในวิถีวัฒนธรรม ฯลฯ ปัญหาที่กลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มประสบอยู่มีรายละเอียดและความเข้มข้นของปัญหาแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล ภายหลังเหตุการณ์สึนามิ ปัญหาเรื่องที่ดินได้รับการเปิดเผยและติดตามมากขึ้นเพราะมีการอ้างกรรมสิทธิ์ในที่ดินชายฝั่งทะเล มีการไล่รื้อฟ้องร้องเรื่องการบุกรุก การขาดกรรมสิทธิ์ที่ดินส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและสวัสดิการอื่นๆ เช่น ชุมชนชาวเลที่หาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต มีสาธารณูปโภคที่จำกัด บ้านบางหลังต้องใช้เทียนหรือตะเกียงเพราะไม่มีไฟฟ้า ต้องใช้น้ำบ่อซึ่งเป็นน้ำกร่อย และต้องใช้ชายหาดเป็นที่ขับถ่ายเพราะไม่มีห้องส้วม

การเพิกเฉยต่อปัญหาและปล่อยให้ยืดเยื้อต่อมา เป็นการบ่มเพาะให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจสังคม รวมทั้งการเสื่อมถอยของวัฒนธรรม ยิ่งไปกว่านั้น ยังลุกลามบานปลายเป็นปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรงมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากกรณีชุมชนชาวเลหาดราไวย์ที่มีการส่งกลุ่มคนภายนอกเข้าไปทำร้ายผู้คนในชุมชนที่พยายามปกป้องผืนดินที่ได้ใช้ประโยชน์กันมาอย่างต่อเนื่อง กลุ่มที่เป็นชาติพันธุ์ชายขอบที่ต้องเผชิญกับปัญหาความมั่นคงของที่อยู่อาศัยและการทำมาหากินอยู่แล้ว ก็ยังเป็นกลุ่มเปราะบางที่รับผลกระทบต่างๆ ตามมาอีกมากมาย

แต่เดิมนั้น กลุ่มชาติพันธุ์ที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติสามารถจะเข้าถึงทรัพยากรได้อย่างอิสระ และทำให้เกิดวิถีวัฒนธรรมรวมทั้งความรู้พื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์และทำให้ดำรงฐาน “เศรษฐกิจพอเพียง” ไปได้ อย่างมีศักดิ์ศรี แต่ในปัจจุบันนี้ ทั้งที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติถูกจับจองครอบครอง ถูกเร่งรัดให้เกิดการพัฒนาหรือประกาศเป็นพื้นที่คุ้มครอง อีกทั้งระบบกฎหมายในปัจจุบันยึดเอามุมมองกรรมสิทธิ์เป็นที่ตั้ง ในขณะที่หลายกลุ่มชาติพันธุ์มีระบบคิดว่าทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน ป่า แม่น้ำลำธาร พื้นที่ชายฝั่ง หาดทราย รวมทั้งสิ่งมีชีวิตเป็นสิ่งที่ไม่มีใครเป็นเจ้าของ ทุกคนสามารถจะเข้าถึงและใช้ทรัพยากรต่างๆ ได้โดยหลักสิทธิชุมชน และการเอื้อเฟื้อต่อกัน การอยู่อาศัยและใช้ประโยชน์มาอย่างต่อเนื่องก็น่าจะเป็นเครื่องรับรองสิทธิในตัวเองอยู่แล้ว

เขตคุ้มครองทางวัฒนธรรมเพื่อกลุ่มชาติพันธุ์คืออะไร?

การแก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิในที่ดิน และการสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ควรจะ
ใช้แนวคิดเรื่องเขตคุ้มครองทางวัฒนธรรม แนวคิดที่คล้ายกันนี้ คือเขตวัฒนธรรมพิเศษ ได้มีการรับรองในเชิง
นโยบายแล้ว โดยระบุว่าเป็นแนวคิดที่จะต้องดำเนินงานตามมติคณะรัฐมนตรีเรื่องการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล
(2 มิถุนายน 2553) และมติคณะรัฐมนตรีเรื่องการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง (3 สิงหาคม 2553)

แนวคิดเขตคุ้มครองทางวัฒนธรรมหรือเขตวัฒนธรรมพิเศษ ครอบคลุม **พื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยหรือ
พื้นที่ตั้งของชุมชน** ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเป็นกลุ่มชุมชน พื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยนั้นมีความหมายมากกว่า
“บ้าน” และ “ครอบครัว” แต่ครอบคลุมไปถึงความเป็น “ชุมชน” ซึ่งมีภาษา ขนบประเพณี คุณค่าและกติกา
ร่วมกัน เขตคุ้มครองวัฒนธรรมจะสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยและความเข้มแข็งให้ชุมชน หากเป็นพื้นที่
ที่มีการโต้แย้งเรื่องสิทธิ ควรจะมีการตรวจสอบ พิสูจน์ และคุ้มครองสิทธิโดยคำนึงถึงวัฒนธรรมชุมชน ซึ่ง
“เอกสารสิทธิ” ไม่ควรจะเป็นหลักฐานเดียวที่ใช้ในการพิจารณาเรื่องสิทธิในที่ดินและที่อยู่อาศัยของชุมชนชาติ
พันธุ์

เขตคุ้มครองทางวัฒนธรรมครอบคลุม **พื้นที่ทำมาหากิน** ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์
กับธรรมชาติ แนวคิดนี้สนับสนุนการดำรงชีพที่มีรากฐานอยู่บนความรู้ความเชี่ยวชาญของกลุ่มชาติพันธุ์
และยังเน้นการคุ้มครอง **พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือพื้นที่ทางจิตวิญญาณ** ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่าง
มนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ และเป็นรากฐานของกติกาเพื่อความเคารพในธรรมชาติ และเคารพในสิทธิของ
เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

เขตคุ้มครองทางวัฒนธรรมจะเน้นการปกป้องคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งวิถีวัฒนธรรมที่เปราะบาง
และที่กำลังถูกรุกไล่โดยแรงผลักดันจากการพัฒนาหรือการอนุรักษ์แบบสุดโต่งและเร่งรีบ ซึ่งการคุ้มครองทาง
วัฒนธรรมนี้ไม่ได้เป็นไปเพื่อกลุ่มชาติพันธุ์เป้าหมายอย่างเดียว แต่เป็นไปเพื่อที่สังคมไทยโดยรวมจะได้รักษา
คุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ซึ่งได้รับการสะสมมรดกมาช้านาน อีกทั้งเป็นแนวทางการปฏิรูปที่รัฐ
ไทยจะได้แสดงให้เห็นประชาคมโลกได้ถึงความพยายามที่จะคุ้มครองสิทธิของกลุ่มด้อยโอกาส ที่มีความเปราะบาง
และไม่สามารถปกป้องตนเองได้ตามลำพัง

แนวทางการดำเนินงานเรื่องเขตคุ้มครองทางวัฒนธรรมเพื่อกลุ่มชาติพันธุ์ควรจะเป็นอย่างไร?

กลุ่มชาติพันธุ์หลายชุมชนในประเทศไทยได้ประกาศ “เขตสังคมวัฒนธรรมพิเศษ” ขึ้นเองแล้ว เช่น
ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านห้วยหินลาดใน จังหวัดเชียงราย และชุมชนชาวอุรักลาโว้ยบ้านสังกะอู้ เกาะลันตา จังหวัด
กระบี่ แต่ความพยายามนี้ยังไม่ได้รับการรับรองและสนับสนุนอย่างเป็นทางการและอย่างจริงจังจากภาครัฐ

การดำเนินงานเพื่อส่งเสริมเขตคุ้มครองทางวัฒนธรรมอาจจะแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ เนื่องจาก
บริบทและความพร้อมของชุมชนมีความแตกต่างกัน โดยควรจะมีการกำหนดพื้นที่นำร่องเพื่อที่จะได้วิเคราะห์
ประสบการณ์ ปัญหาอุปสรรค รวมทั้งบทเรียนที่ได้ รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนพื้นที่นำร่อง
การจัดกระบวนการชุมชนเพื่อสร้างพลังทางปัญญาและความเข้มแข็งให้ชุมชน การสร้างบรรยากาศในการทำงาน

ร่วมกันอย่างเท่าเทียม และการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดรูปแบบการคุ้มครองทางวัฒนธรรมกำหนดแผนด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมชุมชน แผนการจัดการด้านวัฒนธรรม ฯลฯ เพื่อที่จะขยายผลและปรับปรุงให้การดำเนินงานส่งเสริมเขตคุ้มครองทางวัฒนธรรมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่จะสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย ความเข้มแข็งของชุมชน และความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมได้ในที่สุด

มีข้อควรระวังเกี่ยวกับการกำหนดเขตคุ้มครองทางวัฒนธรรมฯ บ้างหรือไม่

การดำเนินงานเรื่องเขตคุ้มครองทางวัฒนธรรมต้องหลีกเลี่ยงการอพยพโยกย้ายชุมชนออกจากพื้นที่ที่เคยอยู่อาศัยและทำมาากินมายาวนาน เพราะมีบทเรียนมากมายจากประเทศต่างๆ เช่นการจัดตั้งนิคมอินเดียนแดง (Indian reservation) ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีการโยกย้ายชุมชนดั้งเดิมเพื่อไปอยู่ในนิคมที่เป็นพื้นที่ ห่างไกล แห้งแล้ง ก้นดง ฯลฯ ทำให้ยากต่อการปรับตัว ชุมชนหลายแห่งมีปัญหาการว่างงาน อบายมุข และโรคพิษสุราเรื้อรัง และกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรมในที่สุด ปัจจัยหลักที่ทำให้การจัดการล้มเหลวก็คือความไม่เข้าใจในวัฒนธรรมชุมชน

นอกจากนั้น ไม่ควรดำเนินการในลักษณะสูตรตายตัวที่ทำเหมือนกัน รูปแบบเดียวกันในทุกพื้นที่ทุกชุมชน แต่จะต้องมีลักษณะยืดหยุ่นและปรับใช้ให้สอดคล้องสภาพวิถีวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน การกำหนดเขตและแนวทางของเขตคุ้มครองทางวัฒนธรรมไม่ควรที่จะรวบรัดหรือมีการสร้างกฎกติกาโดยหน่วยงานหรือองค์กรหนึ่งใด และต้องมีการป้องกันการครอบงำด้านความคิดจากหน่วยงานหรือองค์กร โดยเฉพาะส่วนที่เน้นเรื่องมูลค่าทางเศรษฐกิจ มิฉะนั้น วัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์จะถูกนำมาใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยว หรือใช้เชิงพาณิชย์จนกระทั่งส่งผลกระทบต่อ

ภาคผนวก ง.

- การดำเนินงานกำหนดพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษ

การดำเนินงานกำหนดพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและกะเหรี่ยง

งานสนับสนุนกระบวนการฟื้นฟูวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

9 มีนาคม 2563

การกำหนดเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษถือเป็นแนวนโยบายที่สำคัญของการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลและกะเหรี่ยง ตามมติคณะรัฐมนตรี 2 มิถุนายน 2553 และ 3 สิงหาคม 2553 โดยเขตวัฒนธรรมพิเศษ หมายถึง พื้นที่ที่ชุมชน อารงวิถีชีวิตบนฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาตามประเพณีของชนเผ่าพื้นเมืองที่ผสมผสานเข้ากับความรู้ใหม่ต่างๆ ได้อย่าง สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นที่เป็นบริบทปัจจุบัน มีนัยของความพอเพียง ความมีคุณธรรมจริยธรรม การอนุรักษ์ และความยั่งยืนในกระบวนการดำเนินวิถีชีวิต

1. แนวคิดและประสบการณ์การจัดการเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษในต่างประเทศ

ในต่างประเทศมีการออกกฎหมายคุ้มครองพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ในหลายลักษณะ ตัวอย่างเช่น กรณี ประเทศฟิลิปปินส์มีแนวทางการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของชนพื้นเมืองผ่านกระบวนการรับรอง “ดินแดนของ บรรพบุรุษ” (ancestral domain) ในปี พ.ศ.2540 ภาคประชาชนเรียกร้องให้ผ่านกฎหมาย Indigenous Peoples’ Right Act (เรียกย่อๆว่า “IPRA” หรือ “อิพรา”) ออกมาได้สำเร็จ IPRA เป็น “กฎหมายลูก” ตาม รัฐธรรมนูญฟิลิปปินส์ ร่างขึ้นมาเพื่อรับรองและส่งเสริมสิทธิชนพื้นเมืองใน 4 ประการดังนี้

- 1) สิทธิในสมบัติบรรพบุรุษ และที่ดินบรรพบุรุษ (Right to Ancestral Domains & Lands)
- 2) สิทธิการปกครองตนเอง และตัดสินใจเอง (Right to Self-Governance & Self-Determination)
- 3) สิทธิในศักดิ์ศรีแห่งวัฒนธรรม (Right to Cultural Integrity)
- 4) สิทธิยินยอมโดยเสรี และมีข้อมูลล่วงหน้า (Right to Free & Prior Informed Consent)

อย่างไรก็ดี IPRA มีความละเอียดและครอบคลุมกว้างขวาง มากมายหลายหัวข้อ เช่น

- สมบัติบรรพบุรุษ (Ancestral Domains) หมายถึง พื้นดิน พื้นน้ำ ชายฝั่ง ทรัพยากรธรรมชาติใน นั้น & โฉนดสมบัติบรรพบุรุษ (“CADT” Certificate of Ancestral Domains Title) ซึ่งเป็น “โฉนดรวม” ของสมบัติบรรพบุรุษทุกประการ
- ที่ดินบรรพบุรุษ (Ancestral Lands) หมายถึง ที่ดินที่ชนพื้นเมืองครอบครอง-ใช้ประโยชน์และ โฉนดที่ดินบรรพบุรุษ (“CALT” Certificate of Ancestral Lands Title) ซึ่งเป็น “โฉนดเฉพาะ” ของที่ดินบรรพบุรุษ
- การเรียกร้องสิทธิโดยชุมชน (Communal Claims) และการตรวจสอบ-รับรอง (Delineation & Recognition)
- กฎหมายจารีตประเพณี (Customary Laws)

- ชุมชนวัฒนธรรมพื้นเมือง/ชนพื้นเมือง (Indigenous Cultural Communities / Indigenous Peoples)
- คณะกรรมการแห่งชาติเพื่อชนพื้นเมือง (“NCIP” National Commission on Indigenous Peoples)
- กรรมสิทธิพื้นเมือง (Native Title) หมายถึงสิทธิเหนือสมบัติ และที่ดิน (Domains & Lands) ที่ไม่เคยตกเป็นของแผ่นดิน (Public) และชนพื้นเมืองครอบครองมาแต่ก่อน (ก่อนหมู่เกาะฟิลิปปินส์ ตกเป็นอาณานิคมสเปน)

ทั้งนี้กฎหมาย IPRA ดังกล่าวกลับมีปัญหาในด้านกฎหมายและการบังคับใช้ กล่าวคือ ฟิลิปปินส์มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรมากมายซ้อนทับและขัดแย้งกัน (เรื่องที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ) แต่ไม่เคยสังคายนา และยกเลิก จึงยังมีผลบังคับใช้อยู่ทั้งหมด และ กฎหมาย IPRA ก็มีข้อความขัดแย้งในตัวเองหลายที่ เพราะเป็นผลมาจากการต่อสู้ทางผลประโยชน์ ของหลายฝ่าย นั่นคือในส่วนกลาง รัฐบาลไม่ยอมจัดสรรงบประมาณให้ NCIP (คณะกรรมการแห่งชาติเพื่อชนพื้นเมือง) ตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่กลับตั้งหน่วยงานซ้อนทับกับ NCIP ทำให้การบริหารงานสับสน และยังอนุญาตบริษัทต่างชาติ ให้เข้าขุดแร่ในพื้นที่ของชนพื้นเมือง โดยอ้างประโยชน์ของชาติในเรื่องการลงทุนการสร้างงาน ในระดับท้องถิ่นเจ้าหน้าที่รัฐบาลก็ไม่ต้องการออกโฉนดให้ชนพื้นเมือง เพราะจะทำให้เสียประโยชน์เรื่องภาษี เนื่องจากกฎหมาย IPRA ไม่ให้เก็บภาษีจากสมบัติบรรพบุรุษที่ได้โฉนด และยังเกรงด้วยว่าพื้นที่ของรัฐจะถูกชนพื้นเมืองครอบครองไปหมด

นอกจากแนวคิดเรื่องสมบัติบรรพบุรุษและที่ดินบรรพบุรุษของฟิลิปปินส์แล้ว ยังมีแนวคิดการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนพื้นเมืองในอีกหลายประเทศ เช่น รัฐบาลออสเตรเลียยอมรับรองสิทธิในการเป็นเจ้าของพื้นที่ของชาวอะบอริจินส์ (Traditional Owners) และแม้แต่พื้นที่อุทยานแห่งชาติ ก็ยังมีการวางแผนแม่บทและการจัดการร่วมระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและชุมชนพื้นเมือง แต่ในบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ก็มีตัวอย่างเขตสังคัมวัฒนธรรมพิเศษที่กลายเป็นชุมชนเสื่อมโทรม เช่น นิคม “อินเดียนแดง” หลายแห่ง (Native American Reservations) ซึ่งตามหลักการแล้ว เป็นการกำหนดพื้นที่ของชนเผ่าพื้นเมืองโดยที่สภาชนเผ่ามีอำนาจตัดสินใจปัจจัยหลักที่ทำให้การจัดการล้มเหลวก็คือความไม่เข้าใจในวัฒนธรรมชุมชน และการโยกย้ายชุมชนดั้งเดิมเพื่อไปอยู่ในนิคมที่เป็นพื้นที่ห่างไกล แห้งแล้ง กันดาร ฯลฯ ทำให้ยากต่อการปรับตัว ชุมชนหลายแห่งมีปัญหาการว่างงาน อดายมุข และโรคพิษสุราเรื้อรัง และกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรมในที่สุด

2. แนวทางการจัดการเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษในบริษัทไทย

จากตัวอย่างที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าเขตสังคัมวัฒนธรรมพิเศษนั้นไม่ควรมึสูตรตายตัวในการดำเนินการ แต่ควรจะมีการกำหนดพื้นที่นาร่องเพื่อที่จะได้วิเคราะห์ประสบการณ์ ปัญหาอุปสรรครวมทั้งบทเรียนที่ได้ รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนพื้นที่นาร่อง เพื่อที่จะ ขยายผลและปรับปรุงให้ดำเนินงานส่งเสริมเขตสังคัมวัฒนธรรมพิเศษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่จะสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย ความเข้มแข็งของชุมชน และความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคัมได้ในที่สุด

ขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมเขตสังคมวัฒนธรรมพิเศษอาจจะแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่เนื่องจากบริบทและความพร้อมของชุมชนมีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าเสนอนี้เป็นเพียงแนวทางกว้างๆ ในการดำเนินงานเท่านั้น

1) การจัดการกระบวนการชาวบ้านเพื่อสร้างพลังทางปัญญาและความเข้มแข็งให้ชุมชน การสร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกันอย่างเท่าเทียม และการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดรูปแบบของเขตสังคมวัฒนธรรมพิเศษ กำหนดแผนและโครงการย่อยในการพัฒนาพื้นที่ เช่น

- แผนการจัดการด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมชุมชน เช่น การกำหนดรูปแบบ-ขนาด-ความสูงของที่อยู่อาศัย โดยเน้นที่แนวคิดนิเวศวัฒนธรรมชุมชนซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวเข้าหาสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่ก่อสร้างอาคารที่แปลกแยกจากธรรมชาติ แผนการสร้างเสริมความเป็นชุมชนละแวกบ้าน ฯลฯ
- แผนการจัดการด้านวัฒนธรรม เช่น การรื้อฟื้นขนบประเพณี การส่งเสริมศิลปะและดนตรี การเชื่อมต่อกับโรงเรียนโดยผ่านหลักสูตรท้องถิ่น แผนการจัดการนี้รวมถึงการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น เช่นการกำหนดจำนวนร้านค้าที่จำหน่ายเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ มีข้อกำหนดการจำหน่ายเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์เรื่องการเล่นการพนัน การเปิดคาราโอเกะ ในตำบลในชุมชน ฯลฯ
- แผนการจัดการด้านเศรษฐกิจ เช่น มีการพัฒนากลุ่มอาชีพ ระบบสหกรณ์ การพัฒนาธุรกิจชุมชนการจัดสวัสดิการชุมชน การพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชนมีรายได้และสามารถพึ่งพาตัวเองได้ในช่วงฤดูฝน หรือ ช่วงที่ไม่สามารถทำการประมงได้

2) การจัดประชุมร่วมกันระหว่างผู้แทนชุมชน องค์กร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับเขตสังคมวัฒนธรรมพิเศษที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน และเพื่อให้เกิดแนวทางการทำงานที่สอดคล้องกัน โดยอาจจะมีจัดการแบบ “สภาชุมชน” และ “คณะกรรมการร่วม” ที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ใฝ่ระวัง และตัดสินใจในการพัฒนาชุมชน (และบริเวณโดยรอบ) โดยมีหน่วยงานรัฐและองค์กรเอกชนเป็นผู้สนับสนุน

3) การกำหนดพื้นที่ รวมทั้งการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐาน สิทธิความมั่นคงในที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำมาหากิน และพื้นที่ทางจิตวิญญาณ ในเขตสังคมวัฒนธรรมพิเศษ และมีมาตรการรับรองด้านการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อให้เขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษมีความชัดเจน และเป็นของชุมชนโดยรวมอย่างแท้จริง จัดทำนโยบายพัฒนาภาวะเปราะบางของหน่วยงานต่างๆ ที่เอื้อต่อวิถีชีวิตเฉพาะกลุ่ม รวมทั้งพัฒนากลไกเพื่อให้ชาวเลที่ต้องการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมสามารถมีทางเลือกได้

4) การกำหนดการให้ชุมชนใช้กติกาดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานในการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ ส่งเสริมการเรียนการสอนและถ่ายทอดภาษา/วัฒนธรรมในโรงเรียนและชุมชน ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ส่งเสริมนโยบาย “affirmative action” และการสนับสนุนพิเศษเพื่อ “จัดการกีดกันและเลือกปฏิบัติ” การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้และการเชื่อมโยงกับโรงเรียน/หลักสูตรท้องถิ่น และหลักสูตรระดับชาติ

5) การจัดตั้งคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้แทนชุมชน นักวิชาการด้านสังคม/วัฒนธรรม/สิ่งแวดล้อม และผู้แทนจากองค์กร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อติดตามผลและสรุปบทเรียนเพื่อการปรับปรุง/ขยายผล

ทั้งนี้องค์ประกอบหรือเกณฑ์ความพร้อมในการประกาศเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษดังต่อไปนี้

- 1) กลไกองค์กรชุมชนและความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน เช่น ผู้นำตามประเพณี ผู้นำทางการ ผู้นำธรรมชาติ ผู้นำรุ่นใหม่ ทั้งผู้หญิงผู้ชาย ที่ทำงานอย่างต่อเนื่อง
- 2) ฐานการผลิตด้านเศรษฐกิจชุมชน มีรูปแบบหลากหลายและมั่นคง ยึดหลักคิด ความเชื่อ ศรัทธา แห่งความพอเพียง เช่น รูปแบบเกษตรไร่มุขนิเวียน นาขั้นบันได เลี้ยงสัตว์ ทัศนกรรมและการพึ่งพาผลผลิตจากป่าอย่างยั่งยืน
- 3) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีความรู้และปฏิบัติการที่ใช้ฐานวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน และนวัตกรรมใหม่ๆ มีความสอดคล้องในการจัดการอย่างมีทิศทางที่ยั่งยืน
- 4) สืบทอดและถ่ายทอดองค์ความรู้ปฏิบัติการวิถีชีวิต ในการผลิตการจัดการทรัพยากร และวิถีชีวิต การดำเนินชีวิตของชาวกะเหรี่ยงทุกๆด้าน สู่คนรุ่นใหม่
- 5) คนรุ่นใหม่มีความพร้อมที่จะสืบทอดวิถีวัฒนธรรมจากคนรุ่นก่อน โดยสามารถปรับตัวและปรับใช้ ในชีวิตประจำวัน
- 6) ยึดหลักคิดและปฏิบัติตามจิตวิญญาณส่วนรวม จิตสำนึกหน้าหมู่ จิตสำนึกสาธารณะ ในการดำเนินวิถีชีวิตในการพึ่งพาธรรมชาติและพึ่งพาตนเอง ชัดเจนร่วมกันทั้งชุมชนสามารถดำเนินการ ในชีวิตประจำวันได้
- 7) สามารถพึ่งพาตนเองได้ทุกๆ ด้าน ทั้งด้านการกำหนดตนเอง ด้านเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม การเมือง

โดยมีข้อเสนอในการผลักดันการกำหนดเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษนั้น ได้ข้อสรุป ดังนี้

- 1) กำหนดเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษทางกายภาพที่ชัดเจน ที่ชุมชนมีอำนาจออกแบบ วางแผน ดัดสันใจ มีการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง
- 2) รัฐจะต้องปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบที่เอื้อต่อวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน เช่น เทศบัญญัติ ตำบล ฯลฯ
- 3) ยึดกฎหมายจารีตประเพณีและธรรมเนียมปฏิบัติเป็นแนวทางหลักในการปฏิบัติการในเขตพื้นที่ วัฒนธรรมพิเศษ
- 4) รัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาส่งเสริมความเข้มแข็งผู้นำ ยกย่องระดับประสบการณ์ ความรู้ ทักษะการวิเคราะห์ การพัฒนาการเป็นวิทยากรหรือผู้สื่อสารหรือนำเสนอที่ดีมีคุณภาพ ให้มีพื้นที่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในและนอกประเทศ
- 5) การคืนบทบาทผู้นำตามประเพณีและผู้อาวุโส ให้มีบทบาทและอำนาจในการตัดสินใจหลักในการ ขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมด้านวัฒนธรรมและจารีตประเพณี
- 6) ยึดหลักสูตรวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

- 7) สนับสนุนการสร้างพื้นที่การสืบทอดตามรูปแบบตามประเพณี เช่น การทำกิจกรรม หรือเสริมสร้างพื้นที่ที่เป็นพิธีกรรม
- 8) สนับสนุนให้เกิดพื้นที่เรียนรู้สืบทอดที่มีรูปแบบใหม่ เช่น การเรียนรู้ในชุมชน การวิจัย อัยสอน หลาน พี่สอนน้อง เป็นต้น
- 9) ส่งเสริมให้มีการสื่อสาร การนำเสนออย่างมีพลังในการสื่อสารทั้งภาครัฐและสังคม โดยเฉพาะการ ความเข้าใจกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายของภาครัฐเป็นต้น

อย่างไรก็ดีการกำหนดเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษควรมีข้อควรระวังที่สำคัญ 3 ประการดังนี้

1. หลีกเลี่ยงการอพยพโยกย้ายชุมชนออกจากพื้นที่ และการรวมหลายๆชุมชนเข้าด้วยกัน ต้อง ส่งเสริมให้ชุมชนอยู่อาศัยในที่เดิม หรือต้องมีการปรึกษาหารือชุมชนเกี่ยวกับพื้นที่ที่จะจัดตั้งเขตสังคัมวัฒนธรรม พิเศษ ไม่ควรที่จะจัดตั้งเขตสังคัมวัฒนธรรมในการพื้นที่แห่งใหม่ นอกเสียจากจะเป็นการหาพื้นที่เสริมบริเวณ ใกล้เคียงเพื่อการรองรับการขยายตัวของชุมชนเท่านั้น

2. การจัดทำเขตสังคัมและวัฒนธรรมพิเศษกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ควรดำเนินการในลักษณะสูตรตายตัว หรือ “one size fits all” ควรต้องมีลักษณะยืดหยุ่นและปรับใช้ให้สอดคล้องสภาพวิถีวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนและเนื่องจากการกำหนดเขตสังคัมวัฒนธรรมพิเศษเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่ ควรจะเปิดให้มีการอภิปรายแนวคิดและการจัดการเขตสังคัม-วัฒนธรรมพิเศษ เพื่อรับฟังความคิดเห็นที่รอบด้าน และมีข้อมูลด้านบวก ด้านลบ จุดแข็ง จุดอ่อน ข้อควรระวัง ผลกระทบในด้านต่างๆ ฯลฯ ควรจะมีการป้องกันไม่ให้มีการครอบงำด้านความคิดจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เน้นการจัดการเพื่อรายได้ มิเช่นนั้น วัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์พิเศษจะถูกนำมาใช้เพื่อการท่องเที่ยว หรือใช้เชิงพาณิชย์จนกระทั่งส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมนั้นๆในที่สุด

3. การดำเนินการทุกรูปแบบต้องเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง โดยกระบวนการมีส่วนร่วมหมายถึง การดำเนินกระบวนการกลุ่มของประชาชนในชุมชน โดยมีผู้ให้การสนับสนุน (วิทยากรกระบวนการ) กระตุ้นให้เกิดการมีพบปะกันเพื่อปรึกษาหารือประชุม และแสดงความคิดเห็นร่วมกับการเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชน โดยมีการลงความเห็นเพื่อเป็นที่ทราบและยอมรับร่วมกัน พัฒนาการมีส่วนร่วม ทั้งระหว่างหน่วยงานรัฐ ระหว่างรัฐกับชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน และขยายผลโดยคำนึงถึงอัตลักษณ์และความเฉพาะของพื้นที่รูปธรรม “ เขตสังคัมและวัฒนธรรมพิเศษ ”

3. การประกาศสถาปนาเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ

ตามแนวนโยบายฟื้นฟูวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและกะเหรี่ยงตามมติคณะรัฐมนตรี 2 มิถุนายน 2553 และ 3 สิงหาคม 2553 ได้เสนอแนวทางนโยบายให้มีการประกาศเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและกะเหรี่ยง โดยที่ผ่านมามีการประกาศเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ จำนวน 11 พื้นที่ ซึ่งเป็นเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงทั้งหมด ส่วนกรณีของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลมีการเสนอพื้นที่นำร่อง 10 พื้นที่¹ โดยมีการศึกษาข้อมูลและศักยภาพของทั้ง 10 พื้นที่เป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่ยังไม่มีการประกาศสถาปนาพื้นที่อย่างเป็นทางการ อย่างไรก็ตามมีประเด็นที่ควรตั้งข้อสังเกตว่าในกรณีของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล การขับเคลื่อนการประกาศเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ จะขับเคลื่อนในรูปแบบของพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรม²

สำหรับการประกาศประกาศเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงทั้ง 11 พื้นที่ มีการประกาศในหลายวาระ และหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์การขับเคลื่อนแนวนโยบายฟื้นฟูวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและกะเหรี่ยง ตามมติคณะรัฐมนตรี 3 สิงหาคม 2553 โดยสามารถแบ่งรูปแบบการประกาศเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้ 3 รูปแบบ

1) **เขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษนำร่อง** ซึ่งประกาศพร้อมกับแนวนโยบายฟื้นฟูวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและกะเหรี่ยง ตามมติคณะรัฐมนตรี 3 สิงหาคม 2553 ให้เป็นเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษนำร่อง โดยแต่ละพื้นที่ได้รับการพิจารณาให้เป็นเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษต้นแบบในด้านต่างๆ โดยมี 4 พื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษนำร่อง ดังนี้

¹ ข้อเสนอพื้นที่นำร่องเขตคุ้มครองทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล ประกอบด้วย 10 พื้นที่ได้แก่

- 1) ชุมชนชาวเลหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา
- 2) ชุมชนชาวเลเกาะพระทอง จังหวัดพังงา
- 3) ชุมชนชาวเลบ้านหินลาด จังหวัดพังงา
- 4) ชุมชนชาวเลโต๊ะบาหลิว จังหวัดกระบี่
- 5) ชุมชนชาวเลบ้านแหลมตง เกาะพีพี จังหวัดกระบี่
- 6) ชุมชนชาวเลบ้านสังกะอู้ จังหวัดกระบี่
- 7) ชุมชนชาวเลสะป้า จังหวัดภูเก็ต
- 8) ชุมชนชาวเลหาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต
- 9) ชุมชนชาวเลบ้านหินลูกเดียว จังหวัดภูเก็ต
- 10) ชุมชนชาวเลเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล

² ในกรณีของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลซึ่งไม่ใช่คำว่า “เขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ” เป็นเหตุผลเชิงวิชาการที่เห็นว่าคำว่า “พิเศษ” มีความหมายในเชิงสร้างความแปลกแยกหรือแตกต่าง จึงเสนอให้ใช้คำว่า “พื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรม” ที่มีความหมายในเชิงของการคุ้มครองการดำรงวิถีชีวิตดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยกลุ่มเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลได้ผลักดันร่างพระราชบัญญัติพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ในช่วงของการร่างแผนปฏิรูปประเทศ จนเป็นที่มาที่ทำให้คณะกรรมการปฏิรูปประเทศ บรรลุให้การจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ อยู่แผนปฏิรูปประเทศด้านสังคม โดยหลักการสำคัญในการจัดทำร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวคือ การสนับสนุนให้มีการสงวนพื้นที่ที่กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มเปราะบางอาศัยอยู่เป็นพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรม

(1.1) บ้านหินลาดใน ต.บ้านโป่ง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย เป็นพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษต้นแบบในด้าน การจัดการผลิตหรือการทำมาหากินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ บนฐานประเพณีวัฒนธรรม เชิงอนุรักษ์และมีความยั่งยืน

(1.2) บ้านมอวาคี ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่ เป็นพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษต้นแบบในด้านการจัดการศึกษาโดยชุมชนที่มีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง

(1.3) บ้านเลตองคุ ต.แม่จัน อ.อุ้มผาง จ.ตาก เป็นพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษต้นแบบในด้านการสืบทอดวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนับถือฤๅษี ซึ่งชุมชนกะเหรี่ยงเลตองคุ เป็นชุมชนที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมการนับถือฤๅษีมาอย่างเคร่งครัด

(1.4) ต.ไลโว้ อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี เป็นต้นแบบการจัดการพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษในระดับตำบล โดยเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเรศวร จึงถือเป็นต้นแบบของการจัดการพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษในพื้นที่อนุรักษ์ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการประกาศเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ

2) เขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษขยายผล เป็นกระบวนการของเครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงตามมติคณะรัฐมนตรี 3 สิงหาคม 2553 ดำเนินการนำเอาหลักการจัดการพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษนำร่องทั้ง 4 พื้นที่ไปขยายผลในชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่ต่างๆ โดยมีกระบวนการเตรียมความพร้อมชุมชน ผ่านการจัดการสำรวจพื้นที่ทำกิน พื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่จิตวิญญาณ และการจัดทำข้อตกลงชุมชนร่วมกับหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ ทั้งนี้พื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษขยายผลนี้ จะพิจารณาจากเงื่อนไขการดำรงวิถีชีวิตดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำรงวิถีชีวิตไร้รูปแบบของการทำไร่หมุนเวียน ซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และได้รับการประกาศให้เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ สาขาคำรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ประเภท การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในชื่อ "คี่ฮุยของกะเหรี่ยง" เมื่อปี 2556³ จำนวน 5 พื้นที่ประกอบด้วย

(2.1) บ้านแม่อุ้มพายใต้ ต.แม่โก อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน

(2.2) บ้านแม่จอก ต.ป่าแป๋ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่

(2.3) บ้านขุนแม่หยอด ต.แม่ศึก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

(2.4) บ้านสันดินแดง ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

(2.5) บ้านสบลาน ต.สะเมิงใต้ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่

3) พื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษตามกระบวนการขับเคลื่อนของขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม (ขปส) การประกาศเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษในรูปแบบนี้เป็นไปตามกระบวนการผลักดันของขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม (ขปส.) หรือ P-Move ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังปี 2557 โดยผลักดันผ่านคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำกิน และพื้นที่ทางจิตวิญญาณของชาวกะเหรี่ยง ภายใต้

³ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม “ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ พิธีประกาศขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติประจำปีพุทธศักราช 2556 วันอังคารที่ 3 กันยายน พุทธศักราช 2556 ณ หอประชุมเล็ก ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย หน้า 134

คณะกรรมการอำนวยการเพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง ที่แต่งตั้งโดยคำสั่งสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 1/2558 ลงวันที่ 19 มกราคม 2558 โดยผลัดต้นการใช้มติคณะรัฐมนตรี 3 สิงหาคม 2553 เป็นแนวทางในการประกาศ เพื่อสร้างพื้นที่ต้นแบบการจัดการเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษในรูปแบบพื้นที่จิตวิญญาณ โดยใช้ชื่อว่า “เขตคุ้มครองวัฒนธรรมพิเศษพื้นที่จิตวิญญาณชุมชนกะเหรี่ยง” จำนวน 2 พื้นที่ประกอบด้วย

(3.1) ชุมชนบ้านกลาง ตำบลบ้านดง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

(3.2) บ้านแม่หมี-แม่ต๋อม ต.หัวเมือง อ.เมืองปาน จ.ลำปาง

4. บทเรียนและข้อเสนอเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการสถาปนาเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ

จากการดำเนินงานการขับเคลื่อนการประกาศเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษทั้ง 11 พื้นที่ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เนื่องในโอกาสครบ 10 ปี แนวนโยบายฟื้นฟูวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและกะเหรี่ยง ตามมติคณะรัฐมนตรี 23 มิถุนายน 2553 และ 3 สิงหาคม 2553 คมส. ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยถอดบทเรียนการจัดการเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ⁴ โดยในเบื้องต้นมีข้อค้นพบที่ควรใช้เป็นข้อสังเกตเชิงบทเรียนในการขับเคลื่อนการประกาศเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ 3 ประการดังนี้

นอกจากทั้ง 11 พื้นที่ที่ประกาศเป็นพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษแล้ว ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 คมส. ได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายที่จะเสนอให้มีการประกาศพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษอีก 4 พื้นที่ประกอบด้วย⁵

1) ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านดอยช้างป่าแป๋ ต.บ้านพลู อ.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน สถาปนาแล้ว เมื่อวันที่ ประกาศวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2563

2) ชุมชนชาวมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์ อ.ครบุรี จ.พังงา

3) ชุมชนชาวมอแกนบ้านทับตะวัน อ.ตะกั่วป่า จ.พังงา

4) ชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านภูเหม็น อ.ห้วยคต จ.อุทัยธานี

⁴ ขณะนี้อยู่ในระหว่างการศึกษาวิจัย

⁵ ใน 4 พื้นที่ที่เตรียมผลักดันประกาศเป็นพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษ มี 2 พื้นที่ คือ (1) ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านดอยช้างป่าแป๋ ต.บ้านพลู อ.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน (2) ชุมชนชาวมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์ อ.ครบุรี จ.พังงา ที่คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำกินและพื้นที่จิตวิญญาณของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและกะเหรี่ยง ได้เสนอให้เป็นพื้นที่นำร่องในการทำงานร่วมกันระหว่างกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม (ขปส.) ตามมติที่ประชุมคณะอนุกรรมการฯ เมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2563

ภาคผนวก จ.

- เรื่องพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในงานสมัชชา
สุขภาพแห่งชาติ

ภาคผนวก จ:

เรื่องพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในงานสัมมนาสุขภาพแห่งชาติ

สุจิตร์

สัมนาสุขภาพแห่งชาติ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สู่สมัชชาสุขภาพและสุขภาพที่ยั่งยืน

๒๒-๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๙ อิมพีค ฟอรัม เมืองทองธานี

สถานที่	หัวข้อการประชุม/เสวนา	วิทยากร/ผู้ดำเนินรายการ
วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๙ เวลา ๑๒.๐๐ - ๑๕.๐๐ น.		

<p>ห้องประชุม ๙ (แชนเฟร์ ๑๐๕)</p>	<p>พื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ กระบวนการสันติภาพหรือการสร้าง สุขภาพในพื้นที่หรือชุมชนใด ๆ ต้องไม่ทิ้ง มุมมองหรือคุณค่าทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะ บางพื้นที่ที่มีกลุ่มคนที่หลากหลาย อาศัยอยู่ ร่วมกัน การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขต้องมี ความเคารพและความเข้าใจถึงความแตก ต่างทางวัฒนธรรมหรือประเพณีที่มีมาอย่าง ช้านาน และอยู่ด้วยความต่างเหล่านั้นให้ได้ ห้องเสวนาพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรมชน เผ่าจึงเป็นเวทีที่เปิดให้สังคมโดยรวมได้เข้า มาเรียนรู้กระบวนการสันติภาพชายแดนได้ และเห็นถึงมุมมองต่อทิศทางรวมถึงประเด็น สำคัญของกระบวนการสันติภาพที่จะนำไปสู่ การสร้างสุขภาพในจังหวัดชายแดนใต้ของ ภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง</p>	<p>๑. ผู้แทนสมาชิกสภานิติบัญญัติ แห่งชาติ ๒. นางเตือนใจ ดีเทศน์ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ ๓. ผู้แทนปลัดกระทรวงวัฒนธรรม ๔. นายฉัตรชัย บางชวด กระทรวงทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๕. ผู้แทนสำนักยุทธศาสตร์ ความมั่นคงจังหวัดชายแดน ภาคใต้และชนต่างวัฒนธรรม สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ๖. นายกิตติศักดิ์ รัตนกระจ่างศรี มูลนิธิชนเผ่าพื้นเมือง เพื่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม ๗. นางสาวอรรชรพร หาญทะเล ชาวเล อ้นดามัน</p>
---------------------------------------	---	---

ภาคผนวก ฉ.

- โครงร่างเนื้อหาว่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์
วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ.

ภาคผนวก ฉ:

โครงร่างเนื้อหา ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ.

(หมายเหตุ: โครงร่างเนื้อหา นี้ จัดเตรียมขึ้น เพื่อเป็นแนวทาง โดยสังเขป ในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ในขั้นตอนต่อไป จะต้องมีการระดมความคิดเห็นจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบ ในการจัดทำรายละเอียดร่างพระราชบัญญัตินี้ ดังกล่าว โครงร่างเนื้อหา นี้ จึงยังไม่ใช่บทบัญญัติของพระราชบัญญัติส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งยังต้องมีทั้งขั้นตอนการยกร่างรายละเอียด และการรับฟังความคิดเห็น ที่เป็นกระบวนการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๗๗)

หมวด ๑ บททั่วไป

ส่วนที่ ๑ ขอบเขตและความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์

- ขอบเขตของกลุ่มชาติพันธุ์
- ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่ม
- การเพิ่มเติมขอบเขตของกลุ่มชาติพันธุ์

ส่วนที่ ๒ สิทธิของชาวกลุ่มชาติพันธุ์

- หลักการพื้นฐานของการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการส่งเสริมการสร้าง ความเสมอภาคแก่กลุ่มชาติพันธุ์

- สิทธิของชนชาวกลุ่มชาติพันธุ์ (เฉพาะคนที่เกิดและมีถิ่นที่อยู่ถาวรในประเทศไทยมาแต่ดั้งเดิม)

- สิทธิของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์
- สิทธิคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ในกระบวนการยุติธรรม
- สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางเลือกสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์

ส่วนที่ ๓ หน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์

- หน้าที่ในการให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่กลุ่มชาติพันธุ์เช่นเดียวกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น
- หน้าที่ในการคุ้มครองที่อยู่อาศัย ที่หากิน และที่ทำกิน

- หน้าที่ในการคุ้มครองภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์
- หน้าที่ในการกันเขตพื้นที่คุ้มครองสิทธิกลุ่มชาติพันธุ์จากเขตพื้นที่สงวนเพื่อประโยชน์ของรัฐในด้านต่าง ๆ หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์

หมวด ๒ การส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

ส่วนที่ ๑ การจัดทำข้อมูลและบันทึกประวัติศาสตร์ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์

- คณะกรรมการจัดทำข้อมูลและบันทึกประวัติศาสตร์ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรมีหน้าที่เสนอข้อมูลและเป็นกรรมการ
- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๕ คน
- กรรมการจากสมาชิกจำนวน ๕ คน

ส่วนที่ ๒ การกำหนดเขตพื้นที่คุ้มครองสิทธิในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

- การกำหนดเขตพื้นที่การประกาศเขตและการบริหารเขตพื้นที่
- คณะกรรมการประจำเขตพื้นที่
- สิทธิและหน้าที่ของประชาชนในเขตพื้นที่
- การคุ้มครองประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตพื้นที่
- การจัดทำโฉนดชุมชนในพื้นที่คุ้มครองสิทธิในวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

ส่วนที่ ๓ การคุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

ส่วนที่ ๔ การจัดทำธรรมนูญของเขตพื้นที่คุ้มครองสิทธิในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

หมวด ๓ คณะกรรมการส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์และสมาชิกพัฒนาวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

ส่วนที่ ๑ องค์ประกอบ อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ

ก) องค์ประกอบ

(๑) นายกรัฐมนตรี ประธานกรรมการ

(๒) กรรมการโดยตำแหน่ง ปลัดกระทรวงมหาดไทย อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมที่ดิน ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช อธิบดีกรมป่าไม้ อธิบดีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้แทนกองทัพบก ผู้แทนกองทัพเรือ เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

(๓) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๐ คน

- (๔) กรรมการผู้แทนกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน ๑๐ คน
- (๕) กรรมการผู้แทนองค์กรภาคประชาสังคม จำนวน ๕ คน
- ข) อำนาจหน้าที่
 - (๑) กำหนดมาตรการและนโยบายการส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีกลุ่มชาติพันธุ์
 - (๒) หลักเกณฑ์และวิธีการเพิ่มเติมขอบเขตของกลุ่มชาติพันธุ์
 - (๓) กำหนดพื้นที่และการใช้พื้นที่การส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีกลุ่มชาติพันธุ์
 - (๔) การช่วยเหลือประชาชนทางสังคมและกฎหมายแก่กลุ่มชาติพันธุ์
 - (๕) กำหนดระเบียบและวิธีการทำงานสมัชชาพัฒนาวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

ส่วนที่ ๒ สมัชชาพัฒนาวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

ก) องค์ประกอบ

- ผู้แทนกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มชาติพันธุ์ละสามคน เป็นสมาชิก
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านชาติพันธุ์ที่ได้รับการเสนอชื่อจากมหาวิทยาลัยซึ่งผู้แทนกลุ่มชาติพันธุ์

เลือก จำนวน ๑๐ คน เป็นสมาชิก

- ผู้แทนองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านกลุ่มชาติพันธุ์ที่ผู้แทนกลุ่มชาติพันธุ์เลือก

จำนวน ๑๐ คน เป็นสมาชิก

ข) อำนาจหน้าที่

- เลือกสมาชิกสมัชชาเป็นกรรมการส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ทุกประเภท

เว้นแต่กรรมการโดยตำแหน่ง

- เสนอแนะการส่งเสริมและการอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ต่อคณะกรรมการส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

- เสนอแนะพื้นที่และการใช้พื้นที่การส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีกลุ่มชาติพันธุ์

ส่วนที่ ๓ สำนักงานส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

- องค์กรมหาชน สังกัดปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- เลขธิการและรองเลขธิการ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านชาติพันธุ์ มีวาระ ๔ ปี
- บุคลากรภายในสำนักงานมีฐานะเป็นพนักงานในองค์การมหาชน

หมวด ๔ การเพิกถอนพื้นที่ทับซ้อนพื้นที่การส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

ส่วนที่ ๑ การเพิกถอนที่ดินป่าไม้ อุทยานแห่งชาติ และเขตสงวนต่าง ๆ

ส่วนที่ ๒ การเพิกถอนโฉนดที่ดินในเขตพื้นที่การส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

หมวด ๕ กองทุนส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์

- เงินเพิ่มเติม
- เงินประจำปีจากงบประมาณ
- เงินอุดหนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่การส่งเสริมและอนุรักษ์วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์
- เงินค่าปรับจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์

บทกำหนดโทษ

ภาคผนวก ช.

- ตัวอย่างรูปธรรมของเขตวัฒนธรรมพิเศษ
- พื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล
และกะเหรี่ยง

ภาคผนวก ช:

ตัวอย่างรูปธรรมของเขตวัฒนธรรมพิเศษ

สรุปกิจกรรมการสถาปนาพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษบ้านดอยช้างป่าแป๋ (ตำบลคู่อ้อ)
ณ ชุมชนบ้านดอยช้างป่าแป๋ (ตำบลคู่อ้อ) ตำบลป่าพลู อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน
เมื่อวันที่ ๒๗ - ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ สนับสนุนโดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

การสถาปนาพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษบ้านดอยช้างป่าแป๋ (ตำบลคู่อ้อ) เป็นการดำเนินงานตามแนวนโยบายฟื้นฟูวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกะเหรี่ยงตามมติคณะรัฐมนตรี ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓ ซึ่ง สมส. มีบทบาทหลักในฐานะเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนแนวนโยบายดังกล่าวโดย “พื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษ” มีหมายถึง พื้นที่ที่ชุมชนสามารถดำรงวิถีชีวิตบนฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาตามประเพณีดั้งเดิมที่ผสานเข้ากับความรู้ใหม่ต่าง ๆ อย่างสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นที่เป็นบริบทปัจจุบัน เพื่อความยั่งยืนในกระบวนการดำเนินวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

กิจกรรมครั้งนี้เป็นการออกแบบและวางแผนดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ จากการวิเคราะห์การสถาปนาพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษ จำนวน ๑๑ พื้นที่ ก่อนหน้านี้ว่าไม่สามารถทำให้ภาคนโยบายเห็นความสำคัญและรับรองสถานะของพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษ จึงได้วางแผนการทำงานใน ๓ ระดับ คือ

ระดับแรก การเตรียมความพร้อมชุมชน ผ่านโครงการพัฒนาศักยภาพการจัดการข้อมูลชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยมีเป้าหมาย คือ (๑) พัฒนาชุดข้อมูลชุมชนสำหรับใช้สนับสนุนการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย (๒) สร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ตระหนักในคุณค่าภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของตนเอง

ระดับที่สอง การทำงานกับภาคีเครือข่ายทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน และสื่อมวลชน โดยมีเป้าหมายในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและกระบวนการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย เพื่อสร้างแนวร่วมในการทำงาน

ระดับที่สาม การทำงานกับระดับนโยบาย โดยเสนอตัวอย่างรูปธรรมของชุมชนต้นแบบที่ สมส. เข้าไปดำเนินงานในระดับแรกให้ภาคนโยบายเห็นความสำคัญและกำหนดเป็นนโยบาย

การสถาปนาพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษบ้านดอยช้างป่าแป๋ (ตำบลคู่อ้อ) เมื่อวันที่ ๒๗ - ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ถือเป็นรูปธรรมความสำเร็จของการดำเนินงานทั้ง ๓ ระดับ คือ ๑) ความสำเร็จในการสร้างชุมชนเข้มแข็งที่มีความสามารถในการจัดการตนเองได้บนฐานภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ๒) ความสำเร็จ

ในการสร้างเครือข่ายการทำงานที่นำเอาแนวคิดขยายผลไปดำเนินงานในพื้นที่อื่น ๆ และสร้างพื้นที่ทางการสื่อสารในสังคม เข้าใจและเห็นความสำคัญของพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษ ๓) ความสำเร็จที่นโยบายในการยอมรับและรับรองสถานะพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษ ถือเป็นครั้งแรกที่มีภาคนโยบายเข้าร่วมกิจกรรม คือ ผู้ช่วยรัฐมนตรีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยได้ให้นโยบายในการผลักดันพื้นที่นำร่อง ใน ๒ ระดับ คือ ระดับชุมชน ๓ ชุมชน ได้แก่ (๑) ชุมชนชาวมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์ จ.พังงา (๒) ชุมชนชาวมอแกนบ้านทับตะวัน จ.พังงา (๓) ชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านภูเหม็น จ.อุทัยธานี และระดับจังหวัด คือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อยู่เป็นจำนวนมาก และมีพื้นที่ป่าจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย เป็นจังหวัดนำร่องเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษเพื่อการจัดการทรัพยากรบนฐานภูมิปัญญาวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ถือเป็นรูปธรรมการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์การจัดการพื้นที่อนุรักษ์ที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์เชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมกับชุมชน

พื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและกะเหรี่ยง

การกำหนดเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษถือเป็นแนวนโยบายที่สำคัญของการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลและกะเหรี่ยง ตามมติคณะรัฐมนตรี ๒ มิถุนายน ๒๕๕๓ และ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓ โดยเขตวัฒนธรรมพิเศษ หมายถึง พื้นที่ที่ชุมชนดำรงวิถีชีวิตบนฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาตามประเพณีของชนเผ่าพื้นเมืองที่ผสมผสานเข้ากับความรู้ใหม่ต่าง ๆ ได้อย่างสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นที่เป็นบริบทปัจจุบัน มีนัยของความพอเพียง ความมีคุณธรรมจริยธรรม การอนุรักษ์ และความยั่งยืนในกระบวนการดำเนินวิถีชีวิต

ทั้งนี้นับตั้งแต่มีการประกาศแนวนโยบายฟื้นฟูวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและกะเหรี่ยง ได้มีพัฒนาของกระบวนการขับเคลื่อนการประกาศเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ โดยแบ่งเป็นพัฒนาการที่สำคัญ ๕ ช่วงดังนี้

๑. เขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษนาร่อง ประกาศพร้อมกับแนวนโยบายฟื้นฟูวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและกะเหรี่ยง ตามมติคณะรัฐมนตรี ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓ ให้เป็นเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษนาร่อง มี ๔ พื้นที่ ดังนี้

- ๑.๑) บ้านหินลาดใน ต.บ้านโป่ง อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย
- ๑.๒) บ้านมอวาคี ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่
- ๑.๓) บ้านเลตองคุด ต.แม่จัน อ.อุ้มผาง จ.ตาก
- ๑.๔) ต.ไล่โว่ อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี

๒. เขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษขยายผล เครือข่ายกะเหรี่ยงเพื่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ได้นำเอาหลักการจัดการพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษนาร่องทั้ง ๔ พื้นที่ไปขยายผล โดยพิจารณาจากเงื่อนไขการดำรงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ที่ยังคงดำรงวิถีชีวิตการทำไร่หมุนเวียน ซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และได้รับการประกาศให้เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ^๑ จำนวน ๕ พื้นที่ประกอบด้วย

- ๒.๑) บ้านแม่อุ้มพวยใต้ ต.แม่โถ อ.แม่ลาน้อย จ.แม่ฮ่องสอน
- ๒.๒) บ้านแม่จอก ต.ป่าแป๋ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่
- ๒.๓) บ้านขุนแม่หยอด ต.แม่ศึก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
- ๒.๔) บ้านสันดินแดง ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่
- ๒.๕) บ้านสบลาน ต.สะเมิงใต้ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่

๓. พื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษตามการผลักดันของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำกิน และพื้นที่ทางจิตวิญญาณของชาวเลและกะเหรี่ยง เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นหลังปี ๒๕๕๗ ตามที่คณะกรรมการอำนวยการเพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเลและกะเหรี่ยง สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีมีคำสั่งที่ ๑/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๕๘ แต่ตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำกิน และพื้นที่ทางจิตวิญญาณของชาวเลและกะเหรี่ยง โดยผลักดันการให้มติคณะรัฐมนตรี ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓ เป็นแนวทางในการประกาศ เพื่อสร้างพื้นที่ต้นแบบการ

^๑ กรมส่งเสริมวัฒนธรรม “มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ พิธีประกาศขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติประจำปีพุทธศักราช ๒๕๕๖ วันอังคารที่ ๓ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๕๖ ณ หอประชุมเล็ก ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย หน้า ๑๓๔.

จัดการเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษในรูปแบบพื้นที่จิตวิญญาณ โดยใช้ชื่อว่า “เขตคุ้มครองวัฒนธรรมพิเศษพื้นที่จิตวิญญาณชุมชนกะเหรี่ยง” จำนวน ๒ พื้นที่ประกอบด้วย

๓.๑) ชุมชนบ้านกลาง ต.บ้านดง อ.แม่เมาะ จ.ลำปาง

๓.๒) บ้านแม่หมี-แม่ต๋อม ต.หัวเมือง อ.เมืองปาน จ.ลำปาง

๔. พื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษต้นแบบการจัดการทรัพยากรแบบมีส่วนร่วมของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ จากการขับเคลื่อนของขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม (P-Move) โดยผลักดันผ่านคณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำกิน และพื้นที่จิตวิญญาณของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและชาวกะเหรี่ยง ที่มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นประธาน เสนอให้มีพื้นที่ต้นแบบการจัดการทรัพยากรแบบมีส่วนร่วมเพื่อประกาศเป็นเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ ถือว่าความก้าวหน้าที่สำคัญเชิงนโยบายที่ฝ่ายนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ได้เข้ามามีบทบาทโดยตรงในการประกาศเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ โดยมีการเสนอพื้นที่นำร่อง ๓ พื้นที่ ได้แก่

๔.๑) ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านดอยช้างป่าแป๋ ต.บ้านพลู อ.บ้านโฮ้ง จ.ลำพูน (สถาปนาเมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓)

๔.๒) ชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านภูเหม็น อ.ห้วยคต จ.อุทัยธานี (อยู่ระหว่างการจัดเตรียมความพร้อมและข้อมูล โดยจะมีการสถาปนาในช่วงปลายปี พ.ศ. ๒๕๖๓)

๔.๓) ชุมชนชาวมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์ อ.คุรุบุรี จ.พังงา (อยู่ระหว่างการจัดเตรียมความพร้อมและข้อมูล โดยจะมีการสถาปนาในช่วงปลายปี พ.ศ. ๒๕๖๓)

๕. พื้นที่เขตวัฒนธรรมระดับจังหวัด การประกาศเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษที่ผ่านมาเป็นการประกาศในระดับหมู่บ้านและตำบล หากแต่ก้าวสำคัญของการประกาศเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษ คือ ความพยายามในการผลักดันการประกาศเขตพื้นที่วัฒนธรรมในระดับจังหวัด โดยขณะนี้องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้เสนอตัวขอประกาศเป็นเขตพื้นที่วัฒนธรรมพิเศษระดับจังหวัด ตามแนวนโยบายพื้นที่วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและชาวกะเหรี่ยง ตามมติคณะรัฐมนตรี ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓ โดยพิจารณาจากความสำคัญของจังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ป่ามากถึงร้อยละ ๘๖.๙๙ ของพื้นที่รวมทั้งจังหวัด ซึ่งถือว่ามากที่สุดในประเทศไทย และยังเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนประชากรกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอยู่มากถึงร้อยละ ๗๙.๓ นอกจากนี้ จากผลสำรวจยังพบว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนแม้จะเป็นจังหวัดที่มีรายได้ประชากรค่อนข้างต่ำแต่กลับเป็นจังหวัดที่มีดัชนีความสุขมากที่สุดในประเทศไทย ทั้งนี้ การประกาศเขตพื้นที่วัฒนธรรมจังหวัดของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ขณะนี้อยู่ระหว่างการจัดเตรียมความพร้อมชุมชนและมีกำหนดจะประกาศอย่างเป็นทางการช่วงปลายปี พ.ศ. ๒๕๖๓

สภาชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทย¹

ทำไมจึงต้องมีสภาชนเผ่าพื้นเมือง

ประเทศไทย นับเป็นดินแดนหนึ่งที่มีความหลากหลายทางชีวภาพอยู่คู่กับความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยเฉพาะบนพื้นที่สูงทางภาคเหนือ มีกลุ่มประชากรที่เรียกว่า “ชนเผ่าพื้นเมือง (Indigenous Peoples)” อาศัยอยู่ ซึ่งยังมีการใช้ภาษาของตนเองและดำรงวิถีจารีตประเพณีที่มีคุณค่าในฐานะเป็นมรดกภูมิปัญญาของชาติ และยังมีบทบาทสำคัญยิ่งกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ในช่วงระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมา ถึงแม้ว่าทางรัฐได้พยายามปรับทัศนคติและแนวปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาต่อชนเผ่าพื้นเมืองบ้างแล้ว แต่พวกเราส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาที่ซับซ้อนหลายประการอยู่ เช่น การไม่ได้รับการยอมรับการมีตัวตนจากสังคม การถูกกลืนกลายโดยวัฒนธรรมกระแสหลัก จนสูญเสียอัตลักษณ์ทางภาษา วิถีชีวิต และระบบคุณค่าทางวัฒนธรรมของตนเองไป การถูกเลือกปฏิบัติและการละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ประเทศไทย ยังไม่ได้มีนโยบายและมาตรการร่วมที่ชัดเจนสำหรับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง ตลอดจนยังไม่การนำเอาสาระหลักของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และหลักเจตนารมณ์ของ ปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง² (UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples) ที่ส่งเสริมสิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนมาใช้แต่อย่างใด นอกจากนี้การจัดทำนโยบายและแผนพัฒนาของรัฐในอดีตที่ผ่านมา ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับวิถีทางสังคมและวัฒนธรรมชุมชน และขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของชนเผ่าพื้นเมืองอย่างจริงจังอีกด้วย

จากสถานการณ์และประสบการณ์ที่ผ่านมา ทำให้ชนเผ่าพื้นเมืองได้มีการรวมตัวกันในนาม “เครือข่ายชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย (คชท.)” เพื่อจัดกิจกรรมรณรงค์ให้รัฐและสาธารณชนยอมรับและเคารพสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง อีกทั้งร่วมจัดเวทีสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐ นักวิชาการ นักพัฒนา และแกนนำชนเผ่าพื้นเมืองกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการร่วมกันจัดงานมหกรรมชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทยอย่างต่อเนื่องทุกปี ตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมา และเมื่อคราวจัดงานมหกรรมในปี 2553 ได้ประกาศเจตนารมณ์ร่วมกันเพื่อจัดตั้ง “สภาชนเผ่าพื้นเมืองประเทศไทย” ขึ้นมา ซึ่งจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อ

¹ เป็นเอกสารแนะนำเบื้องต้น ซึ่งเรียบเรียงโดย ศักดิ์ดา แสนมี, กองเลขานุการเครือข่ายชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย (คชท.) เพื่อใช้เป็นสื่อประกอบการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ร่วมในเวทีสัมมนาสาธารณะเรื่อง “การศึกษา อัตลักษณ์ และสิทธิชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทย” ระหว่าง 25-26 พฤศจิกายน 2555 ที่ จ.เชียงใหม่ เท่านั้น

² ซึ่งรัฐบาลไทยได้ร่วมลงนามรับรองในเวทีสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ตั้งแต่ปี 2550 แล้ว หากท่านสนใจรายละเอียดของเนื้อหาปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง ในรูปแบบเอกสารโปรดติดต่อที่ศูนย์กสิกรรมยั่งยืน มูลนิธิเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา (เลขานุการคณะทำงานวิชาการในงานมหกรรม): 081-8831360 หรือที่มูลนิธิชนเผ่าพื้นเมืองเพื่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม, Email: ipf@thai3ips.org, www.thai-ips.org

ร่วมกันสร้างความชัดเจนทั้งแนวคิด ยุทธศาสตร์ บทบาทหน้าที่ กลไกและโครงสร้าง และจัดกระบวนการขับเคลื่อนงานในระดับต่างๆ สามารถยกระดับไปสู่การเป็นสถาบันทางการที่ทำงานเชิงนโยบายของชนเผ่าพื้นเมืองเอง ตลอดจนเป็นกลไกหลักในการสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาพร้อมและการพัฒนายั่งยืนที่ตั้งอยู่บนฐานวัฒนธรรม และปกป้องคุ้มครองสิทธิชนเผ่าพื้นเมืองโดยความร่วมมือที่ดีจากหน่วยงานรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน UN และองค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

นอกจากนี้ สาระในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (เช่น มาตรา 30, 64, 66 และ 67) และหลักเจตนารมณ์ของปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง ยังสนับสนุนให้มีการจัดกระบวนการ (Process) และประสานขบวนการขับเคลื่อน (Movement) เพื่อสร้างหลักประกันในการบริหารจัดการเลือกปฏิบัติและลอคอคติทางชาติพันธุ์ และส่งเสริมให้ชนเผ่าพื้นเมือง สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคมไทย ตลอดจนปกป้อง และคุ้มครองสิทธิชนเผ่าพื้นเมืองให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

พัฒนาการของสภาชนเผ่าพื้นเมือง

จากการรวมตัวกันของชนเผ่าพื้นเมือง จำนวน 17 กลุ่มชาติพันธุ์ ในนาม คชท. ตั้งแต่ปี 2550 ที่ผ่านมา เพื่อจัดกิจกรรมรณรงค์ทางสาธารณะร่วมกัน และสืบเนื่องจากการประกาศจัดตั้ง “สภาชนเผ่าพื้นเมืองประเทศไทย” ในปี 2553 จึงส่งผลให้แกนนำชนเผ่าพื้นเมือง กองเลขานุการ คชท. และภาคีหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมกันปรึกษาหารือ และแสวงหาแนวทางความร่วมมือและในการขับเคลื่อนขบวนการชนเผ่าพื้นเมืองในระดับต่าง ๆ ที่ชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะการร่วมผลักดันให้เกิด “สภาชนเผ่าพื้นเมืองอำเภอกัลยาณิวัฒนา” (จังหวัดเชียงใหม่) เมื่อปลายปี 2554 และการจัดตั้งคณะทำงานยกร่างกฎหมายของสภาฯ ในต้นปี 2555 ที่ผ่านมา และได้มีการเสนอปรับเปลี่ยนชื่อเป็น “*สภาชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย*” เพื่อให้ครอบคลุมความรู้สึกและการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่แสดงตัวตนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการในภายหลังได้มากขึ้น ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนกว่า 40 กลุ่มชาติพันธุ์แล้ว

แนวคิดหลักและกระบวนการขับเคลื่อนงานสภาชนเผ่าพื้นเมือง

ในเบื้องต้นนี้ ขอทำความเข้าใจให้รู้จักคำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมือง” ซึ่งคำนี้ เป็นชื่อรวมที่ใช้เรียกกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ที่ได้ร่วมพัฒนาและถือเป็นส่วนหนึ่งของสภาชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย ซึ่งแต่เดิมใช้ข้อความว่า “ชนเผ่าพื้นเมือง” แทนคำดังกล่าว เพราะเป็นนิยามที่มีประวัติศาสตร์ต่อเนื่อง ที่เริ่มใช้โดยเครือข่ายชนเผ่าพื้นเมืองในภาคเหนือและตะวันตกมากกว่าทศวรรษแล้ว และมีความหมายตรงกับคำนิยาม

สากลที่องค์การสหประชาชาติและนานาชาติใช้กันอยู่ในขณะนี้ คือคำว่า “Indigenous Peoples”³ แต่ในเอกสารชุดนี้ขอใช้คำว่า “ชนเผ่าพื้นเมือง” ในความหมายเดียวกับคำว่า “Indigenous Peoples” ด้วย

ในกระบวนการพัฒนาสาขานชนเผ่าพื้นเมือง ได้นำหลักการสำคัญที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550 และ UNDRIP ในหลายมาตรามาใช้ด้วย เช่น การมีส่วนร่วม (Participation), การกำหนดวิถีชีวิตตนเอง (Self determination), ความเป็นเจ้าของ (Ownership), ความเป็นภาคีหุ้นส่วน (Partnership), การให้ฉันทานุมัติ (Free, Prior, and Informed Consent: FPIC) เป็นต้น ทั้งนี้หวังว่าจะเป็นการเปิดโอกาสให้ชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทย ได้ร่วมพลังและใช้ภูมิปัญญาในการกำหนดวิถีชีวิตที่ไม่ขัดต่อหลักรัฐธรรมนูญและจารีตประเพณีของตนเอง และสามารถนำหลักการและความสำคัญของสาระเหล่านี้ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเต็มที่ต่อไป

การจัดตั้งสาขานชนเผ่าพื้นเมือง มีเป้าหมาย คือ 1) เพื่อเป็นกลไกหลักในการติดตามและสนับสนุนงานนโยบายหรือทำกิจกรรมอันชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หลักจารีตประเพณี และศีลธรรม หรือดำเนินการอื่นใดอันเป็นประโยชน์ส่วนรวมของชนเผ่าพื้นเมือง โดยให้มีการดำเนินงานที่ต่อเนื่องและมีระบบบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล และ 2) เพื่อส่งเสริมให้ชนเผ่าพื้นเมืองมีความเข้มแข็งตามระบอบประชาธิปไตย และยกระดับศักยภาพในการจัดการตนเองที่สอดคล้องกับความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของตนเองได้อย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนงานสาขานชนเผ่าพื้นเมือง ประกอบด้วย 3 ส่วนหลักคือ 1) *กระบวนการขับเคลื่อนงานนโยบาย* มีการรวบรวมข้อมูลประเด็นปัญหา การศึกษาคูบทเรียนการจัดตั้งสภาในประเทศไทยและรูปแบบสาขานชนเผ่าพื้นเมือง (Indigenous Council) จากต่างประเทศ การยกร่างกฎหมายหรือ พรบ.สภาชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย⁴ การรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากพี่น้องประชาชน การปรับปรุงร่างกฎหมาย และการผลักดันให้มีกฎหมายรองรับ 2) *กระบวนการเตรียมความพร้อมในระดับพื้นที่* โดยการระดมสถานการณ์และปัญหา สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและประสบการณ์เกี่ยวกับสภาในระดับพื้นที่กับชนเผ่าพื้นเมืองที่เกี่ยวข้อง การเปิดเวทีร่วมวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนและเรียนรู้ การเชื่อมโยงและขยายแนวคิดกับประชาสังคม การพัฒนาสภาสาขานชนเผ่าพื้นเมืองในระดับพื้นที่ การร่วมระดมข้อเสนอเชิงนโยบาย การทำประชา

³ Indigenous Peoples หมายถึง ชุมชน ประชาชน และประชาชาติที่มีความสืบเนื่องทางประวัติศาสตร์ พิจารณาตนเองว่ามีความแตกต่างไปจากภาคส่วนอื่น ๆ ของสังคม ที่ขณะนี้อยู่อาศัยในเขตแดนเหล่านั้น พวกเขาได้เป็นกลุ่มครอบงำในสังคม และมีความมุ่งมั่นที่จะอนุรักษ์ พัฒนาและสืบทอดเขตแดนของบรรพบุรุษและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนสู่คนรุ่นอนาคต ในฐานะที่เป็นรากฐานของการคงอยู่ในสถานะของประชาชน อันสืบเนื่องจากแบบแผนทางวัฒนธรรม สถาบันทางสังคม และระบบนิติธรรมของตน (ที่มา: EC/N.4/Sub.2/1986/7/Add.4. pa. 379)

⁴ หากสนใจสาระสำคัญของร่าง พรบ.สภาชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย ท่านสามารถติดต่อข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่คณะทำงานยกร่าง พรบ.สภาฯ ทุกท่านหรือที่คุณสรายุทธ์ แก้วพวงทอง (ประธานคณะทำงาน): 080-1229688, คุณหญิงอุท สืบหาชาติ (เลขานุการคณะทำงาน): 081 950 9289

ภาคผนวก ฅ.

- ข้อเสนอของชนเผ่าพื้นเมือง ๒๕๖๒

ข้อเสนอชนเผ่าพื้นเมืองต่อรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

พวกเรา **ชนเผ่าพื้นเมือง** (Indigenous Peoples) เป็นกลุ่มชนที่มีอัตลักษณ์และวัฒนธรรมเฉพาะ มีวิถีชีวิตที่ผูกพันและใกล้ชิดกับธรรมชาติอย่างแนบแน่น มีการดำรงชีวิตที่เน้นระบบการผลิตเพื่อยังชีพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีระบบการขัดเกลาทางสังคมและการปมเพาะจากฐานวัฒนธรรมจนกลายเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ต่อมาเมื่อมีนโยบายรวมพวกและกลืนกลายของรัฐ ตลอดจนกระแสโลกาภิวัตน์และนโยบายการพัฒนาประเทศที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก มีผลทำให้ตัวตนและอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชนเผ่าพื้นเมืองเริ่มสูญสลาย และยังเป็นการลดทอนความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชาติอีกด้วย จึงจำเป็นต้องสร้างความตระหนักถึงคุณค่าและสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของตน และให้สาธารณชนเกิดการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมชนเผ่าพื้นเมือง ที่ส่งเสริมให้ชนเผ่าพื้นเมืองอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี และภาคภูมิใจต่อไป

ในปี พ.ศ. 2550 เครือข่ายชนเผ่าพื้นเมืองกลุ่มต่าง ๆ จากทุกภูมิภาคของประเทศไทย ได้รวมตัวกันและประกาศจัดตั้ง “เครือข่ายชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย (คชท.)” และประกาศให้วันที่ 9 สิงหาคมของทุกปีเป็น “วันชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย” อย่างเป็นทางการ ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่สหประชาชาติได้ประกาศให้วันที่ 9 สิงหาคม เป็น “วันชนเผ่าพื้นเมืองโลก (The International Day of the World's Indigenous People)” เพื่อให้ประเด็นชนเผ่าพื้นเมืองเป็นที่รับรู้อย่างแพร่หลาย และได้รับความเอาใจใส่จากรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องมากขึ้น คชท.และภาคีที่เกี่ยวข้องได้ร่วมจัดกิจกรรมรณรงค์และเฉลิมฉลองเนื่องในวันชนเผ่าพื้นเมืองทุกปีมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปัจจุบันภาคีหุ้นส่วนที่เป็นเครือข่ายชนเผ่าพื้นเมืองกว่า 40 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้เข้ามาร่วมรณรงค์ให้รัฐและสาธารณชนได้ยอมรับการมีตัวตนของชนเผ่าพื้นเมือง ตลอดจนร่วมสร้างพลังในการแก้ไขปัญหาที่ชนเผ่าพื้นเมืองประสบอยู่และปกป้องคุ้มครองสิทธิชนเผ่าพื้นเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในปีนี้ คชท. และสภาชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย ร่วมกับภาคีได้มารวมตัวและร่วมจัดกิจกรรมรณรงค์เฉลิมฉลองเนื่องในวันชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทยที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 9-10 สิงหาคม 2562 ได้ระดมแลกเปลี่ยนข้อมูลและจัดทำข้อเสนอของชนเผ่าพื้นเมืองต่อรัฐบาล และรัฐสภา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม และก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม โดยมีข้อเสนอดังนี้

1. ข้อเสนอเพื่อให้แก้ไขปัญหาประเด็นเร่งด่วน

- 1.1 ให้รัฐบาลพิจารณาและรับรองร่างกฎหมายส่งเสริมสิทธิของประชากรกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองที่ชัดเจน ด้วยการออกกฎหมายสภาชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย ที่คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายและสภาชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย ได้เสนอให้แก่สภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อ

พิจารณาในปี 2558 เพื่อคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิชนเผ่าพื้นเมืองในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ของประเทศไทย และเป็นหลักประกันในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.2 กรณีเหมืองแร่ถ่านหินที่อ้อมก้อย ให้ยุติการให้สัมปทานเหมืองแร่ เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และกระบวนการขอสัมปทานเหมืองแร่ที่ผ่านมายังขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

1.3 กรณีการประกาศเขตมรดกโลกในพื้นที่กลุ่มป่าแก่งกระจาน

- 1) ให้ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และเข้าไปมีส่วนร่วมทุกกระบวนการในการเตรียมการประกาศพื้นที่เขตมรดกโลก
- 2) ให้จัดสรรที่ดินสำหรับที่อยู่อาศัยและที่ทำกินให้ชนเผ่าพื้นเมืองอย่างเพียงพอ และให้ชุมชนสามารถดำรงวิถีการผลิตตามจารีตประเพณีและสืบสานวัฒนธรรมตนเองได้

1.4 กรณีของชนเผ่าพื้นเมืองกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล

- 1) ให้มีการปกป้องคุ้มครองพื้นที่ทางจิตวิญญาณ โดยจัดตั้งกลไกการดำเนินงานและให้มีกองเลขาเป็นศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร และให้มีคณะกรรมการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชาติพันธุ์ชนเผ่าพื้นเมือง วางแนวทางร่วมกับ สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงมหาดไทยและทุกกระทรวงที่เกี่ยวข้อง มีคำสั่งให้หน่วยงานในสังกัดเร่งดำเนินการส่งเสริมพื้นที่นาร่องเรื่องเขตวัฒนธรรมพิเศษหรือเขตคุ้มครองทางวัฒนธรรม และโน้มน้าวชุมชนตามมติ ครม.๒ มิ.ย.๕๓ ให้เกิดรูปธรรมที่เน้นสอดคล้องกับความเป็นอัตลักษณ์ของชนเผ่าพื้นเมือง
- 2) ให้กระทรวงวัฒนธรรมมีคำสั่งให้คณะกรรมการชาติพันธุ์และชนเผ่าที่แต่งตั้งร่วมกับรัฐทุกระดับร่วมศึกษาข้อมูลเพื่อดำเนินการประชาสัมพันธ์ วิถีวัฒนธรรมชนเผ่าในพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรมชาวเล พร้อมสนับสนุนการดำรงวิถีชีวิตตามจารีตประเพณี และการพัฒนา ปรับปรุงภูมิทัศน์ใดๆ ต้องคำนึงถึงการคงอยู่ของเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชาวเลชนเผ่ามอแกน ชนเผ่ามอแกลน ชนเผ่าอรุ๊กลาไว้อย และชนเผ่ามานิ
- 3) ให้กระทรวงมหาดไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการออกเอกสารสิทธิในพื้นที่ดั้งเดิมของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลให้เกิดความมั่นคงดำรงวิถีชีวิต

1.5 ให้รัฐเร่งติดตามและคลี่คลายคดีการละเมิดสิทธิมนุษยชนส่วนบุคคลและให้เยียวยาครอบครัวผู้ถูกละเมิดสิทธิอย่างเป็นธรรม โดยเฉพาะกรณีนายพอลละจี (บิลลี่) รักจงเจริญ และนายชัยภูมิ ป่าแส

2) ข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาด้านการจัดที่ดินและทรัพยากร

2.1 ให้รัฐทบทวนและยกเลิกนโยบาย และกฎหมายป่าไม้และที่ดินที่ละเมิดสิทธิของคนอยู่กับป่า เช่น พรบ.อุทยานแห่งชาติ พรบ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พรบ.สวนป่า และมติคณะรัฐมนตรี 30 มิย.2541 พร้อมทั้งดำเนินการออกกฎหมายให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนอยู่กับป่า ให้เป็นไปตามข้อตกลงที่รัฐบาลไทยลงนามในกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง เป็นต้น

2.2 ให้รัฐดำเนินการแก้ไขปัญหาป่าไม้ ที่ดินทำกิน แหล่งน้ำ และความมั่นคงในที่อยู่อาศัย พื้นที่สาธารณะ ในเขตป่าให้ชัดเจน โดยกันพื้นที่ทำกินออกจากเขตป่า และจัดตั้งกลไกการแก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สืบราชการถือครองที่ดิน พร้อมทั้งพิจารณารับรองและยอมรับเอกสารสิทธิในที่อยู่อาศัย พื้นที่ทางจิตวิญญาณ พื้นที่ทำกิน ทรัพยากร และเขตแดน รวมทั้งสนับสนุนสิทธิชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามจารีตประเพณีของชุมชนนั้นๆ และสนับสนุนชุมชนชนเผ่าพื้นเมืองที่มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นการอนุรักษ์และการใช้อย่างยั่งยืน

2.3 ด้านการศึกษา ให้เด็กชนเผ่าพื้นเมืองทุกคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ได้รับการศึกษาจนจบ การศึกษาภาคบังคับ หรือการศึกษาทางเลือก โดยให้กระทรวงศึกษาธิการจัดการศึกษารูปแบบเฉพาะสำหรับพื้นที่ที่มีกลุ่มเด็กชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมือง ที่เน้นการมีส่วนร่วมกับชุมชนและ/หรือสนับสนุนให้ชุมชนจัดการศึกษาร่วมทั้งในและนอกระบบ ที่เน้นการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิต ภาษาและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนอย่างเท่าเทียมบนฐานสิทธิมนุษยชน รวมถึงให้กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในทุกชุมชนชนเผ่าพื้นเมือง

2.4 ด้านสื่อสารมวลชน ให้สื่อมวลชนทุกแขนงได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับชนเผ่าพื้นเมืองที่ถูกต้อง สะท้อนถึงความเป็นจริง และปราศจากอคติทางชาติพันธุ์ เช่น ใช้ถ้อยคำที่ถูกต้องเพื่อความเข้าใจที่ไม่คลาดเคลื่อนและไม่เหมารวม ไม่นำไปล้อเลียนให้เกิดความเสียหายต่อภาพลักษณ์ของชนเผ่าพื้นเมือง รวมทั้งให้สื่อทุกแขนงเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมของชนเผ่าพื้นเมืองในการนำเสนอข่าวของตนเองด้วย

ข้อเสนอเหล่านี้ได้เคยเสนอให้รัฐบาลมาต่อเนื่องเป็นระยะเวลากว่า 10 ปีแล้ว แต่ไม่เคยได้รับการเหลียวแล จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ชนเผ่าพื้นเมืองจะเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองในรูปของการจัดตั้งสภาชนเผ่าพื้นเมืองประเทศไทย เพื่อให้เป็นกลไกหลักในการแก้ไขปัญหา และการจัดการตนเอง อันจะนำไปสู่การสร้างคามยุติธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมต่อไป

เสนอโดย เครือข่ายชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย

วันที่ 8 สิงหาคม 2562

ภาคผนวก ญ.

- รายงานคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก
เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา
- รายงานที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการและเลขานุการ
ประจำคณะกรรมการ
- รายงานคณะอนุกรรมการ

รายชื่อคณะกรรมการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ
คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา

๑. นายวัลลภ ตังคณานุก์	ประธานคณะกรรมการ
๒. พลตรี โอสถ ภาวิไล	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นางเพ็ญพักตร์ ศรีทอง	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๔. นายกิตติศักดิ์ รัตนวราหะ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๕. นางทัศนียา ยวนานนท์	เลขานุการคณะกรรมการ
๖. พลเอก ไพชยนต์ คำทันเจริญ	โฆษกคณะกรรมการ
๗. นางผาณิต นิตินันท์ประภาศ	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๘. นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๙. หม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๐. นายพีระศักดิ์ พอจิต	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑๑. นางประยูร เหล่าสายเชื้อ	กรรมการ
๑๒. นายปรีชา บัววิรัตน์เลิศ	กรรมการ
๑๓. นายมณฑิธร บุญตัน	กรรมการ
๑๔. นายยุทธนา ทัพเจริญ	กรรมการ
๑๕. พลเอก วลิต โรจนภักดี	กรรมการ
๑๖. นายอำพล จินดาวัฒนะ	กรรมการ

รายชื่อที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการ
และเลขานุการประจำคณะกรรมการ

๑. นางจิราภรณ์ เล้าเจริญ	ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ
๒. นางณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวุฒน์	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
๓. นายวงศ์พันธ์ ณธัญพัทธ์	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
๔. นายศุภชัย สติรศิลป์	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
๕. นางอุบล หลิมสกุล	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
๖. นายเอกกมล แพทยานันท์	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
๗. นายสุวัช สิงห์พันธุ์	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
๘. นายอัครเดช สุพรรณฝ้าย	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
๙. นายกิตติรัตน์ เมฆมณี	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๐. นางงามจิต แต่สุวรรณ	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๑. นางสาวบุญชिरา ภูชนะจิต	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๒. พันเอก ธัญชัย พยัคตพงษ์	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๓. นายไชยรัตน์ อุดมกิจปัญญา	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๔. นายเอกพิทยา เอี่ยมคงเอก	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๕. พันโท หลิง เรืองพรรษา ชื่นนิยมธรรม	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๖. นางณัฐภักดิ์ อติเชษฐธนิศ	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๗. นายนิติ ถาวรวิชัย	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๘. นายศุภภากร ปทุมรัตน์ธาร	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๑๙. นายสายสิทธิ์ เจตสิกทัต	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๒๐. นางอาทิตยา นรารวัชร	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๒๑. นางสาวบุษยรัตน์ กาญจนดิษฐ์	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๒๒. นางพัฒนฉัตร ภักธศาศวัตวงศ์	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
๒๓. นายณณฤทธิ์ มงคลรัตน์	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๒๔. นายอาสา วัฒนญาณกุล	เลขานุการประจำคณะกรรมการ
๒๕. นางสาวสุภาพิษฐ์ ไชยดิษฐ์	เลขานุการประจำคณะกรรมการ

รายชื่อคณะอนุกรรมการ
คณะอนุกรรมการกิจการเด็ก และเยาวชน

๑. นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์	ประธานคณะอนุกรรมการ
๒. พลเอก ไพชยนต์ คำตันเจริญ	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นางจิราภรณ์ เล้าเจริญ	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สอง
๔. นางทัศนีย์ ยุวานนท์	อนุกรรมการและที่ปรึกษา
๕. นางงามจิต แต่สุวรรณ	อนุกรรมการ
๖. นางวรภัทร แสงแก้ว	อนุกรรมการ
๗. นายศุภชัย สติรศิลป์	อนุกรรมการ
๘. นางสาวอัญชลี เกษสุริยงค์	อนุกรรมการ
๙. นายธนรัตน์ ธาราภรณ์	อนุกรรมการ
๑๐. นายอัครเดช สุพรรณฝ้าย	อนุกรรมการ
๑๑. นายธนวัฒน์ พรหมโชติ	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๒. นางเพชรรัตน์ มหาสิงห์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ คือ	
๑. นายถนัด บุญชัย	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒. นายชาญชัย มาณจักร	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

รายชื่อคณะกรรมการ
คณะกรรมการกิจการสตรี ผู้มีความหลากหลายทางเพศ และผู้ด้อยโอกาส

๑. นายวัลลภ ตังคณานุก์	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
และอนุกรรมการ
๒. นางประยูร เหล่าสายเชื้อ	ประธานคณะกรรมการ
๓. นางทัศนีย์ ยุกานนท์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
และประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๔. นางจิราภรณ์ เล้าเจริญ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๕. นางณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์	อนุกรรมการ
๖. นางงามจิต แต่สุวรรณ	อนุกรรมการ
๗. นางณัฐนันท์ สว่างวงศ์	อนุกรรมการ
๘. นางระเบียบ ปัทมดิลก	อนุกรรมการ
๙. นางสาวอังคณา ใจกิจสุวรรณ	อนุกรรมการ
๑๐. นางสาวพัชรา พอจิต	อนุกรรมการ
๑๑. นายตรีน ตระกูลสว่าง	อนุกรรมการ
๑๒. นางสาวฉัตรสุดา ศิริวงศ์	อนุกรรมการและเลขานุการ
ที่ปรึกษาคณะกรรมการ ประกอบด้วย	
๑. นางจิรพรรณ อนุศาสน์อมรกุล	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๒. นางสาวอรณิชชา ภาคพิเศษ	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

รายชื่อคณะอนุกรรมการ
คณะอนุกรรมการกิจการคนพิการ

๑. นายมณฑิเตอร์ บุญตัน	ประธานคณะอนุกรรมการ
๒. นายกิตติศักดิ์ รัตนวราหะ	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. ศาสตราจารย์วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สอง
๔. นางพวงแก้ว กิจธรรม	อนุกรรมการ
๕. นายรัตน์ กิจธรรม	อนุกรรมการ
๖. นางสาววันทนีย์ พันธชาติ	อนุกรรมการ
๗. นายวิฑูต บุณนาค	อนุกรรมการ
๘. นายสุชาติ โอวาทวรรณสกุล	อนุกรรมการ
๙. นางอาทิตยา นรารวัชร	อนุกรรมการ
๑๐. นายธีรยุทธ สุขคนธวิท	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๑. นางสาวพิมพ์ปฎยา อติสิราวัชร	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ ประกอบด้วย

๑. พลตรี โอสถ ภาวิไล	ประธานที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒. นายชูศักดิ์ จันทยานนท์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๓. นายต่อพงศ์ เสถานนท์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๔. นางนุชจारी คล้ายสุวรรณ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๕. นางวัชรา ธีวไพบูลย์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๖. นายศุภชีพ ดิษเทศ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๗. นายสุภรธรรม มงคลสวัสดิ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๘. นายสุพล บริสุทธิ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๙. นายเอกกมล แพทยานันท์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

รายชื่อคณะอนุกรรมการ
คณะอนุกรรมการปฏิรูปด้านสังคม กิจการผู้สูงอายุและสังคมสูงวัย

๑. นางเพ็ญพักตร์ ศรีทอง	อนุกรรมการและที่ปรึกษา
๒. นายอำพล จินดาวัฒนะ	ประธานคณะอนุกรรมการ
๓. นายยุทธนา ทัพเจริญ	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
๔. นางจรรุพันธ์ อึ้งภากรณ์	รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่สอง
๕. นายณัฐเมศวร์ เรืองพิชัยพร	อนุกรรมการ
๖. นายตารนัย อินสว่าง	อนุกรรมการ
๗. ศาสตราจารย์ธรรมศักดิ์ พงศ์พิชญามาตย์	อนุกรรมการ
๘. พลเอก บุญลือ วงษ์ท้าว	อนุกรรมการ
๙. นายประกาศิต กายะสิทธิ์	อนุกรรมการ
๑๐. นางสาววรัญญา เตียวกุล	อนุกรรมการ
๑๑. นางกรรณิการ์ บรรเทิงจิตร	อนุกรรมการและเลขานุการ
๑๒. นางสาวบุษยรัตน์ กาญจนดิษฐ์	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

รายชื่อฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน
สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส
วุฒิสภา

๑. นางสาวภิรมย์ นิลทัพ	นิติกรชำนาญการพิเศษ ปฏิบัติหน้าที่
กำกับดูแลการปฏิบัติราชการ
ของกลุ่มงานคณะกรรมการ
การพัฒนาสังคมฯ
๒. นางธนยา สิงห์มณี	นิติกรชำนาญการ
๓. นางสาวพิมพ์ปญา อติสิราวัชร	นิติกรชำนาญการ
๔. นางสาวธรรมรัตน์ ศรีทองกุล	นิติกรชำนาญการ
๕. นางเพชรรัตน์ มหาสิงห์	วิทยากรชำนาญการ
๖. นางจิตตินันท์ ศิริอังกานนท์	วิทยากรชำนาญการ
๗. นางสาวฉัตรสุตา ศิริวงศ์	นิติกรปฏิบัติการ
๘. นางสาวจิตรลดา องอาจ	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
๙. นางสาวสุธาทิพย์ สมัครการ	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
๑๐. นายรุ่งเพชร งามพร้อม	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติการ
๑๑. นายสุริยะ อุปลาบัติ	นักวิชาการสนับสนุนงานวิชาการ
๑๒. นางสาวนธิดา ศรีอุตะ	พนักงานสนับสนุนการประชุม
๑๓. นางสาวศกลวรรณ พึ่งฉ่ำ	พนักงานสนับสนุนการประชุม

กลุ่มงานคณะกรรมการพัฒนาสังคมและกิจการเด็ก

เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สำนักกรรมการ ๓ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

โทรศัพท์ ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๒๕ - ๖ โทรสาร ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๒๖

ออกแบบและพิมพ์ที่ สำนักงานการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

๐ ๒๘๓๑ ๕๘๘๐, ๐ ๒๘๓๑ ๙๔๗๑-๒, ๐ ๒๘๓๑ ๙๔๗๕